

Општи стандарди постигнућа за предмет
Српски као нематерњи језик за крај првог
и другог циклуса обавезног образовања,
општег средњег образовања и основног
образовања одраслих

Приручник за наставнике

**Општи стандарди постигнућа за предмет
Српски као нематерњи језик за крај првог
и другог циклуса обавезног образовања,
општег средњег образовања и основног
образовања одраслих**

Приручник за наставнике

Ауторке:

Весна Крајишник и Душанка Звекић-Душановић

Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик
за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег
образовања и основног образовања одраслих
- Приручник за наставнике -

Ауторке:

Весна Крајишник

Душанка Звекић-Душановић

Уреднице:

Ана Пејић,

саветник-координатор за српски језик и књижевност,

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Јелена Најдановић-Томић,

руководилац Центра за стандарде,

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Издавач:

Мисија ОЕБС-а у Србији

Дизајн и прелом:

comma | communications design

Штампа

Фидуција 011 Принт

Тираж 1000 примерака

Београд, јул 2017. године

ISBN 978-86-6383-051-6

Издавање приручника омогућила је Мисија ОЕБС-а у Србији.

Напомена: Ставови изречени у књизи припадају искључиво ауторима
и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

Садржај

1. УВОД	9
2. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ	11
2.1. Компетенције, исходи и стандарди	11
2.2. Нивои постигнућа	12
3. НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	15
3.1. Област Језик	15
3.2. Област Књижевност	17
3.3. Област Језичка култура	18
4. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА ЗА ПРОВЕРУ ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА	21
4.1. Задаци за крај првог циклуса обавезног образовања	22
4.2. Задаци за крај другог циклуса обавезног образовања	52
4.3. Задаци за крај општег средњег образовања	81
4.4. Задаци за крај основног образовања одраслих	113
5. СТАНДАРДИ И УЧЕЊЕ	131
5.1. Стандарди и планирање	131
5.2. Стандарди, методе и облици рада	131
5.3. Стандарди, вредновање постигнућа и оцењивање	136
6. ЛИТЕРАТУРА	137
ПРИЛОГ	140

Поштовани наставници,

Приручник који је пред вама разматра документ *Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих*.¹ Полазна идеја учења наставног предмета *Српски као нематерњи језик* заснована је на развоју компетенција и остваривању образовних стандарда.

У вези са постављеним концептом предмета представићемо сврху стандарда, резултате учења на крају одређеног образовног циклуса и логику распореда стандарда по наставним областима. Јединственост наставног предмета очувана је структурним, тематским, садржинским и развојним редоследом стандарда. Упутићемо вас у читање стандарда који се међусобно прожимају, по знањима, умењима у наставним областима Језик, Књижевност и Језичка култура, као и по нивоима образовних постигнућа.

Са жељом да вам приближимо значења стандарда – шта се под стандардом као исказом *подразумева* – највећи број (исказа) стандарда илустровали смо текстуалним задацима, наложима и питањима којима се стандарди операционализују, односно преводе у очекиване активности ученика на менталном плану – на примену ученичког знања и демонстрацију когнитивних способности. Такви су задаци само један од начина провере остварености стандарда. Стандарде је могуће испитати усмено кроз разговор и дебату у различитим школским ситуацијама. А за стандарде који се односе на изграђене ставове уважавања и поштовања српског језика, на развијена осећања, моралне и друге хумане вредности – користимо посебно конструисане упитнике или вреднујемо саставе ученика.

У уводу приручника информисаћемо вас о пројекту чији је резултат документ *Стандарди*; у другом поглављу елаборирана су значења компетенција и стандарда и постигнућа на три нивоа; у трећем поглављу објашњени су стандарди кроз три наставне области: Језик, Књижевност и Језичка култура; у четвртном су дати примери задатака за проверу остварености стандарда; у петом поглављу указали смо на добит од учења усмерену ка стандардима у пракси, у свакодневном школском раду, као и на крају образовних циклуса, размотривши најчешћа питања у вези са стандардима: *Можемо ли планирати наставу користећи стандарде?; Да ли нам стандарди прописују одређена методичка поступања у настави?; Како да стандардима вреднујемо очекивана постигнућа ученика? и Разумемо ли предвиђену улогу образовних стандарда у оцењивању ученика према правилницима о оцењивању у основном и средњем образовању?.* На крају приручника дат је, у виду прилога, целокупан документ *Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог, другог и трећег циклуса образовања*.

Очекујемо да ће вам овај приручник помоћи да са успехом планирате и водите наставу, вреднујете постигнућа својих ученика и унапредите своје наставничке компетенције.

¹ У даљем тексту *Стандарди*, који као документ обухватају предметне компетенције (и исказе) стандарда означене шифрама.

У складу са налогом Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања припремио је *Предлог општих стандарда постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог, другог и трећег циклуса образовања*. Национални просветни савет Републике Србије усвојио је *Предлог стандарда* 15. 11. 2017. године. *Правилник о Општим стандардима постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих* објављен је у “Службеном гласнику РС”, бр. 55/2017 од 2.6.2017. године, а ступио је на снагу 10.6.2017.

Пројекат за развој *Предлога општих стандарда постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог, другог и трећег циклуса образовања* водио је Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији (Организација за европску безбедност и сарадњу) – Одељења за демократизацију.

Формирана је радна група која је окупила универзитетске и школске наставнике, као и саветнике из Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања и Завода за унапређивање образовања и васпитања. Координатор пројекта била је спец. Јелена Најдановић Томић, руководилац Центра за стандарде из Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања. Радну групу су чинили: др Александар Јерков, Филолошки факултет у Београду; Александар Догнар, Гимназија за талентоване ученике „Деже Костолањи” у Суботици; Весна Картал, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања; др Весна Крајишник, Филолошки факултет у Београду; др Душанка Звекић Душановић, Филозофски факултет у Новом Саду; др Душка Кликовац, Филолошки факултет у Београду; др Зона Мркаљ, Филолошки факултет у Београду; мср Ивана Митић, Филозофски факултет у Нишу; др Јадранка Милошевић, Завод за унапређивање образовања и васпитања; Ката Симић Мишић, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања; Марија Стефановић; Наташа Добрић, ОШ „Петефи Шандор” у Новом Саду; мср Ненад Гугл, Трећа београдска гимназија. Психолошко-педагошку подршку пружиле су колеге мср Јасмина Ђелић, Ивана Недељковић, Јелена Петровић и спц. Јелена Николић из Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања. Стручни координатор пројекта била је мср Ана Пејић из Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Текст документа је развијан у току двогодишњег студиозног рада. Поред наведених чланова радне групе, због значаја који *Предлог стандарда* има за цео образовни систем, свој допринос су дали наставници који предају српски као нематерњи језик и представници осам националних савета националних

мањина у предистраживању пројекта (децембар 2014. године), као и у јавној расправи о *Предлогу стандарда* (мај/јун 2016. године) у последњој, финалној фази пројекта.²

Полазна основа за дефинисање образовних стандарда били су законски документи.³ Остали важни ослоњци у раду комисије била су стратешка европска документа у области образовања, шира литература о образовним стандардима и исходима учења у настави језика и књижевности, постојећи наставни програми за предмет Српски као нематерњи језик у основном и средњем образовању, досадашње искуство Завода у развоју предлога образовних стандарда и искуство из наставне праксе појединих чланова комисије.

Приликом развоја *Предлога стандарда* коришћена је методологија која је обухватила: (1) анализу докумената и стручне литературе; (2) закључке на основу квалитативног истраживања путем полуструктурираног разговора фокус група, које су чинили наставници српског као нематерњег језика из различитих школских управа, заједно са представницима националних савета националних мањина – о постојећем наставном програму, текстовима у уџбеницима, предностима и тешкоћама у учењу српског као нематерњег језика, о разликама у нивоу почетног знања српског језика међу ученицима, а посебно о очекивањима учесника фокус група – шта будући стандарди треба да обухвате и које кључне компетенције да садрже у областима језика, књижевности и језичке културе; (3) два студијска путовања чланова радне групе, уз подршку Мисије ОЕБС-а, у школе где се учи предмет Српски као нематерњи језик, на југу и северу Републике, у мају 2015. године; (4) предлог документа, односно стручну процену чланова комисије о потребним знањима, умењима и позитивним ставовима према српском језику, књижевности и српској култури у контексту европске и светске културне баштине; (5) проверу исказа стандарда које је комисија дефинисала кроз анализу емпиријских података са тестирања ученика осмог разреда основне школе и ученика у последњој години средњошколског образовања (трогодишње и четворогодишње стручне школе, као и гимназије) – која је објективно приказала нивое постигнућа тестираних ученика и имала функцију да укаже на неопходна редефинисања компетенција и исказа *Предлога стандарда*.

Ученици су тестирани у новембру 2015. године, у оквиру пилот испитивања. Узорак је обухватио целу популацију ученика осмог разреда основних школа, као и завршних разреда гимназија и средњих стручних школа који уче предмет Српски као нематерњи језик. Конструисани су посебни тест-задаци за процес постављања образовних стандарда по нивоима образовних постигнућа. У емпиријској провери концепта стандарда учествовале су 104 основне школе и 43 средње школе – 2.634 ученика осмог разреда основне школе и 2.165 ученика на крају средњег образовања – чији су матерњи језици: албански, бугарски, хрватски, мађарски, румунски, русински и словачки (половини тестираних ученика матерњи језик био је мађарски, а трећини тестиране популације албански језик).

Осим тога, радна група је узела у обзир будућу перспективу да „стандарди имају и развојну димензију, тј. они треба да усмере даљи развој општег образовања – развој нових програма, стручно усавршавање наставника, развој нових уџбеника, иницијално образовање наставника итд.” (*Концептуални оквир за опште средње образовање*, 2010). Свакако, *Предлог стандарда* финално је уобличен након јавне расправе, организоване уз подршку Мисије ОЕБС-а, са представницима наставника српског као нематерњег језика, директорима и стручним сарадницима из школа, као и са представницима свих националних савета националних мањина који су своја мишљења о *Стандардима* послали Заводу до почетка септембра 2016. године.

2 Основно и средње образовање у Републици Србији реализује се на осам језика националних мањина: албанском, босанском, бугарском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском.

3 *Закон о основама система образовања и васпитања*, „Службени гласник РС”, 72/09; *Концептуални оквир израде стандарда за опште средње образовање* (Ван Балком, Д. и Бауџал, А. 2010); *Правилник о општим стандардима постигнућа – образовним стандардима за крај обавезног образовања*, „Службени гласник РС – Просветни гласник”, 5/2010; *Правилник о образовним стандардима за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете Српски језик Математика и Природа и друштво*, „Службени гласник РС – Просветни гласник”, 5/2011; *Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета*, „Службени гласник РС”, 117/2013.

2. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

2.1. Компетенције, исходи и стандарди

Компетенције представљају знања и вештине ученика у оквиру једне области. Уколико су та знања и вештине стечене у оквиру једног наставног предмета, оне се зову **предметне компетенције**. Уколико је та знања могуће интегрисати и применити и на друге предмете, говоримо о **корелацији међу предметима**. Нпр. поседовање компетенције читања стечене у предмету Српски језик, могуће је применити и у другим предметима; владање одговарајућом лексиком из биологије, могуће је применити и у предмету Српски језик у одговарајућој тематској јединици итд.

Мерна средства за процену компетенција су исходи и стандарди. **Исходи** дефинишу очекиване резултате учења на основу предметних и међупредметних компетенција на крају сваког разреда, сва три циклуса образовања. **Стандарди** дефинишу очекивана постигнућа ученика на основу предметних и међупредметних компетенција на крају сваког образовног циклуса.

Оно чиме наставник у свом раду треба првенствено да се руководи јесу **општепредметне и специфичне предметне** компетенције, које представљају одговор на питање: Зашто је ученику потребан овај предмет? Шта ће он од онога што је учио у оквиру тог предмета бити у стању да примени у свом животу, изван учионице, или током свог даљег образовања? Компетенције почињу да се изграђују током наставног процеса, али оне треба да покажу резултат након његовог завршетка.

Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик омогућавају наставницима да препознају компетенције које ученик треба да има на одговарајућем нивоу (основни, средњи, напредни) да би успешно завршио образовни процес у оквиру формалног образовања. Примена стандарда омогућава квалитетно и компетентно мерење постигнутих знања, чиме се искључује нагађање и субјективна процена.

2.2. Нивои постигнућа

Наставу Српског као нематерњег језика похађају ученици различитих матерњих језика (у већој или мањој мери сродних српском, али и структурно различитих у односу на српски језик), при чему неки живе у претежно хомогеним, а неки у језички мешовитим срединама. Предзнање с којим ови ученици полазе у школу, могућности у погледу нивоа, темпа и обима овладавања српским језиком током свих циклуса образовања, изразито су различити. Нереално је и штетно очекивати да сви ученици достигну исти ниво владања српским језиком. Једна од неминовних последица таквог очекивања јесте демотивација и ученика и наставника, будући да се пред једне ученике постављају недостижни захтеви, док су други суочени са захтевима који су испод њихових могућности.

У досадашњој пракси наставе овог предмета чињени су покушаји да се ове разлике уваже диференцијацијом између основног и проширеног дела Наставног програма и упутствима, препорукама за начин његове реализације. Међутим, та диференцијација у важећем програму ни квантитативно ни квалитативно није у сразмери с постојећим разликама у могућностима усвајања српског језика у различитим језичким и културним окружењима.

У документу *Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих* образовни стандарди су формулисани на три нивоа постигнућа: основном, средњем и напредном.⁴ Приликом дефинисања ова три нивоа постигнућа узети су у обзир степен и врсте разлике између српског и матерњег језика ученика, језички миље и карактеристике непосредне околине у којој ученик живи, као и индивидуалне разлике међу ученицима.

Концепт три нивоа постигнућа у дефинисању стандарда за предмет Српски као нематерњи језик има своју специфичну димензију и значај. Он се у неким сегментима подудара с концептом различитих нивоа постигнућа у другим школским предметима, али су у одређивање нивоа постигнућа за овај предмет уграђена и теоријска и стручна знања о феномену усвајања другог језика. Зато се дефинисање нивоа постигнућа у Српском као нематерњем језику заснива и на елементима заједничким за све предмете и на елементима специфичним за овај предмет. Наиме, **нивои образовних стандарда описују захтеве различите тежине, когнитивне комплексности и обима знања, од једноставнијих ка тежим. Сваки наредни ниво подразумева да је ученик савладао знања и вештине са претходног нивоа.**⁵ Нивои постигнућа у Српском као нематерњем језику **одражавају и поступност у овладавању српским језиком**, односно одређују ниво владања српским језиком на крају сваког циклуса образовања.

Стога је потребно указати на неке суштинске моменте у разумевању нивоа постигнућа у овом предмету:

– Достизање основног нивоа не треба повезивати са слабијим успехом, напротив. На пример, уколико је степен разлике између матерњег језика ученика и српског језика велик, уколико ученик живи у средини у којој се српски језик мање користи и у школу полази без предзнања српског језика, достизање основног нивоа стандарда представља успех који је реално очекивати. Разуме се да ни у таквим околностима ученика не треба ограничавати основним нивоом, али не треба insistирати на достизању следећег нивоа. Важно је сагледати његове реалне могућности.

– Средњи ниво стандарда не треба повезивати с просечним учеником, самим тим ни основни ниво с потпросечним, напредни ниво с натпросечним. Услед специфичности наставе Српског као нематерњег језика сâм појам просечног ученика није адекватан.

– Појмове као што су лакши и тежи захтеви, когнитивно једноставније и комплексније компетенције, треба сагледавати и у свеукупном комплексу стандарда постигнућа према нивоима и циклусима образовања у Српском као нематерњем језику, али и спрам, условно речено, циљних група ученика. Односно, ови се појмови могу релативизовати у зависности од тога одмеравају ли се међусобно у свеукупном систему стандарда за овај предмет или у односу на поједине групе ученика. Уколико, на пример, узимамо у обзир да су почетне позиције (познавање српског језика) ученика изразито различите, за ученика који је на самом почетку усвајања српског језика захтев на основном нивоу стандарда може

4 У Општим стандардима постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај основног образовања одраслих захтеви су описани на основном и напредном нивоу постигнућа.

5 Образовни стандарди за крај обавезног образовања 2009: 6.

бити тежи од захтева на напредном нивоу за ученика који готово у потпуности влада српским језиком, при чему и у матерњем језику достиже стандарде средњег или напредног нивоа.

Концепт стандарда постигнућа за крај првог, другог и трећег циклуса образовања заснован је на образовним компетенцијама које ће омогућити ученицима да успешно одговоре на изазове у друштву. Ученици треба да развију компетенције засноване на знању српског језика и књижевности ради коришћења српског језика у свакодневном животу, раду и даљем универзитетском образовању, као и ради унапређења учешћа у културним, економским, политичким и другим друштвеним догађајима у својој држави.

Три нивоа постигнућа дефинисана су за сваку компетенцију – основни, средњи и напредни. Сваки ниво дефинише знање, вештине и ставове које ученици треба да стекну на крају одређеног образовног циклуса. Три нивоа кумулативна су и уграђена један у други – тако да ученици на напредном нивоу испуњавају захтеве сва три нивоа.

Узимајући све наведено у обзир, нивои постигнућа конципирани су на следећи начин:

Основни ниво постигнућа. Стандарди на основном нивоу описују захтеве који из циклуса у циклус одређују постепено овладавање српским језиком почев од самих основа усвајања српског језика. Приликом формулисања стандарда за основни ниво узети су у обзир првенствено ученици који у школу полазе без елементарног познавања српског језика. Стандарди на овом нивоу подразумевају да ученик прави типичне грешке које не ометају комуникацију, које не спречавају разумевање исказа. Односно, садржај исказа ученика, основна порука, може се разумети упркос граматичким грешкама.

На крају обавезног образовања (2. циклус) достигнут основни ниво стандарда омогућава ученицима базичну усмену и писану комуникацију на српском језику, о познатим темама, у познатим комуникативним ситуацијама, у складу с узрастом. Ученик је у стању да разуме и користи основну лексику и основне, увежбаване, граматичке структуре.

На крају средњег образовања (3. циклус) достигнут основни ниво стандарда омогућава развијенију свакодневну комуникацију. Ученик разуме и користи фреквентне, уобичајене и устаљене реченичне моделе и у стању је да се укључи у неформалну комуникацију с говорницима српског језика. Упркос ограниченим језичким компетенцијама, ученик који је достигао основни ниво стандарда у стању је да оствари комуникацију на српском језику у циљу задовољења свакодневних животних потреба, сналази се у уобичајеним животним ситуацијама, како у приватном животу, тако и у струци, односно у обављању послова за које се школовао.

Средњи ниво постигнућа. На овом нивоу налазе се захтеви које може да испуни већина ученика који у школу полазе с одређеним предзнањем српског језика, односно чији је матерњи језик сродан српском. Очекује се да, постепено, уз унапређен и интензиван рад, све више ученика који у школу полазе без предзнања српског језика достигне средњи ниво. Стандарди на овом нивоу подразумевају да ученик прави спорадичне грешке, првенствено у нетипичним, специфичним и мање фреквентним граматичким облицима и структурама.

На крају обавезног образовања (2. циклус) достигнут средњи ниво стандарда подразумева да ученик влада фондом речи и граматичким конструкцијама који му омогућавају укључивање у развијенију комуникацију о различитим темама у различитим свакодневним ситуацијама, у складу с узрастом. Ученик који је након обавезног образовања достигао средњи ниво стандарда у стању је да настави школовање на српском језику. На почетку средње школе могу се појавити мање језичке тешкоће, које се релативно лако и брзо превазилазе уз адекватну помоћ и подршку професора и окружења.

На крају средњег образовања (3. циклус) на средњем нивоу ученик познаје шири фонд речи и влада разноврсним реченичним моделима, што му омогућава сналажење у новим, сложенијим комуникативним ситуацијама. Достигнут средњи ниво стандарда подразумева да је ученик, по завршетку средње школе, у стању да настави школовање на српском језику, односно у стању је, уз одређен напор, да прати наставу на српском језику на високошколском нивоу. Подразумевају се одређене тешкоће у изражавању које се, уз додатно уложен труд и практичну употребу језика, релативно лако превазилазе.

Напредни ниво постигнућа. На напредном нивоу формулисани су захтеви који подразумевају добро владање српским језиком. Компетенције на овом нивоу великим делом подударају се с компетенцијама дефинисаним за основи ниво стандарда за предмет Српски језик (као матерњи). Потребно је, ипак, имати у виду да, упркос солидном владању српским језиком, овим ученицима не треба постављати строго монолингвалне критеријуме, односно да се и на том нивоу могу појавити мање уочљиве граматичке, лексичке и стилске варијације очекиване код двојезичних особа. Ученик који постиже напредни ниво стандарда без тешкоћа може да прати наставу и на српском језику. Знања, вештине и ставови које поседује омогућавају му да активно и продуктивно учествује у различитим областима живота.

3. НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ

Документ *Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих* садржи стандарде постигнућа за области Језик, Књижевност и Језичку културу. Распоређеност стандарда по областима не значи њихову раздвојеност. Напротив, треба их разумети као области које се међусобно прожимају и тек у садејству омогућавају постизање очекиваних компетенција.

Функционална повезаност ове три наставне области треба да обезбеди равномерни развој свих основних језичких вештина, и рецептивних и продуктивних. Под рецептивним вештинама подразумевају се способност разумевања говореног текста (разумевање слушањем / разумевање на слух) и способност разумевања писаног текста (разумевање читањем). Продуктивне вештине чине говорење и писање. Све ове вештине, као и њихове комбинације, заступљене су у све три области и постепено се развијају по циклусима и нивоима.

3.1. Област Језик

Компетенције и искази стандарда у области Језик првенствено обухватају лексичку и граматичку компоненту српског језика. Стандарди из ове наставне области оквирно одређују лексички фонд и граматичке елементе којима ученици треба да овладају до краја сваког циклуса на одређеном нивоу.

Стандарди из области Језик засновани су на функционалном приступу. Он подразумева познавање формалне стране језика, али је тежиште на његовој употреби, актуализацији језичких елемената у контексту. Искази стандарда указују на то да се стандардима не мери формално познавање граматичких правила, већ управо разумевање исказа у којима су граматичке и лексичке јединице употребљене, као и способност њихове примене у говорној или писаној комуникацији.

Развој компетенција је кумулативан – нова знања и вештине надовезују се на већ стечена, постепено се проширују, усложњавају и обогаћују. У исказима стандарда настојало се да буде видљив принцип поступности у овладавању српским језиком.

Будући да је рецепција предуслов за продукцију, односно да без разумевања одређене језичке појаве није могућа њена квалитетна примена, по правилу се најпре од ученика очекује да развију способност препознавања, разликовања и разумевања одређених лексичких јединица и граматичких елемената

(у стандардима су ове компетенције формулисане глаголима: *разуме, препознаје, познаје, разликује* и сл.), а затим и да их, у наредном циклусу или на следећем нивоу, употребљава (компетенције формулисане глаголима: *користи, употребљава, служи се, саставља, уобличава, примењује* и сл.).

Гледано хоризонтално, по циклусима, на основном нивоу се, на пример, на крају 1. циклуса стандардом предвиђа разумевање реченица у којима су употребљени презент, перфекат, футур I и императив: *СН.1.1.3. Разуме садашњост, прошлост и будућност исказане основним значењима презента, перфекта, односно футура I; препознаје лица у тим глаголским облицима; разуме значење императива у типичним свакодневним примерима.* На крају 2. циклуса, такође на основном нивоу, предвиђена је употреба ових глаголских облика: *СН.1.1.3. Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима.*

Гледано вертикално, на основном нивоу на крају 2. циклуса стандарди, на пример, предвиђају разумевање појма падежа, препознавање правилних падежних облика и настојање ученика да их употреби, као и познавање основних правила конгруенције и покушај њихове примене: *СН.1.1.4. Разуме појам падежа; препознаје правилне падежне облике и покушава да их употреби у писању и говору. СН.1.1.5. Познаје правила конгруенције (предиката са субјектом, атрибута са именицом) и покушава да их примени у писању и говору.* На средњем нивоу на крају истог циклуса очекује се правилна употреба падежних облика и конгруенције: *СН.2.1.4. Правилно употребљава падежне облике у основним синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.*

Хоризонтална и вертикална повезаност стандарда види се и у томе што се поједини захтеви из једног циклуса, нижег, који се односе на средњи ниво постигнућа, појављују у наредном циклусу за основни ниво постигнућа. На пример стандард *СН.2.1.3. Употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима* дефинисан за крај 2. циклуса (крај основне школе) на средњем нивоу, појављује се и на крају 3. циклуса (крај средње школе) на основном нивоу: *2.СН.1.1.3. Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима; употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима.*

Лексичка и граматичка страна језика чине функционално јединство. Речи, додуше, постоје као изоловане јединице, али своју праву примену, често и конкретно значење, добијају тек у контексту. С друге стране, да би се усвајали граматички елементи неопходно је попуњавати и лексички фонд. У наставку ће се дати смернице за боље разумевање концепције стандарда који обухватају ове две подобласти наставне области Језик.

Лексика – На крају основног нивоа првог циклуса образовања очекује се познавање минималног броја лексичких јединица неопходних за комуникацију у складу с узрастом. Овај се фонд постепено повећава, и по циклусима и по нивоима. Избор нових речи условљен је узрастом, језичким и ванјезичким искуством ученика. Потребно је разликовати фонд речи којим ученици активно владају од пасивног фонда. Пасивни фонд представљају речи чије значење ученик разуме, али их не користи. Речи из пасивног фонда, радом на часу и организовањем разноврсних лексичких вежби, постепено могу прелазити у активни.

Грамматика – У стандардима није издвојена област под називом *граматика*, нити су у њима издвојени граматички нивои (обично познати као *морфологија, морфосинтакса и синтакса*). Образложење за овакав концепт налази се управо у функционалном приступу језику. Веома је важно да се у настави тежиште не ставља на план форме, већ на план употребе. Јасно је да ће се у појединим фазама рада на часу указивати на неопходна морфолошка и синтаксичка обележја, да ће се она усвајати, учити и увежбавати, међутим тај рад треба да резултира оспособљеношћу ученика за њихово разумевање и примену.

Чињеницу да ови ученици већ владају (најмање) једним језиком, у настави Српског као нематерњег језика никада не треба сметнути с ума, будући да познавање матерњег језика несумњиво утиче на овладавање другим језиком. Утицај матерњег језика у процесу усвајања/учења другог језика може бити и позитиван и негативан. Током развијања компетенција у српском језику нужно је имати у виду и један и други моменат. Наиме, многа знања из матерњег језика (као и она која су стечена из других извора – осталих школских предмета и личног искуства) могуће је и потребно активирати у току наставе српског језика. Повезивање новог с оним што се већ зна делује подстицајно на ученике, а свакако доприноси

и економичности наставе. С друге стране, познато је да владање једним језиком може и ометати учење другог. У питању је деловање интерференције, које резултира грешкама у циљном језику како под утицајем матерњег језика (тзв. међујезичка интерференција) тако и услед саме структуре језика који се учи (тзв. унутарјезичка интерференција). У раду с конкретним ученицима потребно је наћи праву меру коришћења позитивног трансфера и смањивања дејства интерференције.

Код ученика чији матерњи језик није сродан српском и који живе у претежно хомогеним срединама, а приликом поласка у школу веома слабо или уопште не владају српским језиком, реално је очекивати јаки утицај интерференције. Стога стандарди на основном нивоу подразумевају да ученик прави типичне граматичке и лексичке грешке. Основни ниво стандарда достигнут је уколико грешка не омета комуникацију, односно када је исказ разумљив упркос грешци. На средњем нивоу очекују се спорадичне грешке, углавном у нетипичним и сложенијим граматичким облицима и структурама. Стандарди из области Језик на напредном нивоу подразумевају владање стандардним српским језиком, али се и на том нивоу могу појавити мање уочљиве (тзв. скривене) грешке, граматичке, лексичке и стилске варијације очекиване код двојезичних/вишејезичних особа.

3.2. Област Књижевност

Изучавање језика српске књижевности као стваралачког израза симболичке моћи тог језика представља у структури наставног предмета битан део језичке писмености. Стога су читање уметничких канонских дела народне и ауторске српске књижевности и састављање говорених и писаних текстова који су у вези са обрађеним књижевним делима – видови изучавања предмета Српски као нематерњи језик.

Функционални и васпитно-образовни циљеви учења предмета одредили су очекивана знања и умећа ученика. Рецепција српске књижевности и комуникација поводом српске књижевности битне су у образовању ради учења српске лексике и граматике, као и истраживања језика као средства имагинације; ради упознавања српске културне баштине; ради развијања хеуристичког резоновања, уз ширење и продубљивање виших когнитивних функција мишљења ученика и стицања позитивних ставова према читалачкој писмености уопште.

Компетенције и искази стандарда у области Књижевност чине целину исхода учења са областима Језик и Језичка култура, по циклусима и нивоима образовних постигнућа. Међусобно усаглашавање области остварено је одређењем сложености текста који се чита, на сваком нивоу постигнућа. Дакле, сложеност неуметничког и књижевног текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром** и **лексичким фондом**, дефинисаним у области Језик на истом образовном нивоу постигнућа, у складу са узрастом ученика.

У основној школи корпус текстова превасходно обухвата књижевност за децу и младе (нпр. Јован Јовановић Змај, Десанка Максимовић, Бранислав Нушић, Стеван Раичковић). Како би текстови одговарали *језичком нивоу*, дозвољена су одређена прилагођавања целих текстова или њихових одломака (нпр. аорист у тексту замењујемо перфектом; архаичну реч замењујемо синонимном речју). Анализи текстова се приступа коришћењем основне књижевнотеоријске терминологије (особине лика и књижевног јунака, прича, песма и сл.) – нпр. на основном нивоу постигнућа на крају другог образовног циклуса *СН.1.2.2. Ученик изводи закључке на основу прочитаног текста (питања која започињу са како, зашто); препознаје основне карактеристике књижевних јунака у краћем наративном уметничком тексту на нивоу одломка (на основу описа, понашања, дијалога) и разуме односе међу ликовима*. Осим тога, стандарди претпостављају коришћење речника – на средњем нивоу постигнућа на крају обавезног образовања *СН.2.2.2. Ученик уз помоћ речника чита и разуме шаљиве народне приче, народне песме и прилагођене изборне књижевноуметничке и књижевнонаучне текстове*.

У средњој школи књижевности се надаље приступа и као академској дисциплини. Очекујемо да се теоријска знања о књижевности преносе из предмета матерњег језика, нпр. разликовање жанрова, особености уметничке књижевности, разликовање аутора, наратора и карактера, реторичко-стилски елементи: синтаксичке фигуре и тропи, историја књижевности (континуитет, промене и епохе); интерпретација и поливаленција књижевног дела, интертекстуалност – посебно уз осврт на дела књижевности матерњег говорника, интеркултуралност и српска култура – као у следећем примеру на средњем нивоу на крају општег средњег образовања *2.СН.2.2.4. Ученик стиче увид у вредности и значај српске културе уз помоћ књижевнонаучних и ванкњижевних текстова; поштује вредности српске културе*.

На крају свих образовних циклуса примарни захтеви поводом књижевног текста тичу се опште језичке способности читања са разумевањем. Ученик најпре треба да одреди смисао текста који чита (нпр. да одреди место радње, однос ликова у причи, да схвати поетски глас у лирској песми итд.), а затим да примени менталну операцију коју му омогућава изграђена књижевна компетенција, на одређеном нивоу постигнућа – нпр. на средњем нивоу, за крај обавезног образовања *СН.2.2.1. Ученик тумачи одабрана дела различитих књижевних жанрова користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика: бајку и басну, ауторску приповетку, лирску песму, биографију, аутобиографију, дневник и путопис; уме да одреди тему, главни догађај и време и место дешавања радње и да издвоји ликове (који су носиоци радње) у одабраном (језички прилагођеном) књижевноуметничком тексту; препознаје риму, стих и строфу у лирској песми.*

Препорука је да се провера остварености образовних стандарда у области Књижевност испитује пажљивим избором лирских, епских и драмских текстова – који, у складу са узрастом и интересовањем ученика, подстичу читалачку радозналост и имају уметничку сазнајну вредност.

3.3. Област Језичка култура

Знање језика није познавање језичких правила и довољног броја речи, нити механичког писања (преписивање са једног писма на друго). Знање језика представља **функционалну употребу** језичких садржаја чији је циљ комуникација, писмена и вербална. Комуникација се развија у два правца: а) иницирање комуникације (започињање разговора, упућивање молбе, писмене или усмене итд.) и б) реакција на језички импулс (одговарање на постављена питања, укључивање у разговор итд.). Сложеност процеса комуникације проистиче из паралелне и синхронизоване примене све четири језичке вештине, о чему је већ било речи. Наиме, рецептивним језичким вештинама (слушање и читање) прима се информација на коју се реагује продуктивним језичким вештинама (писање и говор). Скоро да не постоји ситуација која не захтева употребу различитих активности језичког комуницирања.

Објашњавајући ученицима граматичка правила и учећи их новим речима, наставник стално треба да се преиспитује: „Ако ученици ово науче, шта ће они моћи да ураде са тим знањем?” Управо је то основно питање које води ка функционализацији језика и зато, још на самом почетку учења, када су средства за језичко исказивање врло ограничена, наставник треба да подстиче и развија жељу ученика да се изразе у границама својих могућности, да пренесу основна знања о себи, свом окружењу, својим намерама и потребама, својим интересовањима итд. У почетку ће то бити једноставни искази типа *Дрво је зелено*, да би временом искази постајали све сложенији *У мом дворишту је једно дрво* и сложенији *Сваки човек треба да посади једно дрво* или: *Моја мама се зове...*, *Моја мама ради у пошти од осам до два*, *Моја мама ми је направила мој омиљени колач* итд.

Као и у областима Језик и Књижевност, и у области Језичка култура стандарди прате развој ученичких постигнућа на хоризонталном и вертикалном плану. Указаћемо на прогрессију језичких вештина и компетенција на хоризонталном плану на основном нивоу језичких компетенција.

Вештину слушања (слушање са разумевањем говореног или читаног текста) на крају првог циклуса образовања (4. разред) на основном нивоу илуструје стандард *СН.1.3.1.* – ученик разуме **суштину кратке информације** која се односи на њега и његово окружење и основна питања: ко, шта, где, када, колико, зашто. На крају другог циклуса (8. разред) ученик разуме **информације битне за задовољење свакодневних животних потреба**, док на крају општег средњег образовања разуме **дуже говорне исказе о темама из свакодневног живота**.

Вештина читања се развија на следећи начин: на крају првог циклуса ученик чита **наглас спорим темпом кратак познат текст писан ћирилицом или латиницом** (*СН.1.3.2.*); на крају другог циклуса **нормалним темпом, течно чита наглас краћи познат текст са познатом лексиком и граматичком структуром**; на крају трећег циклуса **чита, уз помоћ речника, књижевне, стручне или информативне текстове**.

Напредовање у **вештини писања** је приказано у стандарду *СН.1.3.5.*: након првог циклуса ученик **пише српско писмо блиско његовом матерњем језику** и примењује основна правописна правила (подразумева се да пише кратке исказе у складу са језичком компетенцијом предвиђеном за овај узраст); на крају другог циклуса **самостално пише кратак текст** (*СН.1.3.6.*); на крају трећег циклуса **пише краће текстове различитих врста и жанрова**.

Вештина говорења је на крају првог циклуса илустрована у стандарду СН.1.3.3.: ученик **учествује у минималном дијалогу** и **поставља основна питања** у вези са особама, предметима и појавама из свог окружења **и одговара на њих**; на крају другог циклуса ученик се ставља у улогу посредника јер уме да **пренесе кратке информације** добијене од других, али и да **исприча неки догађај**, да саопшти своје намере, жеље, потребе, молбу, извињење, честитање, захвалност уз употребу адекватних говорних чинова (СН.1.3.2.); на крају општег средњег образовања **учествује у свакодневном разговору** (СН.1.3.2.) и **интерпретира основне информације предавања или текстова струке** (СН.1.3.3.).

Ово су само примери који илуструју постепену прогресију у развијању стандарда. Исти принцип је примењен и на вертикалном плану, који разликује нивое знања ученика у истом циклусу образовања.

Креирање стандарда за област Језичка култура представљало је посебан изазов за ауторе јер је у сваки стандард уграђено одговарајуће лексичко и граматичко знање ученика којим је потребно владати да би се достигле вредности стандарда. Поред тога, област Језичка култура, захваљујући томе што процењује конкретну употребу језика, преклапа се и са општим и међупредметним компетенцијама, што наставу језика може учинити интересантнијом и сврсисходнијом.

4. ПРИМЕРИ ЗАДАКА ЗА ПРОВЕРУ ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

Примери датих задатака којима је могуће проверити достизање стандарда из области Језик, Књижевност и Језичка култура различити су по захтевима, структури и обиму, а улога наставника је да захтеве прилагоди организационим активностима на часу. Желели смо да укажемо на разноврсност могућности којима се проверавају компетенције ученика, а не на обавезне обрасце за процену. Задаци представљају само моделе по којима наставници могу самостално да креирају нове задатке, да их мењају и прилагођавају потребама наставе и интересовањима својих ученика.

Задацима се илуструју поједини стандарди, првенствено они чија се оствареност може проверити тестом, али има и оних у којима се спроводи и усмена провера. У оквиру сваког циклуса распоређени су према областима, а у оквиру сваке области према нивоима постигнућа. Модели задатака за један циклус и ниво могу се примењивати и у другим циклусима и на другим нивоима, стога препоручујемо наставницима да проуче све задатке, независно од циклуса у којем остварују наставу Српског као нематерњег језика.

Упутства за ученике у задацима дата су на српском језику. Уколико процењује да их ученици неће разумети, наставник треба да их појасни или преведе на матерњи језик ученика.

4.1. Задачи за крај првог циклуса обавезног образовања

1. Област ЈЕЗИК

1.1. Основни ниво

- **1.СН.1.1.1.** Активно користи лексички фонд од 500 до 700 речи⁶, именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота, и приписује им типичне активности, стања и особине.

ЗАДАТАК 1

1.СН.1.1.1.

Основни ниво

Стави речи у одговарајућу колону:

купус јабука кромпир поморанца шаргарепа јагода лук банана шљива парадајз лимун пасуљ

ПОВРЋЕ

ВОЋЕ

Решење

ПОВРЋЕ
купус
кромпир
шаргарепа
лук
парадајз
пасуљ

ВОЋЕ
јабука
поморанца
јагода
банана
шљива
лимун

ЗАДАТАК 2

1.СН.1.1.1.

Основни ниво

Стави речи у одговарајућу колону:

лимунада пита јогурт чај пљескавица млеко сладолед сендвич кафа вода шницла буреке сок супа

ХРАНА

ПИЋЕ

---

⁶ Подразумевају се не само именице, придеви, прилози и глаголи, него и основни и редни бројеви, личне, присвојне и најфреквентније показне заменице, као и најфреквентнији предлози, напоредни везници, речце и узвици

Решење

ХРАНА
пита
пљескавица
сладолед
сендвич
шницла
бурек
супа

ПИЋЕ
лимунада
јогурт
чај
млеко
кафа
вода
сок

ЗАДАТАК 3

1.СН.1.1.1.

Основни ниво

Изабери одговарајућу реч и упиши је у реченицу, као у 3. примеру:

1. Моја _____ је близу школе.
2. _____ кошта 50 динара.
3. Ја волим да пијем млеко.
4. Њена _____ се зове Сара.
5. Њихов _____ је плав.
6. Боли га _____.
7. Сафет има нове _____.
8. Ово је главна _____ у граду.

ПРИЈАТЕЉИЦА
УЛИЦА
МЛЕКО
ПАНТАЛОНЕ
КУЋА
ЗУБ
АУТОМОБИЛ
ХЛЕБ

Решење

1. Моја кућа је близу школе.
2. Хлеб кошта 50 динара.
3. Ја волим да пијем млеко.
4. Њена пријатељица се зове Сара.
5. Њихов аутомобил је плав.
6. Боли га зуб.
7. Сафет има нове панталоне.
8. Ово је главна улица у граду.

Напомена:

Како би наставник био сигуран да су ученици разумели све речи, пожељно је да се оне ставе и у другачији контекст, те, независно од ове вежбе, тражи од ученика да направе поједну реченицу за сваку реч.

ЗАДАТАК 4

1.СН.1.1.1.

Основни ниво

Попуни текст одговарајућим речима:

Моја мама воли да иде на пијацу. На пијаци она купује воће и _____.
Ја волим да једем воће, а највише волим _____ и _____.
Волим поврће, али не волим _____ и _____.
Данас после ручка ћемо јести сладолед. Ја волим сладолед од _____.
Моја сестра не воли сладолед. Она воли сок од _____.
Тата у месари купује _____, а у _____ купује хлеб.

Решење

Као одговор ученици могу да употребе речи по свом избору које су у семантичкој и логичкој вези са текстом.

- **1.СН.1.1.2.** Разуме и саставља реченице са следећим члановима: граматички субјекат,⁷ прост глаголски и копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз глаголе давања и говорења (са значењем реципијента);⁸ прилошке одредбе исказане најфреквентнијим прилозима и предлошко-падежним конструкцијама.

ЗАДАТАК 5

1.СН.1.1.2.

Основни ниво

Напиши по једну реченицу за сваку слику, као у првом примеру:

Жена чита књигу на кревету.

_____

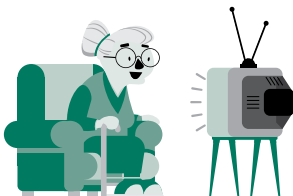
_____

_____

_____

_____

7 Уме да постави питање с речима *Ко? Шта?* у функцији субјекта.

8 Мисли се на именице у дативу, а заменице само у реченичним исказима типа: *Дај ми! Реци ми!* итд.

Решење

Очекује се да реченице лексички и семантички имају везе са сликом. Реченице могу бити просте (субјекат и предикат) или проширене атрибутом, објектом или одредбом.

ЗАДАТАК 6

1.СН.1.1.2.

Основни ниво

Постави питање за сваку реченицу, као у првом примеру:

1. <u>Сутра</u> имамо тест.	<u>Када имамо тест</u> _____ ?
2. Он живи <u>на селу</u> .	_____ ?
3. Сада имамо <u>математику</u> .	_____ ?
4. <u>Мама</u> спрема ручак.	_____ ?
5. Оловка кошта <u>50 динара</u> .	_____ ?
6. <u>Јуче</u> је падала киша.	_____ ?

Решење

- Где он живи?
  - Шта имамо сада?
  - Ко спрема ручак?
  - Колико кошта оловка?
  - Када је падала киша?
-

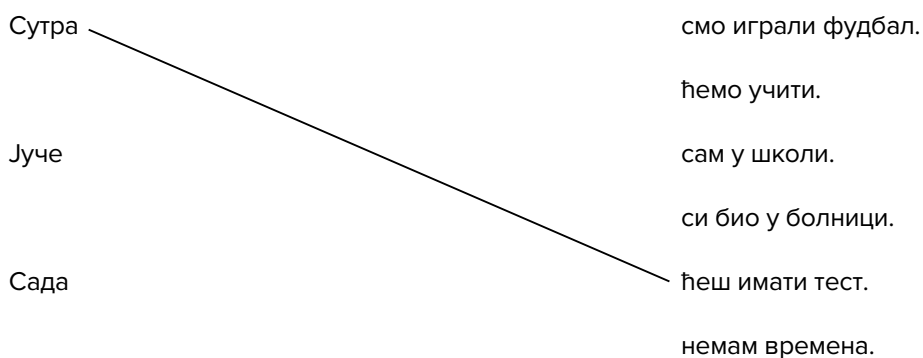
- **1.СН.1.1.3.** Разуме садашњост, прошлост и будућност исказане основним значењима презента, перфекта, односно футура I; препознаје лица у тим глаголским облицима; разуме значење императива у типичним свакодневним примерима.
-

ЗАДАТАК 7

1.СН.1.1.3.

Основни ниво

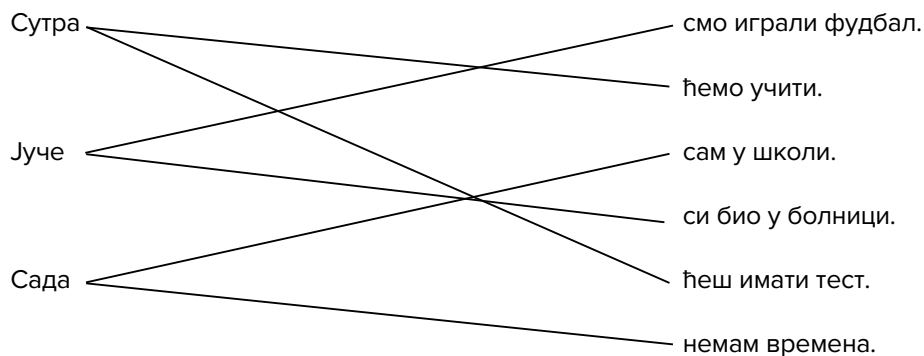
Повежи речи из десне и леве колоне, као у примеру:

Решење

Напомена:

За другачија решења (која су могућа), наставник може од ученика тражити образложење.

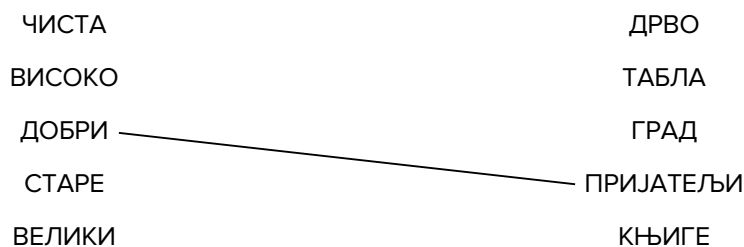
- **1.СН.1.1.4.** Разликује облике номинатива јединице и множине фреквентних заједничких именица које имају правилне (системске) облике множине; препознаје граматички род и број код фреквентних именица које имају правилан облик множине и код придева који с њима конгруирају.
-

ЗАДАТАК 8

1.СН.1.1.4.

Основни ниво

Повежи речи као у примеру:

Решење

ЧИСТА – ТАБЛА
ВИСОКО – ДРВО
ДОБРИ – ПРИЈАТЕЉИ
СТАРЕ – КЊИГЕ
ВЕЛИКИ – ГРАД

Напомена:

Због једноставности овог типа вежбе и доброг пријема код ученика, могуће ју је примењивати уз сваку тематску јединицу која се обрађује на часу.

ЗАДАТАК 9

1.СН.1.1.4.

Основни ниво

Попуни низ, као у првом примеру:

Лист је зелен, трава је зелена, дрво је зелено.

Лимун је жут, банана је _____, сунце је _____.

Папир је бео, књига је _____, јаје је _____.

Оловка је _____, небо је _____, зид је плав.

Јабuka је _____, кров је црвен, грожђе је _____.

Око је црно, коса је _____, аутомобил је _____.

Решење

Лимун је жут, банана је жута, сунце је жуто.

Папир је бео, књига је бела, јаје је бело.

Оловка је плава, небо је плаво, зид је плав.

Јабuka је црвена, кров је црвен, грожђе је црвено.

Око је црно, коса је црна, аутомобил је црн.

ЗАДАТАК 10

1.СН.1.1.4.

Основни ниво

Попуни низ, као у првом примеру:

Паприка је љута, а лимун је кисео.

Књиге су _____, а оловке су лаке.

Море је _____, а шећер је слатак.

Град је велик, а село је _____.

Ми смо здрави, а они су _____.

Ови ученици су добри, а они ученици су _____.

Решење

Књиге су тешке, а оловке су лаке.

Море је слано, а шећер је слатак.

Град је велик, а село је мало.

Ми смо здрави, а они су болесни.

Ови ученици су добри, а они ученици су лоши.

1.2. Средњи ниво

- **1.СН.2.1.1.** Активно користи лексички фонд од 700 до 1.000⁹ речи именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота и приписује им типичне активности, стања и особине.

ЗАДАТАК 1

1.СН.2.1.1.

Средњи ниво

Изабери одговарајућу реч и попуни колоне, као што је показано у примерима 1 и 8 (води рачуна о роду и броју):

ЗРЕО, ДОБАР, ГЛАВНИ, ЦРН, ЗАКЉУЧАН, ЛЕП, СЛАДАК, ПАМЕТАН,
ДРВЕНИ, ВЕЛИК, ЖУТ, ВИСОК

ГРАД	УЧЕНИК	КРУШКА	ВРАТА
1. главни	4.	7.	10.
2.	5.	8. зрела	11.
3.	6.	9.	12.

Решење

ГРАД	УЧЕНИК	КРУШКА	ВРАТА
1. главни	4. паметан	7. жута	10. црна
2. велик	5. добар	8. зрела	11. дрвена
3. леп	6. висок	9. слатка	12. закључана

ЗАДАТАК 2

1.СН.2.1.1.

Средњи ниво

Заврши започете реченице, као у првом примеру:

- Када пада киша, носимо кишобран .
- Када је хладно, на рукама носимо _____.
- Ако си болестан, мораш да пијеш _____.
- На крају реченице се налази _____ .
- Од краве добијамо _____ које пијемо, а од овце _____ за џемпер.
- Жена мог стрица је моја _____, а жена мог ујака је моја _____.

Решење

- Кад је хладно, на рукама носимо рукавице.
- Ако си болестан, мораш да пијеш лек / чај.
- На крају реченице се налази тачка / узвичник (знак питања) / упитник (знак питања).
- Од краве добијамо млеко које пијемо, а од овце вуну за џемпер.
- Жена мог стрица је моја стрина, а жена мог ујака је моја ујна.

⁹ Укључују се типични напоредни везници и најчешћи зависни везници: временско *кад*, намерно *да*, узрочно *јер*, зато *што*.

Напомена:

Пошто се овим вежбама процењује познавање лексике, наставник може вежбу направити само у оквиру једне тематске области (свакодневне активност, одлазак у продавницу, делови тела итд.), тако да реченице буду тематски повезане.

ЗАДАТАК 3

1.СН.2.1.1.

Средњи ниво

Заврши започете реченице, као у првом примеру:

1. Када пада киша, носимо кишобран .
2. На улици су аутомобили, а на води _____ и _____.
3. Када играмо фудбал, кошарку или ватерполо, користимо _____.
4. Дан када добијаш много поклона је твој _____.
5. Сок од лимуна се зове _____.
6. Брат моје маме је мој _____, а брат мога тате је мој _____.

Решење

2. На улици су аутомобили, а на води бродови и чамци.
  3. Када играмо фудбал, кошарку или ватерполо, користимо лопту.
  4. Дан када добијаш много поклона је твој рођендан.
  5. Сок од лимуна се зове лимунада.
  6. Брат моје маме је мој ујак, а брат мога тате је мој стриц.
- 1.СН.2.1.2. Саставља реченице користећи одредбе за место и време; разуме одредбе за начин и узрок; користи сложени предикат са модалним глаголима; служи се најфреквентнијим облицима императива.

ЗАДАТАК 4

1.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Заврши започете реченице:

1. Спорт је важан зато што _____.
2. Породица је важна зато што _____.
3. Волим сладолед јер _____.
4. Мама ми увек каже: „_____”.
5. Када је зима, морамо да _____.
6. Родитељи су ми рекли да не смем да _____.
7. Сви ученици треба да _____.
8. Школа је место где _____.
9. Не волим када _____.

Решење

Ученици самостално бирају речи којима ће завршити реченице. Одговор треба да буде лексички, граматички и семантички у вези са почетком реченице.

ЗАДАТАК 5

1..2.1.2.

Средњи ниво

Направи план активности за следећи дан. Употреби глаголе: ТРЕБАТИ и МОРАТИ:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Решење

Ученик треба да напише реченице са сложеним предикатом користећи задате модалне глаголе. Нпр. *Морам да вратим књигу у библиотеку. Треба да купим нову свеску* итд.

ЗАДАТАК 6

1.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Напиши како се прави лимунада. Употреби речи: ЛИМУН, ИСЦЕДИТИ, СТАВИТИ, ШЕЋЕР, СИПАТИ, ПРОМЕШАТИ и др.

Решење

Од ученика се очекује да употреби све наведене речи (и друге) и конструише реченице са императивом или презентом и правим објектом.

1.3. Напредни ниво

- ▶ 1.СН.3.1.1. Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу за узрастом; активно користи око 1.200 речи¹⁰.

ЗАДАТАК 1

1.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Напиши речи супротног значења, као у примеру бр. 2:

1. интересантан – _____
2. строг – _____ благ _____
3. слан – _____
4. скуп – _____
5. храбар – _____
6. укључити – _____
7. брзо – _____
8. лако – _____

¹⁰ Могуће су повремене грешке у избору варијантне лексике.

Решење

---

1. досадан
  3. неслан
  4. јефтин
  5. кукавица
  6. искључити
  7. споро / полако / лагано
  8. тешко
-

ЗАДАТАК 2

1.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Упиши речи из заграде у одговарајућем облику, као у првом примеру:

1. Ишла сам у биоскоп са братом (брат).
  2. Зоран је отишао негде са _____ (пријатељи).
  3. Наша школа је у _____ (центар).
  4. Од _____ (шта) је овај сладолед?
  5. Јуче сам био код _____ (бака).
  6. С _____ (ко) си играо фудбал?
  7. Од када тренираш _____ (кошарка)?
  8. Да ли си купила неки поклон _____ (сестра)?
  9. Децо, дођите на _____ (вечера)!
  10. Да ли сте разговарали о _____ (он)?
-

Решење

---

2. Зоран је отишао негде са пријатељима.
  3. Наша школа је у центру.
  4. Од чега је овај сладолед?
  5. Јуче сам био код баке.
  6. С ким си играо фудбал?
  7. Од када тренираш кошарку?
  8. Да ли си купила неки поклон сестри?
  9. Децо, дођите на вечеру!
  10. Да ли сте разговарали о њему?
-

ЗАДАТАК 3

1.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Повежи реченице, као у примеру:

Кад имам физичко
Пожури, закаснићемо,
На екскурзији смо већ три дана
Морам да учим
Ако победимо на утакмици,
Не осећам се добро

и ускоро се враћамо кући.
јер сутра имамо тест.
требају ми шорц и патике.
и не могу да идем у школу.
час почиње за пет минута!
идемо на колаче.

Решење

Кад имам физичко – требају ми шорц и патике.
Пожури, закаснићемо, – час почиње за пет минута!
На екскурзији смо већ три дана – и ускоро се враћамо кући.
Морам да учим – јер сутра имамо тест.
Ако победимо на утакмици – идемо на колаче.
Не осећам се добро – и не могу да идем у школу.

Напомена:

У случају другачијих решења, потребно је усмено образложење ученика.

---

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.1. Основни ниво

-
- **1.СН.1.2.1.** Репродукује казујући или певајући кратке, одабране одломке из књижевноуметничких текстова.
-

ЗАДАТАК 1

1.СН.1.2.1.

Основни ниво

Ово је врло популарна дечија песмица. Научи и ти да је певаш!

Ивин воз

Из куће је излетео
на улицу Ива,
сав задихан, захуктао,
ко локомотива.

Видели га другови
па за њим и они,
потрчали, захуктали,
ко прави вагони.
Сад улицом тако јури
та чудна колона.
То воз Ивин путује
са седам вагона.

Драган Лукић

Решење

Напомена:

Пре него што ученици чују мелодију песме, наставник треба да објасни непознате речи. У случају да нема техничких могућности, наставник треба да отпева песмицу, а затим да иницира и ученике.

ЗАДАТАК 2

1.СН.1.2.2.

Основни ниво

Прочитај наглас песму и одговори на питања:

Немој, Јасна

Иде мама улицом и говори Јасни:

– Немој, Јасна, да гледаш лево.

Иде мама улицом и говори Јасни:

– Немој, Јасна, да гледаш десно.

Иде мама улицом и говори Јасни:

– Немој, Јасна, да гледаш горе.

Иде мама улицом и говори Јасни:

– Немој, Јасна, да гледаш доле.

Иде Јасна улицом и жмури. Кад одједном – буп!

Јасна се спотакла и пала.

Стоји мама на улици и говори Јасни:

– Зашто си, Јасна, пала?

Седи Јасна на улици и говори мами:

– Зато што нисам гледала ни лево, ни десно, ни горе, ни доле.

Драган Лукић

1. Где су мама и Јасна? _____

2. Шта мама говори Јасни? _____

3. Зашто је Јасна пала? _____

Решење

1. На улици. / У граду.

2. „Немој, Јасна, да гледаш...”

3. Зато што није гледала ни лево, ни десно, ни горе, ни доле.

Напомена:

Било би пожељно да наставник сваком ученику постави питање: „Где ти гледаш када идеш улицом?”. На овај начин се проверава разумевање текста, али и активира нова лексика (прилози за место и предлошко-падежне конструкције са просторним значењем).

2.2. Средњи ниво

- **1.СН.2.2.1.** Разуме кратак једноставан књижевноуметнички текст; разуме питања о прочитаном тексту (која започињу са *ко, шта, где, када* и *како*) и формулише једноставне одговоре.

ЗАДАТАК 1

1.СН.2.2.1.

Средњи ниво

Прочитај дечију песмицу Душана Радовића и дај јој наслов.:

наслов _____

Умивао се један дечак
свакога дана без престанка,
па су му уши расле, порасле,
па му је кожа постала танка.
– Да ли ми верујете?

Мајка је стално викала „доста”
ал` он је хтео, он је хтео...
Умивао се сваког дана
па се одједном разболео.
– Да ли ми верујете?

Дошао један лекар строг
па каже:
– Тако ми прслука мог,
вода је крива,
– забрањујем му да се умива!
– Да ли ми верујете?

Душко Радовић

Решење

Наслов песме је „Да ли ми верујете”, али ученик може дати било који наслов који је у семантичкој вези са песмом, што указује на то да је песму разумео.

ЗАДАТАК 2

1.СН.2.2.1.

Средњи ниво

Прочитај песму *Под шљивом* Јована Јовановића Змаја, а затим одговори на захтеве.

Под шљивом

Дрво наше младо,
морамо те трести.
Прво, зато јер волимо
слатких шљива јести.

Друго, зато јер на теби
велик терет, знамо,
па смо ради својски
да ти олакшамо.

Треће, јер би нама
било здраво жао,
кад би дошо други когод
па би те обрао.

Наведи три разлога због којих деца тресу шљиве с дрвета.

1. _____
2. _____
3. _____

Решење

Прихватају се одговори које ученици самостално формулишу:

1: Воле шљиве. / Воле да једу шљиве. Тресу дрво јер воле да једу шљиве. /...

Напомена:

Поједине речи и изразе као што су *својски*, *било би нам здраво жао*, *когод* ученицима је потребно превести или објаснити пре него што почну да решавају задатак или их дати уз песму.

Мање познате речи и изрази: *својски* – *добро, као што треба*; *било би нам здраво жао* – *било би нам јако жао*; *когод* – *неко, било ко*.

ЗАДАТАК 3

1.СН.2.2.1.

Средњи ниво

Прочитај део песме „Материна маза” Јована Јовановића Змаја и одговори на питања:

Има дете у селу,
Име му је Лаза,
Ал га зову друкчије –
Материна маза.

Кад сва деца устану,
Он и онда спава,
Кад му кажу: устани!
Њега боли глава

Кад устане, не уме
Да се сам обуче,
Не сме да се умије,
Иште воде вруће.

Кад га жуља ципела,
Он ципелу туче,
Тад га рука заболи,
Па онда јауче.

Па зато га не зову
По имену: Лаза,
Већем јадно, жалосно:
Материна маза!

1. Да ли Лазу стварно боли глава када треба да устане?
2. Зашто се Лаза умива врућом водом?
3. Како се Лаза облачи?
4. Да ли је Лаза у праву што туче ципелу кад га жуља?
5. Шта ти радиш кад те жуља ципела?
6. Зашто Лазу зову Материна маза?
7. Лаза је име, а Материна маза је надимак. Да ли ти имаш неки надимак?
8. Да ли познајеш неког дечака или девојчицу који личе на Лазу?

Решење

Напомена:

1. Поједине речи као што су *иште*, *јауче*, *већем* ученицима је потребно превести или прилагодити савременом језику (тражи, плаче, него) ради лакшег разумевања.

ЗАДАТАК 4

1.СН.2.2.1.

Средњи ниво

Ово је прича о Црвенкапи, али редослед делова није добар. Испред сваког дела напиши број, да добијеш целу причу, од почетка до краја. Крај је број 11, почетак треба да буде број 1.

	Вук ју је упитао: „Где идеш, девојчице?” Она је одговорила: „Идем код болесне баке”.
	Била једном једна девојчица која је стално носила црвену капицу. Звали су је Црвенкапа.
	Црвенкапа је наставила да иде кроз шуму и ускоро је угледала бакину кућу. Покуцала је на врата и ушла унутра.
	На кревету је лежао вук преобучен у њену баку.
11	Бака и Црвенкапа су биле врло срећне и захвалиле су се ловцу.
	Црвенкапа је с родитељима живела у кући поред велике шуме.
	У том тренутку је наишао ловац. Ухватио је вука и спасио Црвенкапу и баку.
	Када је Црвенкапа ушла, вук је скочио на њу. Желео је да и њу поједе.
	Једног дана мајка је рекла Црвенкапи да однесе ручак баки, која је била болесна.
	Док је Црвенкапа је ишла кроз шуму, иза једног дрвета појавио се вук.
	Вук ју је питао где је њена бака. Црвенкапа му је рекла да она живи на крају шуме и вук је отишао.

5	Вук ју је упитао: „Где идеш, девојчице?” Она је одговорила: „Идем код болесне баке”.
1	Била једном једна девојчица која је стално носила црвену капицу. Звали су је Црвенкапа.
7	Црвенкапа је наставила да иде кроз шуму и ускоро је угледала бакину кућу. Покуцала је на врата и ушла унутра.
8	На кревету је лежао вук преобучен у њену баку.
11	Бака и Црвенкапа су биле врло срећне и захвалиле су се ловцу.
2	Црвенкапа је с родитељима живела у кући поред велике шуме.
10	У том тренутку је наишао ловац. Ухватио је вука и спасио Црвенкапу и баку.
9	Када је Црвенкапа ушла, вук је скочио на њу. Желео је да и њу поједе.
3	Једног дана мајка је рекла Црвенкапи да однесе ручак баки, која је била болесна.
4	Док је Црвенкапа је ишла кроз шуму, иза једног дрвета појавио се вук.
6	Вук ју је питао где је њена бака. Црвенкапа му је рекла да она живи на крају шуме и вук је отишао.

- **1.СН.2.2.2.** Именује лирску песму, приповетку (бајку и басну) и драмски текст (као карактеристичне врсте књижевних родова).

2.3. Напредни ниво

- **1.СН.3.2.1.** Тумачи¹¹ одабрана дела различитих књижевних жанрова књижевности за децу користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика и познаје одговарајућу терминологију.

ЗАДАТАК 1

1.СН.3.2.1.

Напредни ниво

Поделите се по улогама и прочитајте текст. Један ученик је учитељ, а други Миша.

Зна он унапред

УЧИТЕЉ: Дакле, Мишо, кажи лепо зашто си опет закаснио. Кажи гласно да те цео разред чује...

МИША: Опростите, покидала ми се везица на ципелама, па сам тражио другу и нисам је нашао ... па сам ту покидану морао везати у чвор... Ево, видите. (Закорачи левом ногом да покаже.)

УЧИТЕЉ: Видим, видим, али и јуче си закаснио.

¹¹ То значи да одређује основну тему, главни догађај и везе међу њима, време и место радње и ликове (носиоце радње) у књижевноуметничком тексту; одређује карактеристичне особине ликова.

- МИША: Јесам. Опростите... То је било зато што сам се задржао код пекара. Све нас је задржао неки чича који је ваздан превртао по џеповима да нађе новац... А за то време отегао причу како је хлеб пре седамдесет година био много бољи печен него данас. „Е, то су били пекари!” Тако је причао.
- УЧИТЕЉ: Лепо, али и прекјуче си закаснио. Сећаш ли се?
- МИША: Сећам се врло добро, како се не бих сећао! Још ме пече језик колико сам се опекао. Донели ми за доручак белу кафу, тако врелу да смо морали претакати из једне шоље у другу... И све тако...
- УЧИТЕЉ: Сећам се, сећам се и ја. Причао си нам. Тако ти је у томе прошло пет минута. Добро, Мишо, то је било прекјуче, у среду, али ти си закаснио и у уторак. Сећаш ли се?
- МИША: Како да не. У уторак смо хватали миша по соби. Нико није смео отворити врата. Тако нам је тата наредио, да миш не би побегао...
- УЧИТЕЉ: Да, да, сећам се. Зато ниси смео изаћи док се не заврши сав тај џумбус... А у понедељак? Ако се не варам, ти си и у понедељак закаснио?
- МИША: У понедељак ми је био рођендан, па док су се сви изређали да ми честитају...
- УЧИТЕЉ: Знаш, знам, и ми смо ти овде честитали.
- МИША: Јесте.
- УЧИТЕЉ: Па лепо, сад знам зашто си све од понедељка закаснио у школу. Кад би нам још знао рећи зашто ћеш сутра, у суботу, закаснити, имали бисмо испуњену целу недељу и ти би заслужио петицу из – закашњавања.
- МИША: Петицу?
- УЧИТЕЉ: Да, петицу. Али, наравно, ти не знаш унапред да ћеш закаснити... Не можеш знати данас за сутра.
- МИША: Знаш, знам и за сутра!
- УЧИТЕЉ: Како то? Откуд можеш знати унапред?!
- МИША: Знаш. Ујутру, баш пред почетак школе, треба да нам стигне тетка из Ниша...
- УЧИТЕЉ: Тетка? Па шта онда?
- МИША: Па онда... Знате... Нисам се видео с њом три године... Увредиће се ако одем из куће чим дође... Треба да поседим с њом бар пет минута.

Гвидо Тартаља

Заокружи тачан одговор:

1. Овај текст је:	а) песма	б) бајка	в) драма
2. У тексту разговарају:	а) учитељ и ученик	б) учитељ и ученици	в) ученик и ученици
3. Текст је:	а) смешан	б) тужан	в) непријатан
4. Текст је заснован на:	а) опису	б) приповедању	в) дијалогу
5. Радња се дешава:	а) у парку	б) у учионици	в) на улици

Решење

1. в, 2. а, 3. а, 4. в, 5. б

ЗАДАТАК 2

1.СН.3.2.1.

Напредни ниво

Одговори на питања у вези са текстом „Зна он унапред“:

1. Како се још каже ВЕЗИЦА (на ципелама)? _____
2. Како још можемо рећи ВАЗДАН? _____
3. Шта значи ЦУМБУС? _____
4. Да ли је учитељ строг? _____
5. Шта је необично у Мишиним одговорима? _____
6. Да ли ће учитељ стварно наградити Мишу петицом за кашњење?
_____
7. Шта је супротно од КАСНИТИ? _____
8. Да ли се Миша извинио учитељу што је закаснио? _____

Решење

1. пертла
2. стално, увек
3. неред, хаос
4. Није (зато што неће казнити Мишу због кашњења)
5. Необични су разлози кашњења. / Необично је што унапред зна да ће закаснити.
6. Неће. / Не постоји петица за кашњење.
7. Доћи на време. / Бити тачан./ Доћи раније./ Доћи прерано./ Поранити.
8. Јесте (рекао је: „Опростите”).

Напомена:

Наставник може да иницира и вербалну продукцију ученика на теме из текста: „Да ли ти некад касниш?“, „Шта кажеш кад закасниш?“ итд.

- **1.СН.3.2.3.** Разуме пренесени смисао у односу на дословно значење књижевноуметничког текста у примерима из књижевности за децу и из народних пословица и загонетки.

ЗАДАТАК 3

1.СН.3.2.3.

Напредни ниво

Објасни шта значе изрази:

1. Свуда пођи, својој кући дођи.
_____

2. У лажи су кратке ноге.
_____

3. Ко другоме јаму копа, сам у њу пада.
_____

Решење

Од ученика се очекује да самостално конструишу реченице које објашњавају значење израза или да их смести у одговарајући шири контекст.

ЗАДАТАК 4

1.СН.3.2.3.

Напредни ниво

Пословица: *Најпре почисти испред своје куће* значи (заокружи тачан одговор):

- а) Прво почисти неред испред куће, а затим у дворишту.
- б) Прво реши своје проблеме, а затим помози другима.
- в) Прво исправи своје недостатке, а онда приговарај другима.
- г) Почисти неред испред своје куће да ти се комшије не подсмевају.

Решење

в)

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

3.1. Основни ниво

- ▶ **1. СН.1.3.1.** Разуме суштину кратке изговорене информације и основна питања¹² која се односе на њега самог, предмете, особе из његовог окружења, њихове активности, стања и особине, изговорена спорим темпом, јасно и разговетно; разуме основне усмене налоге у вези са свакодневним и школским активностима.

ЗАДАТАК 1

1.СН.1.3.1.

Основни ниво

Слушај питања и одговори:

1. Који је данас дан?
2. Када доручкујеш?
3. Колико је сати?
4. Када не идеш у школу?
5. Колико имаш година?

Решење

Очекује се да одговори буду смислени и у семантичкој и логичкој вези са питањем. Граматичке грешке које се, евентуално, појављују у одговору не смеју да ремете разумљивост информације.

Напомена:

Наставник сваком ученику поставити свако питање (сви ученици одговарају на прво питање, затим на друго итд), јер се на тај начин развија радозналост ученика за одговоре других, чиме се постиже интерактивност на часу.

¹² Основна питања су она која почињу са: ко, шта, где, када, колико, зашто, затим како се зовеш и сл.

ЗАДАТАК 2

1.СН.1.3.1.

Основни ниво

Слушај питања и одговори:

1. Шта волиш да радиш?
2. Где живиш?
3. Колико имаш година?
4. Шта не волиш да једеш?
5. Како се зове твој друг или другарица?

Решење

Очекује се да одговори буду смислени и у семантичкој и логичкој вези са питањем. Граматичке грешке које се, евентуално, појављују у одговору не смеју да ремете разумљивост информације. Одговори могу да буду кратки (Где живиш? У Бујановцу.) или у форми целе реченице (Ја живим у Бујановцу.).

Напомена:

Наставник сваком ученику треба да постави свако питање (сви ученици одговарају на прво питање, затим на друго итд), јер се на тај начин развија радозналост ученика за одговоре других, чиме се постиже интерактивност на часу.

ЗАДАТАК 3

1.СН.1.3.1.

Основни ниво

Слушај реченице и за сваку реченицу заокружи ДА (ако је тачна) или НЕ (ако је нетачна), као у примеру 1:

1. У фебруару је зима.
2. Лимун је црвен.
3. После зиме је пролеће.
4. Данас је недеља.
5. Петак је пети дан у недељи.
6. Снег пада у августу.
7. Београд је главни град Србије.
8. Сок од поморанџе се прави од парадајза.
9. Два плус четири је пет.
10. Десет минус седам је три.
11. Мачка живи у води.

1.	да	не
2.	да	не
3.	да	не
4.	да	не
5.	да	не
6.	да	не
7.	да	не
8.	да	не
9.	да	не
10.	да	не
11.	да	не

Решење

1.	☒ да	не
2.	да	☒ не
3.	☒ да	не
4.	да	не
5.	☒ да	не
6.	да	☒ не
7.	☒ да	не
8.	да	☒ не
9.	да	☒ не
10.	☒ да	не
11.	да	☒ не

*Одговор на реченицу бр. 4 зависи од дана када се чита задатак.

Напомена:

Наставник чита реченице спорим темпом, наглашавајући редослед реченица. Ако је потребно, реченице поновити два пута. Испред ученика се налази табела у којој заокружују тачне одговоре.

- **1. СН.1.3.2.** Артикулише гласове и речи српског језика (уз могућу јачу интерференцију фонетско-фонолошког система матерњег језика); чита наглас спорим темпом кратак познат текст писан латиницом или ћирилицом.

ЗАДАТАК 4

1.СН.1.3.2.

Основни ниво

Многа деца у игри користе ову разбрајалицу. Научи је и ти!

Еци пеци пец.
Ти си мали зец.
Ја сам мала препелица.
Еци пеци пец.

Решење

Напомена:

Наставник не објашњава значења речи, него само функцију и начин употребе разбрајалице. Сваки ученик треба да је изговори и покаже прстом на ученика који је следећи на реду да говори.

- **1. СН.1.3.3.** Поставља основна питања у вези са особама, предметима и појавама из свог окружења и одговара на таква питања; учествује у минималном дијалогу.

ЗАДАТАК 5

1.СН.1.3.3.

Основни ниво

Питање које си добио (добила) на цедуљци постави свом другу (другарици), а затим реци наставнику (наставници) његов (њен) одговор:

1. Како се зовеш?
2. Колико имаш година?
3. Шта ради твој тата?
4. Да ли имаш пса?
5. Да ли више волиш лето или зиму?
6. Која је твоја омиљена боја?
7. Шта радиш после школе?
8. Где живи твоја бака?
9. Да ли волиш плаву боју?
10. Да ли живиш у кући или у стану?
11. Колико је сати?
12. Где твоја мама купује воће?
13. Како се зове твој деда?
14. Да ли имаш своју собу?
15. Шта обично доручкујеш?
16. Ко седи поред тебе?
17. Шта не волиш да једеш?
18. Колико кошта један хлеб?
19. Какво је време данас?
20. Који је данас дан?

Решење

Одговор се може исказати једном речју или целом реченицом,. У интерпретацији одговора, ученик по потреби треба да промени лице и род заменице и глагола. Нпр.

ученик А: Која је твоја омиљена боја?

ученик Б: Моја омиљена боја је црвена.

ученик А (наставнику): Његова (њена) омиљена боја је црвена.

Напомена:

Сваки ученик добија цедуљци са по једним питањем. То питање поставља другу поред себе (или по избору, али у том случају наставник води рачуна о томе да сви ученици узму учешћа у комуникацији). Добијени одговор ученик интерпретира наставнику који коригује евентуалне грешке. Наставник треба да инсистира на понављању целе реченице у одговору како би се што чешће понављале речи у одговарајућим конструкцијама.

Овај тип задатка захтева активност свих ученика на часу!

ЗАДАТАК 6

1.СН.1.3.3.

Основни ниво

Када је некоме рођендан, певамо му ову песмицу. Научи је и ти!

Данас нам је диван дан, диван дан, диван дан,
нашој Нермини рођендан, рођендан, рођендан:
Живела, живела и срећна нам била,
живела, живела и срећна нам била!

Решење

Уз помоћ наставника ученици треба да науче напамет ову песмицу и да умеју да је отпевају. Синтагма у дативу „нашој Нермини” треба да се промени у зависности од пола и имена ученика, на шта треба указати ученицима („нашем Едину...”).

ЗАДАТАК 7

1.CH.1.3.4.

Основни ниво

Раздвој речи у реченицама усправном цртом као у првом примеру:

1. Ја|живим|са|мамом|и|татом|у|кући.
2. Сутра|долази|моја|тетка|Софија|из|Аустрије.
3. У|суботу|идемо|код|бабе|деде.
4. Они|живе|у|селу|близу|Ниша.
5. У|јулу|ћемо|ћи|на|море.
6. Моја|мачка|воли|млеко.
7. После|школе|пишем|домаћи|за|датак.

Решење

1. Ја|живим|са|мамом|и|татом|у|кући.
2. Сутра|долази|моја|тетка|Софија|из|Аустрије.
3. У|суботу|идемо|код|бабе|деде.
4. Они|живе|у|селу|близу|Ниша.
5. У|јулу|ћемо|ћи|на|море.
6. Моја|мачка|воли|млеко.
7. После|школе|пишем|домаћи|за|датак.

ЗАДАТАК 8

1.CH.1.3.4.

Основни ниво

Прочитај разговор Ведрана и Јасне и заокружи тачан одговор, као у првом примеру:

1. Ведран: Здраво Јасна, зашто трчиш?

Јасна:

А Да, јесам.

Б Касним у школу.

В Чекам аутобус.

2. Ведран: Када си устала?

Јасна:

А У пола осам.

Б Свако јутро.

В Увек.

3. Ведран: Шта имаш први час?

Јасна:

А Волим математику.

Б Математика је тешка.

В Математику.

4. Ведран: Шта ћеш радити после школе?

Јасна:

А Два дана.

Б Не идем.

В Ићи ћу кући.

¹³ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

5. Ведран: Да ли ћеш ићи код Еме на рођендан вечерас?

Јасна:

А Хоћу.

Б Сутра.

В Имам.

6. Ведран: Да ли си купила поклон?

Јасна:

А Добро.

Б Јесам.

В Сваки дан.

Решење

---

2. А, 3. В, 4. В, 5. А, 6. Б

- **1.СН.1.3.5.** Чита и пише српско писмо које је блиско његовом матерњем писму (ћирилицу, односно латиницу), примењујући правила о писању великог слова код личних имена; употребљава основне интерпункцијске знаке (тачка, упитник, узвичник).
-

ЗАДАТАК 9

1.СН.1.3.5.

Основни ниво

Опиши своју породицу у неколико реченица. Одговори на питања: Ко су чланови твоје породице? Како се зову? Колико имају година? Шта раде? Шта воле, а шта не воле?

Решење

Од ученика се очекују да пишу кратке реченице, као нпр: *Ја имам маму, тату и брата. Мој тата се зове... Мој брат иде у школу. Моја мама воли да чита итд.*

ЗАДАТАК 10

1.СН.1.3.5.

Основни ниво

Опиши један свој дан. Употреби речи: УСТАЈАТИ, УМИВАТИ СЕ, ДОРУЧКОВАТИ, ИЋИ, ШКОЛА, ИГРАТИ СЕ, ПИСАТИ, РУЧАТИ, ВЕЧЕРАТИ, КРЕВЕТ.

Решење

Од ученика се очекују да пишу кратке реченице, као нпр: *Ја устајем у осам сати. Доручкујем хлеб и џем. Ја сам у школи од осам до један. итд.*

Напомена:

Поред наведених речи, ученици могу да употребе и друге речи за конструисање реченице. Како би се употребиле у реченици, речи се мењају кроз граматичке облике.

3.2. Средњи ниво

- **1.СН.2.3.1.** Разуме питања, налоге и информације, изговорене споријим темпом, разговетно и јасно, које се односе на свакодневне животне активности и потребе; разуме суштину разговора које присуствује, уколико се говори полако и разговетно и уколико се употребљава претежно позната лексика.

ЗАДАТАК 1

1.СН.2.3.1.

Средњи ниво

Слушај текст и заокружи тачан одговор, као у 1. примеру:

Фатима, Хајрија, Блинера и Миранда су другарице и иду у четврти разред основне школе. Оне су добре ученице. Фатима је висока и има дугу, црну косу. Воли математику. Она има пса који се зове Рис. Хајрија има плаву косу и носи наочаре. И она воли математику, али више воли енглески. Блинера се бави спортом, одлично игра одбојку. Воли плаву боју и често носи плаве блузе. Она има мачку Лизу. Миранда не воли спорт, али зато лепо пева. Већ две године пева у школском хору. Она и лепо пише и чита.

1.

А Фатима има плаву косу и воли математику.

Б Фатима је ниска и има црну косу.

В Фатима воли математику и има пса.

2.

А Хајрија има црну косу и највише воли математику.

Б Хајрија има плаву косу и највише воли енглески.

В Хајрија носи наочаре и има пса.

3.

А Блинера воли плаву боју и игра одбојку.

Б Блинера воли црвену боју и игра одбојку.

В Блинера има мачку и игра кошарку.

4.

А Миранда воли спорт и лепо пева.

Б Миранда Миранда лепо пише и црта.

В Миранда лепо пева и чита.

Решење

2. Б

3. А

4. В

Напомена:

Пре него што почне да чита текст, наставник захтева од ученика да прочитају одговоре, како би разумели о чему се ради у тексту. Наставник чита текст споријим темпом, јасно артикулишући сваку реч. Уколико је потребно, текст се може прочитати два пута.

ЗАДАТАК 2

1.СН.2.3.1.

Средњи ниво

Слушај свог друга (или наставника) и понови реченицу са информацијама о себи:

УЧЕНИК А

Ја сам устао у седам сати.
Ја сам доручковао питу са сиром.
Ја сам ишао у школу пешке.
Ја волим математику.
Ја ћу ручати кромпир, месо и салату.
Ја ћу писати домаћи задатак после вечере.
Ја ћу спавати после ручка.
Ја ћу се играти са братом после подне.
Ја ћу ићи у кревет у десет сати.

УЧЕНИК Б

Ја сам умала у седам и петнаест. _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Решење

Од ученика се очекује да разуме реченицу и, користећи је као модел, каже информацију о себи. Овим задатком је потребно активирати све ученике, тако да један чита задате реченице, а други да је информације о себи.

- **1.СН.2.3.2.** Једноставним језичким изразом исказује информације о себи, људима око себе и свакодневним потребама и плановима; започиње и води краћи разговор о познатој и блиској теми (користећи се одговарајућим формама учтивости).

ЗАДАТАК 3

1.СН.2.3.2.

Средњи ниво

Испричај како си провео (провела) летњи распуст:

Где си био/била?
С ким си ишао/ишла?
Колико дуго си остао/остала?
Шта си радио/радила?
Шта ти се свидело?
Да ли си некога упознао/упознала?
Да ли си нешто научио/научила? итд.

Решење

Одговори могу да буду исказани простим, проширеним или сложеним реченицама.

► **1.СН.2.3.4.** Разуме текст који садржи познате граматичке структуре и лексику.

ЗАДАТАК 4

1.СН.2.3.4.

Средњи ниво

Напиши реченице одговарајућим редоследом:

У пекари

Молим Вас, један бурек.

Хвала. Довиђења.

Добар дан. Изволите.

Са сиром.

Добар дан.

Колико кошта?

Са сиром или са месом?

Изволите.

70 динара.

Добар дан. _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Решење

Добар дан.

Добар дан. Изволите.

Молим Вас, један бурек.

Са сиром или са месом?

Са сиром.

Изволите.

Колико кошта?

70 динара.

Хвала. Довиђења.

ЗАДАТАК 5

1.СН.2.3.4.

Средњи ниво

Прочитај текст и одговори на питања:

За породицу Коларов дан увек почиње у кухињи. Отац, мајка и двоје деце заједно доручкују у пола седам. Док доручкују, разговарају о школи и праве планове за дан који почиње. После се деца спремају за школу и полазе од куће у пола осам. Мајка им спрема сендвиче, а отац их вози у школу. После школе деца се одмарају у дневној соби, гледају телевизију или читају књиге и стрипове. Понекад се играју у дворишту. Увече деца у својој соби уче и раде домаће задатке. Мајка спрема вечеру, а отац увек нешто поправља у гаражи или чита новине. После вечере деца имају времена један сат да играју игрице на компјутеру и у пола десет иду у кревет. Мама и тата иду да спавају касније, гледају филм или неку емисију на телевизији.

а) Колико чланова има породица Коларов?

б) Шта раде деца после доручка?

в) Како деца иду у школу?

г) Шта деца једу у школи?

д) Да ли деца спавају после школе?

ђ) Да ли деца имају своју собу?

е) Колико времена су деца испред компјутера?

ж) Да ли деца иду у кревет у исто време када и родитељи?

Решење

а) Четири (члана). / Мама, тата и двоје деце (два детета).

б) Спремају се за школу.

в) Отац (тата) их вози у школу. / Са татом. / Колима.

г) (Једу) Сендвич.

д) Не спавају.

ђ) (Деца) Имају (своју собу).

е) Један сат.

ж) Не (иду). / Деца иду у кревет пре родитеља. / Родитељи иду у кревет после деце.

► 1.СН.2.3.5. Пише краћи текст ћирилицом и латиницом.

ЗАДАТАК 6

1.СН.2.3.5.

Средњи ниво

Напиши неколико реченица о томе ко су твоји добри другови и шта радите кад сте заједно.

Решење

Од ученика се очекује да наброји другове и да једноставнијим језичким изразом опише заједничке активности, поштујући правописна правила (велико слово, запета, тачка).

3.3. Напредни ниво

► 1.СН.3.3.1. Разуме и интерпретира текст који слуша или чита, а који је у складу са узрастом.

ЗАДАТАК 1

1.СН.3.3.1.

Напредни ниво

Прочитај текст и одговори на питања:

Здраво свима! Ја сам Марко. Живим са мамом, татом и сестром. Прошле суботе био је рођендан моје маме. То је био баш узбудљив дан. Мама је рекла да жели да се види са својом старом пријатељицом Душанком. Ми се нисмо бунили. Знали смо да кад год се мама виђа са Душанком, увек остане напољу по неколико сати, тако да смо Тамара и ја имали довољно времена да урадимо све што смо испланирали. Звали смо тату, који је био на послу, и рекли смо му да, када се буде враћао кући, оде у цвећару и купи мами леп букет ружа. А Тамара и ја смо прионули на посао: хтели смо мами сами да направимо торту. Вредно смо радили, читали рецепт који је Тамара пронашла и успели смо. Мамин овогодишњи поклон биле су руже и чоколадна торта. Иако смо направили велики хаос у кухињи тога дана, мама се није љутила. У ствари, руже и торта су били поклон од мене и Тамаре. Тата је мами још поклондио и прелепу свилену мараму. Све у свему, био је то јако леп и весео дан.

1. Колико чланова има Маркова породица?

2. Како се зове Маркова сестра?

3. Да ли су се Марко и његова сестра љутили што њихова мама неће бити код куће?

4. Шта су они радили док је мама била са пријатељицом?

5. Ко је купио цвеће?

6. Колико поклона је добила мама?

7. Када је рођендан твоје маме?

Решење

1. Четири (4).

2. Тамара.

3. Нису. /Не. / Они се нису љутили.

4. Правили су тарту. / Читали су рецепт и направили су тарту.

5. Тата (је купио цвеће).

6. Три. / Тарту, цвеће и (свилену) мараму.

7. Комплетан датум или само месец.

ЗАДАТАК 2

СН.3.3.1.

Напредни ниво

Препричај текст из претходног примера у пет реченица. Треба да у њима кажеш све важне информације из текста:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Решење

Од ученика се очекује да проширеним и сложеним реченицама интерпретира основни садржај текста и наведе све битне податке: чији је био рођендан, где је била мајка, како су деца искористила време, како је отац учествовао у организацији, које поклоне је добила мајка.

ЗАДАТАК 3

1.СН.3.3.1.

Напредни ниво

Слушај текст и заокружи тачан одговор:

Јована Алексић ради као наставница хемије у једној основној школи. Посао је тежак, али она воли да предаје и воли да ради са децом. Пошто нема свој ауто, Јована у школу путује аутобусом. Поред хемије, Јована воли и да слика. Обично слика природу. Она воли и спорт и кад је лепо време, иде на хиподром и јаше коња. Њен омиљени коњ је Цезар. Јована није удата, али има сестру Милену и сестрића Павла које пуно воли. Они живе на селу и доћи ће код Јоване следећег викенда. Павле се радује што ће видети тетку. Јована је обећала да ће му показати град и школу у којој ради.

1. Јована предаје
  - а) биологију
  - б) хемију
  - в) математику
2. Јована иде на посао
  - а) пешке
  - б) колима
  - в) аутобусом
3. У слободно време Јована се бави
  - а) сликањем и спортом
  - б) спортом и музиком
  - в) сликањем и музиком
4. Павле је
  - а) Миленин муж
  - б) Миленин сестрић
  - в) Миленин брат
5. Јованина сестра живи
  - а) са Миленом
  - б) у Италији
  - в) на селу

Решење

---

1. б, 2. в, 3. а, 4. б, 5. в

- **1.СН.3.3.2.** Саставља говорени или писани приповедачки, описни или експозиторни текст поштујући ортоепску норму; употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише речцу *ли* и речцу *не*.
-

ЗАДАТАК 4

1.СН.3.3.2.

Напредни ниво

Препричај (писмено) својим речима текст „Зна он унапред”.

Решење

Од ученика се очекује да приликом препричавања употреби реченице са директним или индиректним говором, те да поштује правописна правила у вези са интерпункцијом, писањем великог слова и речца „ли” и „не”.

ЗАДАТАК 5

1.СН.3.3.2.

Напредни ниво

Напиши неколико реченица о томе ко су твоји добри другови, какви су, шта воле и шта радите кад сте заједно.

Решење

Од ученика се очекује да наброји другове, изабере адекватне описне придеве (*висок, низак, добар, није себичан, искрен, поштен* итд.) и да једноставнијим језичким изразом опише заједничке активности, поштујући правописна правила (велико слово, запета, тачка).

4.2. Задаци за крај другог циклуса обавезног образовања

1. Област ЈЕЗИК

1.1. Основни ниво

► **СН.1.1.1.** Активно користи лексички фонд од 700 до 1.000 речи.

ЗАДАТАК 1

СН.1.1.1.

Основни ниво

Прецртај реч која не припада низу, као у 1. примеру:

1.	крава	коњ	овца	лисица
2.	поштар	пријатељ	кувар	конобар
3.	ормар	столица	кревет	улица
4.	каиш	нога	рука	глава
5.	панталоне	џемпер	патика	кошуља
6.	колач	чоколада	сладолед	хлеб

Решење

2. пријатељ, 3. улица, 4. каиш, 5. патика, 6. хлеб

Напомена:

Наставник може захтевати од ученика да објасни принцип елиминације речи из низа, чиме се увежбава вербална продукција, али и пренебрегава могућност случајног избора ученика.

ЗАДАТАК 2

СН.1.1.1.

Основни ниво

Изабери и упиши одговарајући глагол у презенту за сваку реченицу:

1. играти / свирати

Да ли знаш да _____ гитару?

Мој брат _____ кошарку.

2. радити / правити

Она увек _____ пуно грешака на тесту.

Ја _____ домаћи задатак увече.

3. говорити / причати

Она _____ енглески и шпански језик.

Она стално _____ на часу.

4. платити / купити

Идем у пошту да _____ рачун за телефон.

Где могу да _____ карту за аутобус?

Решење

---

1. Да ли знаш да свираш гитару?
Мој брат игра кошарку.
  2. Она увек прави пуно грешака на тесту.
Ја радим домаћи задатак увече.
  3. Она говори енглески и шпански језик.
Она стално прича на часу.
  4. Идем у пошту да платим рачун за телефон.
Где могу да купим карту за аутобус?
-

- **СН.1.1.2.** Користи основне реченичне моделе: граматички субјекат, прост и сложен глаголски предикат, прост копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз најфреквентније глаголе, прилошке одредбе и допуне; користи основне врсте зависних реченица (временске, намерне, узрочне, изричне, односне¹⁴).
-

ЗАДАТАК 3

СН.1.1.2.

Основни ниво

Заокружи правилну реченицу:

1.
  - а. Када завршим основну школу, пада киша.
  - б. Када завршим основну школу, имао сам распуст.
  - в) Када завршим основну школу, ићи ћу у средњу школу.
2.
  - а. Док ја играм игрице, мој тата чита новине.
  - б. Док ја играм игрице, идем у школу.
  - в. Док ја играм игрице, ишао сам у школу.
3.
  - а. Мама је рекла када купим један килограм парадајза.
  - б. Мама је рекла да купим један килограм парадајза.
  - в. Мама је рекла зато што купим један килограм парадајза.
4.
  - а. Наставник који предаје физику има 43 године.
  - б. Наставник која предаје физику има 43 године.
  - в. Наставник које предаје физику има 43 године.

Решење

---

2. а., 3. б., 4. а.

---

¹⁴ Односне реченице с везничким елементом који у функцији субјекта.

► **СН.1.1.3.** Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима.

ЗАДАТАК 4

СН.1.1.3.

Основни ниво

Попуни табелу, као у првом примеру:

ПЕРФЕКАТ	ПРЕЗЕНТ	ФУТУР
Нермине је морала да руча.	Нермине мора да руча.	Нермине ће морати да руча.
Нисам могао да дођем.		
	Седимо у трећој клупи.	
		Путоваће возом.
	Они једу заједно.	
Да ли сте били код куће?		

Решење

ПЕРФЕКАТ	ПРЕЗЕНТ	ФУТУР
Нермине је морала да руча.	Нермине мора да руча.	Нермине ће морати да руча.
Нисам могао да дођем.	Не могу да дођем.	Нећу моћи да дођем.
Седели смо у трећој клупи.	Седимо у трећој клупи.	Седећемо у трећој клупи.
Путовали су возом.	Путују возом.	Путоваће возом.
Они су јели заједно.	Они једу заједно.	Они ће јести заједно.
Да ли сте били код куће?	Да ли сте код куће?	Да ли ћете бити код куће?

Напомена:

Очекивани су и одговори са личним заменицама у функцији субјекта (*Они путују возом. Ја не могу да дођем* итд.)

► **СН.1.1.4.** Разуме појам падежа; препознаје правилне падежне облике и покушава да их употреби у писању и говору.

ЗАДАТАК 5

СН.1.1.4.

Основни ниво

Заокружите тачан одговор:

- Волим сладолед од
а) ванила   б) ваниле   в) ванилу   г) ванилом
- Она има 21
а) година   б) години   в) године   г) годину
- Часови увек почињу у 9
а) сатова   б) сата   в) сати   г) сату

4. Добила сам поруку од

а) њему

б) он

в) њега

г) њим

5. Живим са

а) родитељима

б) родитеље

в) родитељи

г) родитеља

Решење

1. б, 2. г, 3. в, 4. в, 5. а

Напомена:

Како би се смањила могућност случајног избора тачног одговора (што овај тип задатка омогућава), потребно је понудити више могућих одговора (оптимално четири).

ЗАДАТАК 6

СН.1.1.4.

Основни ниво

Изабери одговарајући облик речи и упиши га у реченицу, као у 1. примеру:

1. Прошлог месеца били смо на _____ селу _____.

село села селу селом

2. После подне ћу бити код _____.

кућом кући кућу куће

3. Сутра немамо _____.

физици физику физике физика

4. У школу идем _____.

бициклом бицикли бицикл бицикла

5. Написао сам _____ поруку.

другом друга другу друг

6. Пуно људи живи у _____.

градови градове градовима градова

Решење

2. куће, 3. физику, 4. бициклом, 5. другу, 6. градовима

ЗАДАТАК 7

СН.1.1.4.

Основни ниво

Речи из заграде упиши у текст у одговарајућем падежу:

Ја живим у _____ (кућа) близу центра града. Кућа није велика: три собе, кухиња, купатило и велика тераса. У дневној соби се налази кауч, две фотеље и мали сто. Иза _____ (кауч) је велики ормар, а десно од _____ (фотеља) је једна лепа комода. Моја и сестрина соба је лепа и светла. Лево и десно су два кревета. Између _____ (кревети) је један велики писаћи сто. Испод _____ (сто) је кутија са _____ (играчке). Мама и тата су у најмањој соби. У _____ (средина) је велики кревет, а десно од _____ (кревет) је велики ормар за одећу.

Решење

Ја живим у кући близу центра града. Кућа није велика: три собе, кухиња, купатило и велика тераса. У дневној соби се налази кауч, две фотеље и мали сто. Иза кауча је велики ормар, а десно од фотеље је једна лепа комода. Моја и сестрина соба је лепа и светла. Лево и десно су два кревета. Између кревета је један велики писаћи сто. Испод стола је кутија са играчкама. Мама и тата су у најмањој соби. У средини је велики кревет, а поред кревета је велики ормар за одећу.

- **СН.1.1.5.** Познаје правила конгруенције (предиката са субјектом, атрибута са именицом) и покушава да их примени у писању и говору.

ЗАДАТАК 8

СН.1.1.5.

Основни ниво

Погледај табелу, а онда напиши реченице као у прва два примера:

	ДНЕВНИ ПОСЛОВИ	ЈУЛА	ИВАН	ЈАНОШ	ПАУЛА
1	спремати кревете				✓
2	чистити купатило	✓		✓	
3	косити траву		✓		
4	шетати пса			✓	
5	спремати вечеру	✓			✓
6	ићи у куповину		✓	✓	
7	прати судове	✓	✓		
8	пеглати одећу				✓

1. Паула је спремала кревете.
2. Јула и Јанош су чистили купатило.
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

Решење

3. Иван је косио траву.
4. Јанош је шетао пса.
5. Јула и Паула су спремале вечеру.
6. Иван и Јанош су ишли у куповину
7. Јула и Иван су прали судове.
8. Паула је пеглала одећу.

1.2. Средњи ниво

- **СН.2.1.1.** Активно користи лексички фонд од 1000 до 1400 речи укључујући основне појмове из школских предмета, а пасивни фонд му дозвољава да разуме говор вршњака матерњих говорника.

ЗАДАТАК 1

СН.2.1.1.

Средњи ниво

Упиши у реченице одговарајући глагол у правилном граматичком облику:

Ја сам _____ наочале. Нигде не могу да их нађем.

Свиђа ми се ова јакна. Морам је _____.

Јакна ти добро стоји. _____ да видим како изгледа на леђима.

Не _____ смеће кроз прозор!

Иво, зашто су чарапе на поду? _____ их!

Да ли си видео моју оловку? Свуда сам је _____ и нигде је нема.

- бацати
- пробати
- тражити
- изгубити
- окренути се
- подићи

Решење

Ја сам изгубио / изгубила наочале. Нигде не могу да их нађем.

Свиђа ми се ова јакна. Морам је пробати.

Јакна ти добро стоји. Окрени се да видим како изгледа на леђима.

Не бацај смеће кроз прозор!

Иво, зашто су чарапе на поду? Подигни их!

Да ли си видео моју оловку? Свуда сам је тражио / тражила и нигде је нема.

ЗАДАТАК 2

СН.2.1.1.

Средњи ниво

Реч из леве колоне повежи са одговарајућом речи из десне колоне:

парче	брашна
кашика	цвећа
килограм	чарапа
чаша	пице
букет	сока
пар	меда

Решење

парче – пице

кашика – меда

килограм – брашна

чаша – сока

букет – цвећа

пар – чарапа

ЗАДАТАК 3

СН.2.1.1.

Средњи ниво

Прецртај непотребну реч, као у првом примеру:

а) кофер	ранац	торба	новчаник
б) радијатор	пећ	фрижидер	шпорет
в) седети	трчати	ходати	пешачити
г) појести	попити	помислити	прогутати
д) медвед	вепар	вук	лав
ђ) геометрија	математика	аритметика	хемија

Решење

- б) фрижидер (расхладни уређај)
- в) седети (не означава кретање)
- г) помислити (не значи узимање хране)
- д) лав (животиња која не живи у нашим пределима)
- ђ) хемија (није део математике)

Напомена:

Од ученика треба захтевати да објасне критеријум по коме су елиминисали одговарајућу реч из низа, како би се избегао случајан избор, а и да би се омогућила вербална продукција.

- ▶ **СН.2.1.2.** У говору и писању уобличава сложеније синтагме и користи главне врсте зависних реченица (уведене најфреквентнијим везницима и везничким спојевима).¹⁵

ЗАДАТАК 4

СН.2.1.2.

Средњи ниво

Допуни реченице глаголима из заграде.

1. Милица треба _____ лектуру. (прочитати)
2. Она сме _____ речник док чита. (користити)
3. Она зна _____ речником. (служити се)

Решење

1. Милица треба да прочита лектуру.
2. Она сме да користи / користити речник док чита.
3. Она зна да се служи речником.

ЗАДАТАК 5

СН.2.1.2.

Средњи ниво

Допуни започете реченице:

- Лектуру читам кад _____.
- Сигурна сам да _____.
- Ова књига ми се допада јер _____.

¹⁵ Изузимају се условне реченице.

Решење

Прихвата се свако решење у којем је ученик употребио зависну реченицу, а која према смислу одговара главној реченици.

ЗАДАТАК 6

СН.2.1.2.

Средњи ниво

Од две реченице направи једну, као у првом примеру. Употреби везнике: КОЈИ, ЗАТО ШТО, ДА, И ЗАТО:

1. Завршићу осми разред. Ићи ћу на море са родитељима.

Када завршим осми разред, ићи ћу на море са родитељима . _____

2. Болео ме је зуб. Отишао сам код зубара.

3. Добила сам добру оцену. Пуно сам учила.

4. Тата ми је рекао: „Врати се до 10 сати.”

5. За рођендан сам добио телефон. Тај телефон сам желео.

Решење

---

2. Болео ме је зуб и зато сам отишао код зубара. / отишао сам код зубара зато што ме је болео зуб.

3. Добила сам добру оцену зато што сам пуно учила. / Пуно сам учила и зато сам добила добру оцену.

4. Тата ми је рекао да се вратим до 10 сати.

5. За рођендан сам добио телефон који (какав) сам желео.

- **СН.2.1.3.** Употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима¹⁶.
-

ЗАДАТАК 7

СН.2.1.3.

Средњи ниво

Попуни реченице одговарајућим глаголима, као у 1. примеру:

1. Сваког уторка и петка идем на тренинг, али данас нисам отишао, Боли ме глава. (ићи – отићи)

2. Већ два сата _____ задатак из математике и још га нисам _____. (радити – урадити)

3. Родитељи ми сваког дана _____ да пазим кад прелазим улицу. И јутрос су ми исто _____ . (говорити – рећи)

4. Како ниси добио мој мејл? _____ сам ти га пред два сата. Ево, управити га _____ поново. (послати – слати)

---

¹⁶ Нпр. у перфекту, за разликовање једнократне од понављане радње и за разликовање именоване од обављене радње.

Решење

2. Већ два сата радим задатак из математике и још га нисам урадио.
3. Родитељи ми сваког дана говоре да пазим кад прелазим улицу. И јутрос су ми исто рекли.
4. Како ниси добио мој мејл? Послао сам ти га пре два сата. Ево, управо ти га шаљем поново.

ЗАДАТАК 8

СН.2.1.3.

Средњи ниво

Подвуци исправну реч, као у првом примеру:

- а) Синоћ је било баш вруће. Заспао/спавао сам тек у три сата.
И ја. У два сата сам отварао/отворио све прозоре.
- б) Мислим да овде нико не седи/седне.
Ово место је заузето. Морамо да нађемо/налазимо друго место.
- в) Како обично проводиш/проведеш слободно време?
Па, волим да одиграм/играм фудбал.
- г) Вратили/враћали смо се кући пре пола сата. Шта си ти радио?
Гледао/видео сам ТВ све време.
- д) Хоћеш ли излазити/изаћи напоље да возимо бицикл?
Хоћу, чим пишем/напишем домаћи задатак.

Решење

- б) седи
нађемо
- в) проводиш
играм
- г) вратили
гледао
- д) изаћи
напишем

- **СН.2.1.4.** Правилно употребљава падежне облике у основним синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.

ЗАДАТАК 9

СН.2.1.4.

Средњи ниво

Упиши компаратив речи из заграде, као у првој реченици:

Марија више (много) воли пролеће него зиму. Тада је време _____ (леп) него зими, дани су _____ (дуг) и _____ (топао). Све је зелено и природа се буди. Људи су _____ (здрав) и _____ (срећан) него када је напољу хладно.

Решење

Тада је време лепше него зими, дани су дужи и топлији. Све је зелено и природа се буди. Људи су здравији и срећнији него када је напољу хладно.

ЗАДАТАК 10

СН.2.1.4.

Средњи ниво

Речи у загради упиши у одговарајућем падежу:

Имам жељу да путујем по _____ (цели свет), да посетим многа удаљена места о којима сам читао у _____ (разне књиге) и да уживо видим све оно што сам до сада виђао само на фотографијама _____ (други људи). Лепо је путовати и упознавати друге државе, градове и људе који тамо живе. То сам схватио летос на свом путовању у Канаду. Био сам у Ванкуверу и Торонту, пловио сам _____ (Тихиокеан) и шетао поред _____ (Нијагарини водопади). Видео сам _____ (прави Индијанци) и њихове необичне тотеме. Било је лепо и занимљиво и осећао сам се предивно.

Решење

Имам жељу да путујем по целом свету, да посетим многа удаљена места о којима сам читао разним књигама и да уживо видим све оно што сам до сада виђао само на фотографијама других људи. Лепо је путовати и упознавати друге државе, градове и људе који тамо живе. То сам схватио летос на свом путовању у Канаду. Био сам у Ванкуверу и Торонту, пловио сам Тихим океаном (по Тихом океану) и шетао поред Нијагариних водопада. Видео сам праве Индијанце и њихове необичне тотеме. Било је лепо и занимљиво и осећао сам се предивно.

1.3. Напредни ниво

- **СН.3.1.1.** Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу са узрастом.

ЗАДАТАК 1

СН.3.1.1.

Напредни ниво

Заокружи слово испред придева који има **супротно значење** у односу на подвучени придев:

1. Шандор је врло <u>марљив</u> ученик.	а) храбар	б) вредан	в) лењ	г) неуредан
2. Борис је <u>највиши</u> у разреду.	а) најдужи	б) најлакши	в) најгори	г) најнижи
3. Он трчи <u>брже</u> од мене.	а) спорије	б) боље	в) хитрије	г) ефикасније

Решење

1. в, 2. г, 3. а

ЗАДАТАК 2

СН.3.1.1.

Напредни ниво

Заокружи слово испред придева који има **исто значење** као и подвучени придев:

- Ова врата је нагризла рђа. а) ујела б) угризла в) оштетила г) поломила
- Доме, слатки доме. а) породицо б) пријатељи в) мама г) кућо
- Поштено смо се намучили. а) јако б) искрено в) мало г) недовољно

Решење

1. в, 2. г, 3. а

ЗАДАТАК 3

СН.3.1.1.

Напредни ниво

Заокружи реч у којој је правилно наглашен слог:

1. **д**ругарица другарица другарица
2. аутобус аутобус аутобус
3. телефон телефон телефон

Решење

1. другарица
2. аутобус
3. телефон

ЗАДАТАК 4

СН.3.1.1.

Напредни ниво

Речи из заграде упиши у одговарајућем падежу:

Ученици једне новосадске основне школе јуче су у _____ (своја школа) прославили крај _____ (осмогодишње образовање). Будући средњошколци поносно су прошетали _____ (црвени тепих) и ушли у своју школу, вероватно последњи пут у овом саставу.

Фотографисали су се, дали су поклоне _____ (своји наставници), а затим почели славље. Неки од њих су пустили и по неку сузу. Били су и срећни и тужни. Срећни што су завршили део свог школовања, а тужни што се завршава интензивно дружење са _____ (старо друштво).

„Професори су били пуни разумевања, имали смо _____ (одлична комуникација), а друштво из _____ (мој разред) никад нећу заборавити”, каже ученица Дијана Глигоров.

Директор школе је поздравио _____ (дванаеста генерација) ученика и пожелео им пуно среће у _____ (даље школовање). „Осмогодишње школовање им је једна степеница и основ за _____ (нови путеви)”, рекао је директор.

Решење

Ученици једне новосадске основне школе јуче су у својој школи прославили крај осмогодишњег образовања. Будући средњошколци поносно су прошетали црвеним тепихом и ушли у своју школу, вероватно последњи пут у овом саставу.

Фотографисали су се, дали су поклоне својим наставницима, а затим почели славље. Неки од њих су пустили и по неку сузу. Били су и срећни и тужни. Срећни што су завршили део свог школовања, а тужни што се завршава интензивно дружење са старим друштвом

„Професори су били пуни разумевања, имали смо одличну комуникацију, а друштво из мог разреда никад нећу заборавити”, каже ученица Дијана Глигоров.

Директор школе је поздравио дванаесту генерацију ученика и пожелео им пуно среће у даљем школовању. „Осмогодишње школовање им је једна степеница и основ за нове путеве”, рекао је директор.

2. Област Књижевност

2.1. Основни ниво

- **СН.1.2.1.** Чита и разуме једноставније наративне и драмске текстове из српске књижевности који су у складу са узрастом (по потреби језички прилагођени и дати на нивоу одломка); зна напамет краће поетске текстове; одговара на питања која започињу са *ко, шта, где, када*.

ЗАДАТАК 1

СН.1.2.1.

Основни ниво

Прочитај песму и одговори на питања:

Живела једна госпођа Клара
чудна и стара, врло стара...
И није имала ни маму, ни тету,
никога, никог на свету.

Госпођа Клара је шест мачака чувала
на јастуцима од жуте свиле.
Машне им је кројила, млеко кувала
па су сите и срећне биле –
белих мачака шест.

А кад је умрла госпођа Клара,
чудна и стара, врло стара,
– јастуке од жуте свиле нико није прао,
на доручак нико није звао,
а ловити мишеве нико није знао.

Тужне су, тужне и гладне биле,
заспале су на јастуцима од жуте свиле
и никада се,
ах, никад се више нису пробудиле –
белих мачака шест.

Душко Радовић, *Тужна песма*

1. Ко је чувао мачке?
а) Нико.   б) Госпођа Клара.   в) Тета.
2. Какве боје су мачке?
а) Смеђе.   б) Црне.   в) Беле.
3. Шта се десило са мачкама кад је умрла госпођа Клара?
а) Умрле су.   б) Спавале су.   в) Отишле су.
4. Када прочиташ песму, осећаш се
а) срећно.   б) тужно.   в) весело.

Решење

1. б, 2. в, 3. а, 4. б

Напомена:

Ова песма је захвална за развијање конверзације на часу на теме односа према животињама, кућним љубимцима, старим људима итд.

- **СН.1.2.2.** Изводи закључке на основу прочитаног текста (питања која започињу са *како*, *зашто*); препознаје основне карактеристике књижевних јунака у краћем наративном уметничком тексту на нишоу одломка (на основу описа, понашања, дијалога) и разуме односе међу њима.

ЗАДАТАК 2

СН.1.2.2.

Основни ниво

Прочитај текст и одговори на питања:

Са бројевима није било великих проблема. За број један учитељ нам је показао један свој прст, за број два два прста и тако редом. Проблем је био када је требало да нам објасни шта значи нула. Покушавао је на разне начине, али ми нисмо могли да га разумемо.

– Нула, децо, није ништа, али може да буде нешто. Када је сама, није ништа, не вреди ни пола луле дувана, а када је ставиш поред броја један, онда је десет, а када је ставиш поред броја два, онда је двадесет. Ето, на пример, моја жена: док се није удала за мене, била је нико и ништа, а када је стала уз мене, она је госпођа учитељица. Је ли тако?

– Тако је! – одговара цео разред.

Од тада сви смо замишљали нулу као супругу, а свака десетица изгледала нам је као брачни пар. У нашој дечијој машти су све госпође у граду личиле на нуле, а сви бројеви поред њих на њихове мужеве. Чак су нам и неки људи личили на бројеве. Тако, на пример, окружног начелника и његову госпођу замишљали смо као број 90. Господин начелник је имао кратке и танке ноге, а изнад њих стомак, груди и глава изгледали су као буре.

Бранислав Нушић, *Аутобиографија* (адаптирано)

1. Ко је деци објашњавао бројеве?

2. Који број је представљао проблем?

3. Шта је била учитељева жена када се удала за њега?

4. На шта су личили господин начелник и његова жена?

5. Какав је био господин начелник?

6. Зашто неки људи личе на бројеве?

Решење

1. Учитељ (њихов учитељ).

2. Нула.

3. Госпођа учитељица.

4. На број 90.

5. Имао је кратке и танке ноге, а изнад њих стомак, груди и глава изгледали су као буре.

6. Очекује се самосталан исказ којим се даје смислен и логичан одговор на питање.

ЗАДАТАК 3

СН.1.2.2.

Основни ниво

Учитељ из претходног одломка је (заокружи слова испред одговора с којима се слажеш):

- а) забаван;
- б) смешан;
- в) строг,
- г) сналажљив,
- д) досадан.

Решење

а)
г)

Напомена:

Од ученика се може тражити да аргументују свој одговор.

2.2. Средњи ниво

- **СН.2.2.1.** Тумачи одабрана дела различитих књижевних жанрова користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика: бајку и басну, ауторску приповетку, лирску песму, биографију, аутобиографију, дневник и путопис; уме да одреди тему, главни догађај, време и место дешавања радње и да издвоји ликове (који су носиоци радње) у одабраном (језички прилагођеном) књижевноуметничком тексту; препознаје риму, стих и строфу у лирској песми.
-

ЗАДАТАК 1

СН.2.2.1.

Средњи ниво

Прочитај песму и одговори на питања:

Чуперак косе обично носе
неко на оку,
неко до носа,
ал' има један чуперак плави
замисли где?
У мојој глави.
Како у глави да буде коса?
Лепо.
У глави.
То није мој чуперак плави
већ једне Сање из шестог 'а'.
Па шта?
Видећеш шта кад једног дана
чуперак нечије косе туђе
мало у твоју главу уђе,
па се умудриш,
удрвениш,
па мало – мало па... поцрвениш,
па грицкаш нокте
и кријеш лице,
па шаљеш тајне цедуљице,
па нешто куњаш,
па се мучиш,
па учиш – а све којешта учиш.
Измешаш роткве и ромбоиде.
Измешаш ноте и пирамиде.
Измешаш лептире и градове.
И спортове и ручне радове.
И тропско биље. И старе Грке.
И лепо не знаш шта ћеш од муке.
Сад видиш шта је чуперак плави
кад ти се данима мота по глави,
па од дечака – правог јунака
направи туњавка и неспретњака.

Мирослав Мика Антић, *Плави чуперак*

1. Која је тема ове песме?
2. Које осећање је карактеристично за заљубљеног дечака: збуњеност, страх, незаинтересованост или нешто друго?
3. Када аутор каже „Измешаш лептире и градове”, то значи да се измешају биологија и географија. Који се још предмети измешају?
4. Како се понашају твоји заљубљени дугови или другарице?
5. Дечак поцрвени јер је заљубљен. Када људи још поцрвене?
6. Шта значи реч *чуперак*?

Решење

Од ученика се очекује да конструишу самосталне исказе у вези са темом песме (љубав, прва љубав, осећање збуњености кад се заљубиш итд.) и осталим питањима у вези са песмом.

ЗАДАТАК 2

СН.2.2.1.

Средњи ниво

У песми „Плави чуперак” пронађи речи које се римују и запиши их као парове:

косе – носе	

Решење

косе – носе	
плави – глави	ромбоиде – пирамиде
туђе – уђе	градове – радове
удрвениш – поцрвениш	Грке – муке
лице – цедуљице	плави – глави
мучиш – учиш	јунака – туњавка

ЗАДАТАК 3

СН.2.2.1. – СН.2.1.1. – СН.2.2.2

Средњи ниво

Прочитај песму „Плави чуперак” и одговори шта значи:

- а) тропско биље _____
- б) туњавко _____
- в) неспретњак _____
- г) ручни рад _____
- д) куњати _____

Решење

Од ученика се очекује да својим речима објасне значење речи и израза, у складу са лексичким и граматичким могућностима.

ЗАДАТАК 4

СН.2.2.1.

Средњи ниво

Дело Мирослава Антића „Плави чуперак” је (заокружи слово испред тачног одговора):

- а) ауторска приповетка,
- б) лирска песма,
- в) биографија,
- г) дневник.

Решење

б)

- **СН.2.2.3.** Уме да преприча краћи наративни књижевноуметнички текст (према задатом плану) уз истицање битних појединости.

ЗАДАТАК 5

СН.2.2.3.

Средњи ниво

- (1) Родио сам се у једној старој кући, у близини београдске Саборне цркве. Та је кућица касније збрисана са земље и уместо ње се сад диже велика палата Народне банке, тако да су данас банчини трезори тачно тамо где је била соба у којој сам се ја родио.
- (2) Родио сам се о поноћи, па се у биографији не би могло рећи: „Он је угледао светлост дана 8. октобра 1864. године”, већ: „Он је угледао светлост свеће, 8. октобра 1864. године”.
- (3) Чим сам се родио, иако нисам био крив, направио сам збрку у кући. Бабица, која је бдила крај постеље моје маме пијући рум, рекла је да је дете које се родило женско.
- (4) Можете мислити како смо се сви у кући изненадили кад смо сутрадан, још рано ујутру, сазнали да сам мушко. Бабица се за своју грешку извињавала slabим светлом које је прошле ноћи било у кући; оцу је јако пријала ова исправка, а ја сам се у ствари љутио на бабицу што забада свуда свој нос те ми је открила прави пол, убеђен да би за мене много боље било да сам остао женско.
- (5) Иначе је моје прво детињство било врло досадно. Не сећам се ничега важног из тога доба, осим неких ситнијих авантура. Тако, на пример, једном сам пао под кревет и нису могли читав сат да ме нађу; једанпут сам прогутао новчић и због тога сам морао да попијем сто грама ричинуса (отада ми ни дан-данас не ваља стомак), а једном сам опет пао у фрас, и то без посебног разлога, већ више из пакости према доктору који ме је пола сата пре тога прегледао и рекао да сам здрав као тресак.

Бранислав Нушић, *Аутобиографија*, одломци (адаптирано)

За сваки одломак одреди наслов, као у првом примеру:

- (1) _____ Место рођења _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____
- (5) _____

Решење

Ученици самостално одређују наслов одломка из чега се може проценити да ли су га разумели.

Могући одговори су:

2. Време рођења
  3. Збрка у кући, Грешка, Грешка бабице...
  4. Изненађење, Извињење бабице...
  5. Сећања из детињства, Догађаји у детињству...
-

ЗАДАТАК 6

СН.2.2.3.

Средњи ниво

За сваки одломак (у претходном задатку) одреди по пет кључних речи или синтагми:

- (1) Нпр: _____ родити се, кућа, Народна банка, трезори, соба _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____
- (5) _____
-

Решење

Ученици самостално бирају речи које носе суштину информације у одломку, чиме показују да разумеју значење текста.

ЗАДАТАК 7

СН.2.2.3.

Средњи ниво

За сваки одломак (у претходном задатку) напиши по једну реченицу у којој ћеш исказати основну информацију из одломка:

- (1) Нпр: _____ На месту Народне банке је била кућа где (у којој) сам се родио. _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____
- (5) _____
-

Решење

Ученици самостално креирају реченице које носе суштину информације у одломку, чиме показују да разумеју значење текста. Очекује се да ће приликом формирања зависних реченица настати извесне граматичке грешке које је потребно кориговати.

2.3. Напредни ниво

- **СН.3.2.3.** Разликује аутора књижевноуметничког дела од наратора, драмског лица или лирског субјекта; одређује карактеристичне особине, изглед и поступке ликова у књижевноуметничком делу и изводи сложеније закључке на основу прочитаног текста (начин, узрок, последица); разликује књижевноуметнички текст од неуметничког текста који обрађује исте/сличне теме, ликове и догађаје; уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; разликује приповедање у 1. и приповедање у 3. лицу; уочава описивање, врсте описа; уочава монолог и дијалог.

ЗАДАТАК 1

СН.3.2.3.

Напредни ниво

Прочитај *Шашаву песму* Мирослава Антића:

Мама ми каже: – шашаво моје,
шта се то збива у твојој глави?

У њој дечаци, кажем, постоје,
дечаци смеђи, црни и плави.

Мама ми каже: шашаво моје,
зар могу тамо сви да се сложе?

Ја мами кажем: кад већ постоје нек ту и стоје – шта се може.

Мама ми каже: пусти приче,
– збијени тако на шта личе?

Ја руком махнем
и уздахнем.

Сви они личе, сви много личе
на нешто лепо као из приче.

На све што чекам. На све што хоћу,
Личе на немир. И на самоћу.

Мама ми каже: шашаво моје,
па они, значи, не постоје.

Постоје, кажем, као на јави
дечаци смеђи, црни и плави.

Шта да се ради, мама вели.

Ја кажем: ништа, већ да се жели
да никад чекање не избледи.

Мама ме пита: а да л' то вреди?
А ја се смешкам: видећеш – вреди.

а) Допуни реченицу:
Аутор *Шашаве песме* је _____.

- б). Лирски субјект у песни Мирослава Антића је (заокружи слово испред тачног одговора):
- а) заљубљени дечак
  - б) мама
  - в) заљубљена девојчица

Решење

- а) Мирослав Антић
  - б) заљубљена девојчица
-

ЗАДАТАК 2

СН.3.2.3.

Напредни ниво

Прочитај ова три текста чија тема је ПРОЛЕЋЕ и одговори на питања:

- (1) После хладне и дуге зиме пролеће се нечујно увукло у наш крај. На ведром плавом небу сунце је сада једини господар. Његови топли зраци нежно милују тек пробуђену природу. Шумарице су озеленеле. Дрвеће је олистало и процветало и његове голе гране су добиле нову одећу.
- (2) Пролеће је једно од годишњих доба, које по конвенцији на северној Земљиној полулопти траје део марта, цео април, мај и део јуна, а на јужној Земљиној полулопти део септембра, цео октобар, новембар и део децембра. На дан почетка пролећа, такозвану пролећну равнодневницу, која обично пада око 20. марта, обданица и ноћ трају по 12 сати.
- (3) У априлу, у априлу
сунце преде жуту свилу,
небо плави шатор прави
а дрвеће, а дрвеће
на прсте се диже, пење,
и покреће
у плавило, више, више,
корење му само смета
а могло би да полети,
и гране га увис вуку,
кол'ко има само руку.

- а) Који текстови су књижевноуметнички? _____
- б) Која је карактеристика другог текста? _____
- _____
- в) Шта карактерише први и трећи текст? _____
- _____

Решење

Од ученика се очекује да уоче разлику између књижевноуметничког и неуметничког текста и да уоче њихове основне карактеристике.

Прочитај текст и одговори на питања:

Деца не воле то претпролећно време, кад је земља још пуста и гране голе, кад нема ни снега ни цвећа ни воћа, ни зимских игара ни купања. У такве дане, клатећи се на комшијским тарабама и жмиркајући на мартовском сунцу, ови мали људи измишљају нове, често чудне и свирепе игре.

Дечје вође из нашег сокака били су неки Миле и Палика. Миле је био пекарев син, блед, оштар, са лицем сувише израђеним за његове године. Палика је био буцмаст и румен, Мађар по оцу, па иако је био рођен у тој истој улици у којој и ми остали, имао је неки отегнут и тежак изговор, као да су му уста пуна теста. Њих двојица су водила жестоке борбе са вођом дечака из суседне махале. То је био неки наш вршњак, Стјепо Ћоро, који је већ стигао да изгуби једно око. Ми остали били смо војска, нестална и недисциплинована, али борбена и грлата. Као у свакој борби, и ту је било привржености и храбрости, колебања и неверства, суза, крви, издаје и заклетви.

Иво Андрић, *Деца* (одломак)

1. Које су физичке особине деце?

Миле: _____

Палика: _____

2. Које су психолошке карактеристике деце?

_____

3. Које су социјалне карактеристике деце?

Миле: _____

Палика: _____

Решење

1. Физичке особине деце:

Миле: блед, оштар, са лицем сувише израђеним за његове године

Палика: буцмаст и румен

2. Психолошке карактеристике деце:

нестални и недисциплиновани, али борбени и грлати, привржени и храбри, колебљиви и неверни

3. Социјалне карактеристике деце:

Миле: пекарев син

Палика: Мађар по оцу

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

3.1. Основни ниво

- **СН.1.3.1.** Разуме информације битне за задовољење свакодневних животних потреба (нпр. у породици, школи итд.); разуме садржај кратког континуираног говореног или писаног текста (до 10 реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно споријим темпом, лексички, граматички и тематски познатог, пратећи главну идеју у једноставној свакодневној комуникацији и повежујући узрок и последицу.

ЗАДАТАК 1

СН.1.3.1.

Основни ниво

Напиши реченице правилним редоследом:

Превелика је. Да ли имате мању?

3800 динара.

Изволите, ова је мања један број.

Изволите, могу ли да Вам помогнем?

Хвала.

Да ли желите још нешто?

Да. Да ли могу да пробам ову јакну?

Да, ова је добра. Узећу ову јакну.

Наравно. Кабина је тамо.

Да ли је та јакна боља?

Колико кошта?

Не, хвала.

Решење

Изволите, могу ли да Вам помогнем?

Да. Да ли могу да пробам ову јакну?

Наравно. Кабина је тамо.

Превелика је. Да ли имате мању?

Изволите, ова је мања један број.

Хвала.

Да ли је та јакна боља?

Да, ова је добра. Узећу ову јакну.

Колико кошта?

3800 динара.

Да ли желите још нешто?

Не, хвала.

ЗАДАТАК 2

СН.1.3.1.

Основни ниво

Напиши реченице правилним редоследом:

Молим. Довиђења.

Следећи, молим!

Дајте да видим.

Хвала, докторе.

Имам проблем са оком. Боли ме и црвено је.
Дођите следеће недеље на контролу.
Добро јутро, докторе.
Изволите рецепт за лек. Узмите једну таблету сваких шест сати.
Хмм... да. Имате инфекцију ока.
Добро јутро. Какав проблем имате?

Решење

Добро јутро, докторе.
Добро јутро. Какав проблем имате?
Имам проблем са оком. Боли ме и црвено је.
Дајте да видим.
Хмм... да. Имате инфекцију ока.
Изволите рецепт за лек. Узмите једну таблету сваких шест сати.
Дођите следеће недеље на контролу.
Хвала, докторе.
Молим. Довиђења.
Следећи, молим!

ЗАДАТАК 3

СН.1.3.1.

Основни ниво

Слушај реченице и одреди да ли је информација тачна или нетачна, као у 1. примеру:

1. Кад сам жедан, једем хлеб.
2. Седамнаест и три је дванаест.
3. Јабукe, крушке и шљиве су поврће.
4. Кад сам болестан, идем код лекара.
5. Сир, јогурт и џем се праве од млека.
6. Јули и август су најтоплији месеци у години.
7. Кад пада снег, носимо сандале.
8. Школа почиње у септембру.
9. Слон је већи од пса.

1	ТАЧНО	НЕТАЧНО
2	ТАЧНО	НЕТАЧНО
3	ТАЧНО	НЕТАЧНО
4	ТАЧНО	НЕТАЧНО
5	ТАЧНО	НЕТАЧНО
6	ТАЧНО	НЕТАЧНО
7	ТАЧНО	НЕТАЧНО
8	ТАЧНО	НЕТАЧНО
9	ТАЧНО	НЕТАЧНО

Решење

2. НЕТАЧНО, 3. НЕТАЧНО, 4. ТАЧНО, 5. НЕТАЧНО, 6. ТАЧНО, 7. НЕТАЧНО, 8. ТАЧНО, 9. НЕТАЧНО

Напомена:

Наставник чита реченице споријим темпом, а сваку реченицу треба да понови два пута.

ЗАДАТАК 4

СН.1.3.1.

Основни ниво

Повежи изразе из леве и десне колоне, као у примеру:

1. Добро јутро!	_____ Добро јутро!
2. Видимо се сутра.	_____ Нема везе, можда други пут.
3. Како си?	_____ Важи! У пола шест испред биоскопа.
4. Хвала пуно.	_____ Здраво! Видимо се касније.
5. Жао ми је, не могу вечерас.	_____ Нема везе. Сачекаћу те.
6. Можеш ли ми помоћи са овим задатком?	_____ Хвала, добро. А ти?
7. Здраво!	4 _____ Молим. И други пут.
8. Извини, касним.	_____ Наравно. Шта је проблем?
-

Решење

1. Добро јутро!	1. Добро јутро!
2. Видимо се сутра.	5. Нема везе, можда други пут.
3. Како си?	2. Важи! У пола шест испред биоскопа.
4. Хвала пуно.	7. Здраво! Видимо се касније.
5. Жао ми је, не могу вечерас.	8. Нема везе. Сачекаћу те.
6. Можеш ли ми помоћи са овим задатком?	3. Хвала, добро. А ти?
7. Здраво!	4. Молим. И други пут.
8. Извини, касним.	6. Наравно. Шта је проблем?
-

Напомена:

Задатак се може вежбати и тако што један ученик чита изразе са леве стране, не увек истим редом, а други ученик одговара на њих не гледајући текст.

- **СН.1.3.2.** Уме да у 5–8 логички повезаних једноставних реченица опише себе и познате особе; да и прича неки догађај, да саопшти своје намере, жеље, потребе, молбу, извињење, честитање, захвалност, даје једноставне налоге, уз употребу адекватних говорних чинова.
-

ЗАДАТАК 5

СН.1.3.2.

Основни ниво

Напиши у пет реченица када и како си упознао свог најбољег пријатеља или најбољу пријатељицу. Употреби неке од израза: НА ФЕЈСБУКУ, У ШКОЛИ, У ВРТИЋУ, КОМШИЈА, ПРОВОДИТИ ВРЕМЕ, ПОМАГАТИ, ЗАЈЕДНО.

Решење

Од ученика се очекује да једноставним реченицама напише текст који је у семантичкој вези са темом. Пожељно је да употреби што више задатих израза.

- **CH.1.3.3.** Уме да пренесе кратке информације добијене од других лица.

ЗАДАТАК 6

CH.1.3.3.

Основни ниво

НАСТАВНИК: „Сутра идете на екскурзију. Полазите у 7 сати. Дођите испред школе у 6.45. Немојте каснити. Понесите сендвиче и топлу одећу. Вратићете се увече око 8 сати.”	Шта је рекао наставник? Наставник је рекао да сутра идемо на екскурзију, да _____, _____, да _____, _____ и да _____.
---	--

Решење

Наставник је рекао да сутра идемо на екскурзију, да полазимо у 7 сати, да дођемо испред школе у 6.45, да не каснимо, да понесемо сендвиче и топлу одећу и да ћемо се вратити увече око 8 сати.

Напомена:

Од ученика се може тражити и да усмено пренесе информације добијене од наставника.

- **CH.1.3.5.** Разуме основне информације из краћег текста¹⁷ на основу којих изводи једноставне закључке.

ЗАДАТАК 7

CH.1.3.5.

Основни ниво

Прочитај текст и одговори на питања:

Породица Арифи живи у малом стану у Прешеву. Тата Ринор има тридесет пет година и ради у једном ресторану као главни кувар. Он воли да кува, али воли и тенис. Суботом и недељом, кад је лепо време, са пријатељима игра тенис.

Мама Аделина је медицинска сестра у болници. Често ради после подне или целу ноћ. Због тога Ринор ујутро води децу у школу.

Деца Рина и Фидан су ученици и иду у основну школу. Рина има девет година и иде у трећи разред. Фидан иде у први разред и лепо црта и игра фудбал. Понедељком, средом и петком иде на тренинг.

а) Колико чланова има породица Арифи?

_____

б) Шта је Ринор по занимању?

_____

в) Шта је његов хоби?

_____

г) Зашто Аделина нема сваки дан исто радно време?

_____

д) Ко је старији, Фидан или Рина?

_____

¹⁷ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем – одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

Решење

- а) Четири.
- б) Кувар.
- в) Тенис.
- г) Зато што ради у болници.
- д) Рина

Напомена:

Ученици могу одговорити и сложенијим облицима (Ринор је кувар. Његов хоби је тенис итд.).

3.2. Средњи ниво

- **СН.2.3.1.** Разуме садржај јасног стандардног казивања нормалним темпом о стварима, особама и активностима које су део свакодневног живота и садржај емисија електронских медија о познатој теми.
-

ЗАДАТАК 1

СН.2.3.1.

Средњи ниво

Слушај текст и одговори на питања:

Прва текстуална порука преко мобилног телефона послата је 1989. године. Прошле године је послато 6,1 милијарда порука широм света.

Камера на телефонима се продаје од 2002. године. Смартфони се уводе 2007. и мобилни телефони постају мултимедијални уређаји.

Најскупљи мобилни телефон је направљен од злата и дијаманата и кошта 6 милиона фунти. Људи верују да ће ускоро сви фиксни телефони бити замењени мобилним телефонима.

1. Када је послата прва текстуална порука преко мобилног телефона?
2. Од када постоје камере на телефонима?
3. Од када су мобилни телефони мултимедијални уређаји?
4. Колико кошта најскупљи мобилни телефон?
5. Зашто је најскупљи?
6. Шта ће бити у будућности са фиксним телефонима?

Решење

Одговори могу да буду у форми синтагме или целе реченице.

ЗАДАТАК 2

СН.2.3.1.

Средњи ниво

Слушај текст и за сваку реченицу заокружи слово испред тачног исказа:

Ја се зовем Милена Јовановић. Имам 14 година. Из Србије сам и живим у Врању са родитељима. Имамо кућу у центру града. То је једна стара кућа у којој су живели и моји баба и деда. Идем у основну школу „Бора Станковић”. Пошто се налази недалеко од моје куће, у школу идем пешке. У школи имам неколико добрих другарица, а најбоље другарице су ми Јована и Тамара. Волим да идем у школу, посебно када имамо математику. То ми је омиљени предмет. Волим да учим и језике. Већ добро говорим енглески, а мало говорим и разумем и француски. Немам пуно слободног време-

на јер после школе идем на плес, а тренирам и одбојку. Волим да свирам клавир, али немам времена за музичку школу. Када сам на распусту, са родитељима путујем. Прошле године смо били у Француској и Италији. Ове године ћемо можда ићи у Грчку.

1. Милена се презива	а) Петровић	б) Алексић	в) Јовановић
2. Она живи са	а) родитељима	б) бабом и дедом	в) братом
3. Њена кућа је	а) близу Врања	б) у центру	в) на периферији
4. Она иде у школу	а) аутобусом	б) са татом	в) пешке
5. Њене најбоље другарице се зову	а) Јована и Тамара	б) Јована и Сања	в) Тамара и Сања
6. Највише воли	а) енглески	б) француски	в) математику
7. Добро говори	а) француски	б) немачки	в) енглески
8. Омиљени спорт јој је	а) кошарка	б) пливање	в) одбојка
9. Кад је на распусту, она	а) иде на село	б) путује	в) иде на плес
10. Прошле године је била	а) у Грчкој	б) у Италији	в) у Енглеској

Решење

1. в), 2. а), 3. б), 4. в), 5. а), 6. в), 7. в), 8. в), 9. б), 10. б)

- **СН.2.3.2.** Правилно употребљава основне структуре у свакодневной комуникацији у функцији уљудног обраћања и ословљавања, тражења допуштења, исказивања става.

ЗАДАТАК 3

СН.2.3.2.

Средњи ниво

Повежи питања са Фидановим и Алминим одговорима:

ФИДАН

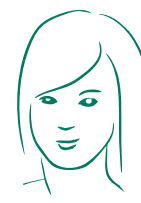

1. Шта радиш данас после подне?
2. Да ли радиш нешто интересантно овог викенда?
3. Да ли ћеш славити свој рођендан?
4. Где идеш за распусту?

- а. Наравно, зваћу све своје пријатеље.
 б. Ићи ћу код стрица у Италију.
 в. Да, идем са друговима на утакмицу.
 г. Морам да учим. Сутра имам тест.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

АЛМА

- а. Нисам још размишљала о томе.
 б. Нисам одлучила. Можда ћу возити бицикл.
 в. Ићи ћу са планинарима на излет.
 г. На море. Сваке године идемо у Грчку.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Решење

ФИДАН: 1 – г, 2 – в, 3 – а, 4 – б
АЛМА: 1 – б, 2 – в, 3 – а, 4 – г

Напомена:

Дата питања се могу употребити и за вербалну комуникацију међу ученицима. Ученици у том случају дају одговоре према свом нахођењу и намерама.

ЗАДАТАК 4

СН.2.3.2.

Средњи ниво

Упиши у реченице следеће изразе:

ЖАО МИ ЈЕ, ЧЕСТИТАМ, СРЕЋНО, ИЗВИНИТЕ, БАШ МИ ЈЕ ЖАО

1. Добио сам пет из хемије! _____
2. Ацо, зашто данас ниси био у школи?
Јуче сам пао са бицикла и сломио руку. Ух, баш ми је жао. Да ли те боли?
3. У петак имам такмичење из математике. _____
4. Пазите мало, стали сте ми на ногу! _____
5. Јуче ми је умрла бака. _____

Решење

---

1. Честитам.
3. Срећно.
4. Извините.
5. Жао ми је.

-
- **СН.2.3.3.** Говори о познатим темама¹⁸ уз потпитања и подстицај саговорника поштујући фонетска и прозодијска правила; говори о различитим темама једноставним језичким изразима; самостално излаже кратак текст на познату тему (лично искуство, догађај из школског живота и сл.), уз претходну припрему.
-

ЗАДАТАК 5

СН.2.3.3.

Средњи ниво

Прочитај текст, а затим постави питања другом ученику:

Први разговор преко мобилног телефона обавио Мартин Купер 3. априла 1973. године док је ходао улицом у Њујорку. Људи су застајали и зачуђено гледали. Мартинов телефон је био као цигла. Био је дугачак преко 20 цм и тежак 1,3 кг. Батерија је трајала само 36 минута.

1. Зашто је телефон потребан људима?
2. Шта мислиш о људима који не желе мобилни телефон?
3. Да ли увек носиш телефон са собом?
4. Како се осећаш када заборавиш телефон?
5. Колико бројева телефона знаш напамет?
6. Мобилни телефон се користи за разговоре и за шта још?

---

¹⁸ У складу са стандардима у области Језик на истом нивоу.

Решење

Напомена:

Наставник треба да координира разговор у смислу да се ученици придржавају теме и да сваки ученик има могућност да каже своје мишљење. Непознате речи је потребно написати на табли.

► **СН.2.3.5.** Разуме текст средње дужине¹⁹ писан ћирилицом и латиницом.

ЗАДАТАК 6

СН.2.3.5.

Средњи ниво

Прочитај текст и одговори на питања:

Сви људи воле да иду на одмор. Старији људи воле одмор зато што не морају да иду на посао, а деца воле одмор зато што не морају да иду у школу. Људи иду на одмор на различита места. Неко воли сунце и пливање и зато иде на море. Људи који више воле хладније време и не воле гужву на плажи иду на планине. Тамо шетају и баве се разним спортовима. Зими се скијају или једноставно шетају по снегу. Они који воле да путују, одлазе у друге земље, посећују музеје и иду у куповину. Неки људи воле да одмор проведу код куће. Они уживају у дугом спавању, читању, посети пријатељима и шетњи. Породица Филиповић највише воли да иде у природу на камповање. Марко воли да пеца, Марија се одмара тако што чита књиге, а деца се цео дан играју у природи.

а) Зашто људи воле да иду на одмор?

_____

б) Где људи иду на одмор?

_____

в) Који људи иду на море?

_____

г) Где иду људи који не воле кад је топло?

_____

д) Шта раде људи на планини?

_____

ђ) Који људи одлазе у друге земље?

_____

е) Шта раде људи који одмор проводе код куће?

_____

ж) Где иде породица Филиповић на одмор?

_____

з) Шта Марија воли да ради када је на одмору?

_____

Решење

Одговори могу да буду кратки (реч или синтагма) или комплетна реченица.

---

¹⁹ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем – одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

3.3. Напредни ниво

- **CH.3.3.3.** Разуме говорени и писани текст на нивоу изворног говорника, у складу за узрастом.

ЗАДАТАК 1

CH.3.3.3.

Напредни ниво

Слушај текст и заокружи тачан одговор:

Данас је у употреби око шест милијарди телефона широм света. Само у Великој Британији се прода 30 милиона сваке године.

Прва текстуална порука је послата 1989. године. Прошле године је послато 6,1 милијарди порука широм света. Паметни телефони су почели да се производе 2007. године и од тада мобилни телефони постају мултимедијални уређаји. Године 2008. Еплов ајфон је имао 500 апликација, а данас их има преко 500 хиљада. Најскупљи телефон кошта 6 милиона фунти, а направљен је од двадесетчетворокаратног злата и украшен је са преко 550 дијаманата.

Сваког дана се баца 100 милиона телефона.

1. Данас се у свету користи:

- а) 6 000 000 телефона
- б) 600 000 телефона
- в) 6 000 000 000 телефона

2. Смартфон се производи од:

- а) 2006.
- б) 2007.
- в) 2008.

3. Најскупљи телефон је направљен од:

- а) злата и сребра
- б) дијаманата и рубина
- в) дијаманата и злата

4. Сваког дана се 100 милиона телефона:

- а) баца
- б) произведе
- в) рециклира

Решење

1. в, 2. б, 3. в, 4. а

ЗАДАТАК 2

CH.3.3.3.

Напредни ниво

За сваки израз осмисли кратак текст у коме ћеш га употребити:

- 1. држати језик за зубима
- 2. Ко нема у глави, има у ногама.

Решење

Од ученика се очекује да писмено или вербално направи одговарајући језички контекст којим ће показати да разуме значење израза.

4.3. Задачи за крај општег средњег образовања

1. Област ЈЕЗИК

1.1. Основни ниво

- **2.СН.1.1.1.** Активно користи лексички фонд од 1000 до 1400 речи; разуме свакодневну неформалну комуникацију матерњих говорника, али не влада продуктивно свим речима; разуме основну стручну терминологију.

ЗАДАТАК 1

2.СН.1.1.1.

Основни ниво

Допуни реченице речима: ујак, стриц, ујна, стрина.

Мамин брат је мени _____, а његова жена је моја _____.

Татин брат је мени _____, а његова жена је моја _____.

Решење

Мамин брат је мени ујак, а његова жена је моја ујна.

Татин брат је мени стриц, а његова жена је моја стрина.

ЗАДАТАК 2

2.СН.1.1.1.

Основни ниво

Од датих глагола начини именице које значе вршиоца радње (имена занимања). Наведи облике за мушки и женски род једнине.

кувати – _____ (м.р.), _____ (ж.р.)

певати – _____ (м.р.), _____ (ж.р.)

глумити – _____ (м.р.), _____ (ж.р.)

Решење

кувати – кувар, куварица; певати – певач, певачица; глумити – глумац, глумица

- **2.СН.1.1.2.** У говору и писању уобличава сложеније синтагме и користи главне врсте зависних реченица (уведене најфреквентнијим везницима и везничким спојевима).²⁰

ЗАДАТАК 3

2.СН.1.1.2.

Основни ниво

Доврши започете реченице тако да имају смисла.

- а) Не гледам телевизију кад _____.
б) Гледам телевизију јер _____.

Решење

Ученици самостално конструишу смислену временску и узрочну реченицу. На пример:

- а) Не гледам телевизију кад радим домаћи / сам уморан / морам много да учим и сл.
б) Гледам телевизију јер волим филмове / има спортских емисија / могу свашта да научим и сл.

- **2.СН.1.1.3.** Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима; употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима.²¹

ЗАДАТАК 4

2.СН.1.1.3.

Основни ниво

Следећи текст препиши у перфекту (прошлом времену). Пази на род, број и ред речи.

У петак ћемо имати контролни из биологије. Учићу у уторак и у среду. У четвртак ће Марија и Милан доћи код мене да поновимо градиво.

Одговор: _____
_____
_____

Решење

У петак смо имали контролни из биологије. Учио/учила сам у уторак и у среду. У четвртак су Марија и Милан дошли код мене да поновимо градиво.

ЗАДАТАК 5

2.СН.1.1.3.

Основни ниво

Прочитај текст и допуни реченице. Глаголе у загради напиши у императиву 2. лица множине.

„Пажљиво _____ (прочитати) ово упутство. Упутство _____ (сачувати). Уколико Вам не буде боље после 3 дана, _____ (јавити се) свом лекару.”

²⁰ Условне реченице са везницима *ако* и *да* на нивоу препознавања.

²¹ Нпр. у перфекту, за разликовање једнократне од понављане радње и за разликовање именоване од обављене радње.

Решење

„Пажљиво прочитајте ово упутство. Упутство сачувајте. Уколико Вам не буде боље после 3 дана, јавите се свом лекару.”

ЗАДАТАК 6

2.СН.1.1.3.

Основни ниво

Прочитај питање. У одговору одабери једну синтагму у загради. Глагол употреби у потенцијалу првог лица једнине.

Шта би ти радио/радила данас поподне?
(ићи у шетњу, играти кошарку, гледати филм, читати књигу)

Одговор: _____

Решење

Прихватљиви су сви одговори с глаголом у потенцијалу. Род употребљен у потенцијалу треба да се подудара с полом ученика.

Прихватљиви модели реченица:
Ја бих /радо/ ишао/ишла у шетњу.
Ишао/Ишла бих у шетњу.
Ја бих волео/желео /волела/желела да идем у шетњу.

ЗАДАТАК 7

2.СН.1.1.3.

Основни ниво

Презентом се може исказивати садашња, прошла и будућа радња. Повежи значења презента са понуђеним одговором. Одговарајући број упиши на линију поред реченице.

Хало! Здраво. Шта радиш? – Ево, пакујем се. _____
Путујеш? – Да. Ујутру крећем на море. _____
Морам нешто да ти испричам. Седим ја синоћ на тераси и размишљам... _____

1. садашњост
  2. прошлост
  3. будућност
-

Решење

Хало! Здраво. Шта радиш? – Ево, пакујем се. 1
Путујеш? – Да. Ујутру крећем на море. 3
Морам нешто да ти испричам. Седим ја синоћ на тераси и размишљам... 2

ЗАДАТАК 8

2.СН.1.1.3.

Основни ниво

Подвуци глаголе који означавају радњу која се понављала.

Она је сваког пролећа садила парадајз и паприку. Ове године засадила је и тиквице. Своју башту редовно је заливала па јој је нарасло здраво и сочно поврће.

Решење

Она је сваког пролећа садила парадајз и паприку. Ове године засадила је и тиквице. Своју башту редовно је заливала па је нарасло здраво и сочно поврће.

Прихватљиво је и ако се подвуче помоћни глагол као део перфекта.

- **2.СН.1.1.4.** Употребљава падежне облике у најчешћим синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.
-

ЗАДАТАК 9

2.СН.1.1.4.

Основни ниво

Речи у загради напиши у одговарајућем падежу.

Едита има рођендан у _____ (субота).

Пријатељи ће _____ (Едита) направити изненађење.

Купиће јој _____ (зец).

Зец ће бити у _____ (кавез).

Решење

Едита има рођендан у суботу.

Пријатељи ће Едити направити изненађење.

Купиће јој зеца.

Зец ће бити у кавезу.

ЗАДАТАК 10

2.СН.1.1.4.

Основни ниво

Допуни реченице одговарајућим предлозима.

Изашао је _____ једног аутобуса и ушао _____ други. Сео је _____ слободно седиште. Скинуо је шешир _____ главе. Било је вруће _____ аутобусу.

Решење

Изашао је из једног аутобуса и ушао у други. Сео је на слободно седиште. Скинуо је шешир са главе. Било је вруће у аутобусу.

ЗАДАТАК 11

2.СН.1.1.4.

Основни ниво

Доврши реченице придевом *кисео*. Пази који ћеш род употребити.

Јабука је _____.

Лимун је _____.

Грожђе је _____.

Решење

Јабука је кисела.
Лимун је кисео.
Грожђе је кисело.

1.2. Средњи ниво

- **2.СН.2.1.1.** Активно користи лексички фонд од 1400 до 1800 речи; влада основним терминима своје струке, односно области интересовања.
-

ЗАДАТАК

2.СН.2.1.1.

Средњи ниво

Разврстај следеће придеве на две групе на основу сличног значења: велик, мали, ситан, џиновски, мален, крупан, огроман.

Одговор:

- а) _____
б) _____
-

Решење

- а) велик, џиновски, крупан, огроман
б) мали, ситан, мален
-

- **2.СН.2.1.2.** У говору и писању користи различите реченичне моделе (пасивне, обезличене и безличне реченице; реченице са допунским предикативом, са најфреквентнијим семикопулативним глаголима; реченице са логичким субјектом, разноврсним неправим објектима), укључујући и различите врсте зависних реченица.²²
-

ЗАДАТАК 2

2.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Од следеће активне реченице направи пасивну с трпним придевом.

Прошле године су примили само ученике с просеком изнад 4.50.

Одговор: _____

Решење

Прошле године су примљени само ученици с просеком изнад 4.50.

Прихватљиви су и одговори с другачијим редом речи:
Прошле године примљени су само ученици с просеком изнад 4.50.
Пошле године су само ученици с просеком изнад 4.50 примљени.

---

²² Активно влада најважнијим врстама условних реченица.

ЗАДАТАК 3

2.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Дата је реченица с логичким субјектом. Преобликуј је у реченицу с граматичким субјектом. Употреби глагол желети.

Једу нам се трешње.

Одговор: _____

Решење

Ми желимо да једемо трешње.

ЗАДАТАК 4

2.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Допуни реченице правилним облицима речи у загради. На месту где треба употреби одговарајући предлог.

Дивим се _____ (људи) који се професионално баве _____ (спорт), одричу се _____ (одмор и забава) да би постигли врхунске резултате и одлучно се боре _____ (свака медаља).

Решење

Дивим се људима који се професионално баве спортом, одричу се одмора и забаве да би постигли врхунске резултате и одлучно се боре за сваку медаљу.

ЗАДАТАК 5

2.СН.2.1.2.

Средњи ниво

Допиши одговарајући везник (*кад, ако или да*) на почетку условних реченица.

_____ обучеш џемпер, неће ти бити хладно.

_____ би обукао џемпер, не би ти било хладно.

_____ си обукао џемпер, не би ти било хладно.

Решење

Ако обучеш џемпер, неће ти бити хладно.

Кад/Ако би обукао џемпер, не би ти било хладно.

Да си обукао џемпер, не би ти било хладно.

- **2.СН.2.1.3.** Разуме исказе у којима је употребљен приповедачки аорист; употребљава футур II у зависним реченицама; разликује глаголски вид.

ЗАДАТАК 6

2.СН.2.1.3.

Средњи ниво

Прочитај реченицу и заокружи слово испред тачног одговора.

Човек се на то насмеја, стави шешир на главу и крену према вратима.

Ова реченица се односи на:

- а) оно што се догодило у прошлости.
- б) оно што се догађа у садашњости.
- в) оно што ће се догодити у будућности.

Решење

- а) оно што се догодило у прошлости.

ЗАДАТАК 7

2.СН.2.1.3.

Средњи ниво

Уместо презента употреби футур II. На линије напиши целе реченице.

- а) Ако га не приме овде, покушаће на другом месту.
- б) Чим сазнам резултате, јавићу ти.

Одговор:

- а) _____
- б) _____

Решење

- а) Ако га не буду примили овде, покушаће на друго месту.
- б) Чим будем сазнао/сазнала резултате, јавићу ти.

- **2.СН.2.1.4.** Правилно употребљава падежне облике у предвиђеним синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.

ЗАДАТАК 8

2.СН.2.1.4.

Средњи ниво

Допуни реченице правилним облицима речи у загради.

У соби је било много _____ (старе књиге) и _____ (дрвени украси). Изнад _____ (велико огледало) стајао је сат са _____ (златне казаљке).

Решење

У соби је било много стариx књига и дрвениx украса. Изнад великог огледала стајао је сат са златним казаљкама.

Напомена:

Овим се задатком истовремено проверава и правилна употреба падежа и конгруенција између атрибута и именице у роду, броју и падежу.

1.3. Напредни ниво

- **2.СН.3.1.1.** Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу за узрастом.
-

ЗАДАТАК 1

2.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Од следећег низа глагола начини парове с истим или блиским значењем: хитати, ишчезнути, нестати, зауздати, журити, прекардашити, укротити, претерати:

Одговор:

_____ – _____ – _____ – _____
_____ – _____ – _____ – _____

Решење

хитати – журити; ишчезнути – нестати; зауздати – укротити; прекардашити – претерати

ЗАДАТАК 2

2.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Подвучени део реченице замени одговарајућим глаголом. С њим усклади и остале делове реченице. Тако преобликоване реченице напиши на линије.

Инспектори сваког месеца врше анализу квалитета млека.

О добијеним резултатима подносе извештај надлежним органима.

Позитиван извештај даје гаранцију да млекара производи у складу с прописима.

Одговор:

- 1) _____
2) _____
3) _____

Решење

Инспектори сваког месеца анализирају квалитет млека.

О добијеним резултатима извештавају надлежне органе.

Позитиван извештај гарантује да млекара производи у складу с прописима.

ЗАДАТАК 3

2.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Уместо подвучене синтагме употреби одговарајућу зависну реченицу. На линије напиши сложене реченице.

Пре поласка проверите да ли сте понели новац.

Утакмица је одложена због кише.

Та одлука је донета ради заштите грађана.

Престаните с узимањем лека у случају алергије.

Одговор:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Решење

Пре него што пођете/кренете, проверите да ли сте понели новац.

Утакмица је одложена јер / зато што / због тога што је пала киша.

Та одлука је донета да би се грађани заштитили / да би грађани били заштићени.

Престаните с узимањем лека ако се појави алергија / ако сте алергични.

ЗАДАТАК 4

2.СН.3.1.1.

Напредни ниво

Уместо подвучене зависне реченице употреби синтагму с одговарајућим глаголским прилогом.

Ако идете овом улицом, стићи ћете до центра.

Кад смо угледали зграду позоришта, схватили смо да смо на добром путу.

Одговор:

- 1) _____
- 2) _____

Решење

Идући овом улицом, стићи ћете до центра.

Угледавши зграду позоришта, схватили смо да смо на добром путу.

Напомена:

Прихватају се и одговори у којима је написана само синтагма с глаголским прилогом.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.1. Основни ниво

- **2.СН.1.2.1.** Чита књижевна дела из обавезног школског програма; уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; уочава приповедање у 1. и приповедање у 3. лицу; уочава описивање, врсте описа; монолог и дијалог; уочава облике стиха и облике строфе (дистих, терцет и катрен); уочава риму и разликује везан и слободан стих.

ЗАДАТАК 1

2.СН.1.2.1.

Основни ниво

Прочитај одломак из народне приповетке *Дјевојка и кнез Јово* и одреди у ком лицу је приповедање. (лексички адаптиран текст).

Ишла некаква дјевојка на пазар и на глави носила једну кантицу с млеком, па путем сама се собом разговарала на који би начин најбоље могла стећи новац купујући и препродајући ствари на којима се може добити. Почне рачунати овако:

– Кад дођем на пазар, ово ћу млијеко продати, па ћу купити једно пиле, хранићу га док ми пронесе, па она јаја налећи, а кад се пилад излегну, продаћу квочку и пилад на пазару, а купити једно јагње...

Доврши реченицу.

У првом пасусу приповедање је у _____ лицу, а у другом пасусу приповедање је у _____ лицу.

Решење

У првом пасусу приповедање је у трећем / 3. лицу, а у другом пасусу приповедање је у првом / 1. лицу.

ЗАДАТАК 2

2.СН.1.2.1.

Основни ниво

Прочитај одломак из књиге *Људи говоре* Растка Петровића и допуни реченице.

– Али живот наш не зависи само од нас и наших породица. Сваки дан га може потпуно изменити. Синоћ су говорили да би могло доћи до рата. Чак деца у Ескалони... Верујете ли ви то?

Њему синуше очи:

- Ако би било рата и ако бих из њега изишао жив, никада се више не бих вратио на језеро.
- Ја налазим да је рат страховита ствар. Он је уништио целу генерацију пре нас, у целом свету.
- Сигурно. И ја не желим рат; али, ако до њега дође, променићу свој живот.
- Шта бисте тад чинили?
- Не знам. Овако је мој живот завршен.

„Смешна ствар, мислим за себе; веровало се, пошто је последњи рат био тако страشان, да други више не сме, не може доћи; бар док не изумру сви који су га доживели. Међутим, рат је одвикао свет од мирнога живота, од равномерног силажења смрти. И сад чак за онаквим ратом чезну, можда с ужасом, баш они који су на претходни бацили највеће проклетство. Само рат и оно што он носи ослободили би их понова од живота у нормама традиције, тихог прогреса и морала. То је читава проклетство и ваљда највећа несрећа које је рат оставио за собом. И још каква несрећа!”

Доврши реченице.

1) Тема овог одломка је _____.

2) Облик казивања (форма приповедања) у последњем пасусу је _____, а у пасусима који претходе је _____.

Решење

---

1) Тема овог одломка је рат.

2) Облик казивања (форма приповедања) у последњем пасусу је монолошка/монолог, а у пасусима који претходе је дијалошка/дијалог.

- **2.СН.1.2.2.** Анализира издвојен проблем, идеју или поруку у књижевном тексту из обавезног школског програма²³ и уме то да аргументује примарним текстом.
-

ЗАДАТАК 3

2.СН.1.2.2.

Основни ниво

Ово је одломак из комедије Б. Нушића, *Госпођа министарка*. Прочитај га пажљиво и обрати пажњу на делове који говоре о односу власти и народа.

- Рака (улети):   Мама, знаш ли шта је ново? Тата постао министар.
- Живка (љуби га):   Е, а ко ти је казао, чедо?
- Рака: Кажу ми деца и мене су одмах прозвали министарско прасе.
- Живка: Мангупска посла. Нећеш се више дружити са тим мангупима.
- Рака: Неко с ким ћу?
- Живка: Дружићеш се одсад с децом енглеског конзула.
- Рака: А није то ништа што су ме назвали прасе, него су ми псовали и мајку.
- Живка: А знају ли они да је твој отац министар?
- Рака: Знају, па баш зато и псују!
- Живка: Записаћеш ми ту безобразну децу, па ћемо их преместити у унутрашњост; и децу, и р зред и учитеља. У овој земљи мора једанпут да буде реда и да се зна коме се сме псовати матер, а коме не сме.
- Рака: Јаој, да знаш, мама, што волим што је тата постао министар!
- Живка: Е?!... А зашто?
- Рака: Па, одсад, кад ме тата истуче, ја само скупим демонстрације, па се раздеремо: доле влада!
- Живка: Прегризо̂ језик ти, дабогда!
- Рака: Доле влада!
- Живка: Куш, не умеш да говориш као паметно дете!

---

²³ Мисли се на наративне и драмске текстове из српске књижевности који су у складу са узрастом (по потреби језички прилагођени и дати на нивоу одломка), као и на друге краће једноставне поетске текстове.

1) Допуни реченице именима јунака из одломка:

На основу онога што говори _____ сазнајемо шта народ мисли о власти.

На основу онога што говори _____ видимо однос власти према обичном народу.

2) Заокружи тврдњу која је у складу с овим текстом. На линије препиши делове текста који потврђују ту тврдњу.

а) Народ верује да су на власти паметни и поштени људи.

б) Народ нема поверења у власт, исмева је и псује.

а) Обичан свет мора да поштује власт, иначе ће бити кажњен.

б) Власт уважава мишљење народа.

Решење

---

1)

На основу онога што говори Рака сазнајемо шта народ мисли о власти.

На основу онога што говори Живка видимо однос власти према обичном народу.

2)

б) Народ нема поверења у власт, исмева је и псује.

„Кажу ми деца и мене су одмах прозвали министарско прасе.”

„А није то ништа што су ме назвали прасе, него су ми псовали и мајку.”

„Доле влада!”

а) Обичан свет мора да поштује власт, иначе ће бити кажњен.

„Записаћеш ми ту безобразну децу, па ћемо их преместити у унутрашњост; и децу, и разред и учитеља. У овој земљи мора једанпут да буде реда и да се зна коме се сме псовати матер, а коме не сме.”

- **2.СН.1.2.3.** Књижевна дела из обавезног школског програма локализује у основне књижевне контексте (српска/светска, стара/нова, усмена/ауторска и лирска/епска/драмска књижевност) на основу њиховог одломка.

ЗАДАТАК 4

2.СН.1.2.3.

Основни ниво

Прочитај следећи текст и заокружи тачан одговор.

ВИЋА (отворио је први листић хартије):	Ово је неки рачун, шта ли?
КАПЕТАН:	Читај ти само!
ЂОКА:	Али, забога!...
КАПЕТАН (Ђоки):	Пст! (Вићи.) Читај!
ВИЋА (чита):	„Веш дат баба Сари на прање.”
ЂОКА:	Ето, видите!
КАПЕТАН (Вићи):	Ама, читај кад ти кажем! Ко зна шта се ту крије, јер ти револуционари имају тако неке шифре, па једно пишу а оно му друго значи. Господин-Жико, молим те, обрати пажњу.
ВИЋА (чита):	„Дванаест марама за нос...”
КАПЕТАН:	Хм! Хм! „Дванаест марама за нос.” Кобајаги! (Ђоки.) 'Ајде, реци ти нам поштено шта си тиме хтео рећи?
ЂОКА:	То што пише.
КАПЕТАН:	Читај, господин-Вићо, даље!
ВИЋА:	„Шест кошуља, три пешкира, четири пара гаћа.”
КАПЕТАН:	Хм! Хм! „Шест кошуља, три пешкира, четири пара гаћа.” Зар му то не дође, господин-Жико, као неки распоред војних јединица? А?

Овај одломак припада:
а) лирској књижевности;
б) епској књижевности;
в) драмској књижевности.

Решење

в)

Прочитај следеће одломке и одреди који припадају усменој, а који ауторској књижевности.

а)

Док пишем ове редове, ја само једно мислим: нисам био ни херој, ни лопов, ни умешан, ни много срећан. То је потекло само, отприлике тако као да се по асфалту пролије бокал воде и вода се сама разлива, клизи на ону страну која је макар и најмање нагнута. Ја мислим да је и било тако.

Становали смо на периферији једне варошице. Често сам у кући чуо овакав разговор:

– Па да, комшијама је лакше, код њих сви зарађују. Некако се сналазе. Умешнија су им деца. А нису старија од наше.

б)

Био неки богат сељак без среће, па пошао у свет да је потражи. На путу сретне једног старца седе браде до појаса, па га упита: „Знаш ли, старино, да ми кажеш где је моја срећа?” „У раду”, одговори му старац. Сељак се не задовољи овим одговором, већ пође даље.

в)

Двоје су се замилили млади:

Омер момче, Мерима девојка,

У пролеће, кад има цвета цвеће,

Кад им цвета зумбул и каранфил;

Упази и' једна мала стража,

Мала стража, Омерова мајка,

Па беседи Омерова мајка:

г)

Оставите ми на миру моје расејане дечаке,

ви најјачи у разреду,

најглавнији у улици,

ви што хоћете и ви што све можете.

Оставите ми на миру моје смешне и смушене,

моје дечаке с уским раменима

и очима што жмиркају од кратковидости.

Усменој књижевности припадају одломци _____.

Ауторској књижевности припадају одломци _____.

Решење

Усменој књижевности припадају одломци б) и в).

Ауторској књижевности припадају одломци а) и г).

2.2. Средњи ниво

- 2.СН.2.2.1. Има развијену читалачку културу; чита ради уметничког доживљаја књижевног дела, знања, богаћења лексичког фонда, способности аргументације и исказивања мишљења и ставова; критички чита књижевна дела средње сложености из обавезног и изборног школског програма и пореди књижевна дела на основу жанра/врсте, теме, мотива, језичко-стилских обележја.

ЗАДАТАК 1

2.СН.2.2.1.

Средњи ниво

Прочитај следеће одломке и одговори на захтеве испод текста.

Долап, Милан Ракић (одломци)

Ја знам један долап. Црн, гломазан, труо,
Стоји као спомен из прастарих дана.
Његову сам шкрипу као дете чуо.
Стара груба справа давно ми је знана.

Један мали вранац окреће га тромо,
Малаксао давно од тешкога труда.
Вуче бедно кљусе сипљиво и 'ромомо
Бич га бије, улар стеже, жуљи руда.

Вранче, ти си био пун снаге и воље,
И долап си стари окретао живо.
Тешила те нада да ће бити боље;
Млад и снажан, ти си слатке снове снівџо.

Ал' је прошло време преко твоје главе,
Изнемогло тело, малаксале моћи;
Познао си живот и невоље праве,
И јулијске жеге и студене ноћи.

О, како те жалим! – Гле, сузе ме гуше,
Оличена судбо свих живота редом! –
Тебе, браћу људе, и све живе душе,
Једнаке пред општом, неминовном бедом.
(...)

Пусти снови! Напред, вранче, немој стати,
Не мириши траву, не осећај вир;
Награду за труде небо ће ти дати:
Мрачну, добру раку и вечити мир!

Прича о кмету Симану, Иво Андрић (одломци)

Први дани септембра. Сунчано јутро. У шљивику на трави лежи Симан, руке затурио под главу, над њим се модре и савијају гране пуне рода. Не мисли ништа, само се смешка, јер га од главе до пете испуњава једно једино осећање: да је све ово његово. Као кроза сан чује доле шкрипу вратница и гласове. Погледа једним оком само, и одмах види шта је. Његов ага Ибрага, сарач, дошао са четири коња и једним момком да обере своју половину шљива. Симан га је пустио да му приђе по све близу, правећи се да га не чује и не види.

– Добро јутро, Симане.

– Добро и јест – каже Симан, а не устаје пред агом.

Ибрага пређе руком преко очију. Као да се свет из темеља заљуљао. Придржа се за једну шљиву.

Гледа Ибрага тога дрског човека који мимо сваког реда и обичаја лежи и не диже се пред њим, не верује рођеним очима и не може да се начуди колики је кмет кад није згрчен ни понизан, него кад се опусти и рашири у својој пуној снази и величини.

Дуго је гледао Ибрага то што се није видело ни запамтило откад су аге аге и кметови кметови. Испод мирне маске „душевног аге” у њему је све кувало од сопственичког беса и повређеног агинског поноса, али су га страх и обзир обуздавали, јер кмет је очигледно решен на зло, а време на су тешка и несигурна. И Ибрага се прибрао и сео.

– Ја дошћ да ово шљива, што је моје, смирим – каже ага муклим гласом.

– Ниси морћ долазити. Шљиве су мирне, а колико их буде требало смиривати, умијем их и ја смирити.

Заметну се необична препирка. Симан се напола придигао, али само зато да би могао аги у очи да скреше оно што ни сам није помишљао да би смео да му каже. Имао је он раније, и често, оних тренутака огорченог маштања и разговора са самим собом, негде на друму или на њиви, кад је уз једва приметне покрете руку и главе шапутао полугласно све оно што би сваки кмет казао аги кад би се нешто десило чудо и кад би одједном аге престале бити аге, а кметови постали господари на својој земљи. (То су ти тренуци дрског а безопасног и нечујног гунђања у којима сваки потлачени олакшава срцу и маштањем заслађује свакидашњу муку једноличног живота.) Да, имао је тих тренутака, али ни у њима није налазио овакве и овако крупне, смеле речи. Хиљаде и хиљаде таквих усамљених и нечујних бунтовних разговора из прошлости сад су се слили као хиљаде поточића у једну једину громку бујицу речи. И Симан говори.

Задатак 1:

Упореди ова два одломка. Наведи разлику у књижевној врсти и истакни сличности с обзиром на тему коју обрађују. Аргументуј своје одговоре позивајући се на текстове. На крају искажи свој став о проблему којим се баве ови текстови.

Задатак 2:

Иако одломци песме *Долап* Милана Ракића, и приповетке *Прича о кмету Симану* Иве Андрића, говоре о социјалној неједнакости међу људима, о односу повлашћене и потлачене класе у друштву, међу њима уочавамо и разлике. Напиши назив дела уз тврдњу која се подудара с његовим основним тоном.

Човек не може да се супротстави друштвеним неправдама. _____

Човек не треба да се мири с неравноправним положајем у друштву. _____

Образложи свој одговор позивајући се на текстове.

Решење

Задатак 1:

Одговор треба да садржи следеће елементе:

- одређивање књижевне врсте – *Долап* Милана Ракића је лирска /социјална/ песма, а *Прича о кмету Симану* је прозно дело / приповетка;
- подударност теме – социјални положај човека / друштвени проблеми /однос између повлашћене и потлачене друштвене класе / друштвена неједнакост / потчињени положај човека / тежак живот сиромашних / мука једноличног живота / и сл.;
- аргументација за *Долап* – на основу цитата или парафраза у којима се наводи малаксалост, изнемоглост, удари бича, невоља, беда и сл.;
- аргументација за *Причу о кмету Симану* – на основу делова текста у којима Симан машта о томе шта би казао аги, тренуци „у којима сваки потлачени олакшава срцу и маштањем заслађује свакидашњу муку једноличног живота”;
- став ученика према социјалним разликама у друштву.

Задатак 2:

Човек не може да се супротстави друштвеним неправдама. *Долап*

Човек не треба да се мири с неравноправним положајем у друштву. *Прича о кмету Симану*

Очекује се да ученик повезивање тврдње а) с одломком из песме *Долап* образложи помоћу стихова који говоре: нема наде да ће у овом животу, на овом свету; бити боље; беда је неминовна; мир ће настати тек након смрти; награда за труд добиће се тек на небу.

Очекује се да ученик повезивање тврдње б) с одломком из приповетке *Прича о кмету Симану* об-разложи расположењем и самоувереношћу Симана, његовом смелошћу да се супротстави аги и да му упути „громку бујицу речи”, што је раније било незамисливо за једног кмета. Прихвата се и одговор у којем ученик описује реакцију Ибраге, његово изненађење, бес, повређен понос и страх.

- **2.СН.2.2.2.** Познаје основне књижевне термине и примењује их у тумачењу књижевних дела; разуме функцију основних језичко-стилских средстава.²⁴

ЗАДАТАК 2

2.СН.2.2.2.

Средњи ниво

Прочитај стихове песме *Зимско јутро* Војислава Илића и уради задатке.

Јутро је. Оштар мраз спалио зелено лисје,
А танак и бео снег покрио поља и равни...

- а) Подвуци речи које описују мраз, лишће и снег.
б) Подвучене речи су стилске фигуре које се зову епитет. Објасни њихову улогу у овим стиховима.

Решење

- а) Јутро је. Оштар мраз спалио зелено лисје,
А танак и бео снег покрио поља и равни...
б) Прихватљиви су сви одговори у којима се објашњава допринос епитета сликовитости песме.

ЗАДАТАК 3

2.СН.2.2.2.

Средњи ниво

Прочитај стихове песме *На Липару* Ђуре Јакшића и својим речима објасни улогу подвучених метафора.

Моје тице лепе, једини другари,
У новоме стану познаници стари,
Срце вам је добро, песма вам је мед;
Али моје срце, али моје груди
Леденом су злбом разбијали људи,
Па се, место срца, ухватио лед.

Одговор:

Решење

Прихватљиви су одговори у којима се објашњава пренесено значење речи *мед* и *лед*. Мед се асоцијативно повезује с пријатним осећањима, а лед с непријатним. Прихватају се и комплекснији одговори у којима се уочава разочараност песника у људе, наводи њихова злоба која му је „заледила” срце, а, насупрот томе, птице доживљава као пријатеље који ублажавају јад.

²⁴ Ученик не именује језичко-стилска средства, већ тумачи њихову функцију у делу (уметничку и значењску, нпр. функцију епитета, поређења, персонификација, метафора, апострофа, хипербола, контраста, градације и оноματοпеје).

- **2.СН.2.2.4.** Стиче увид у вредности и значај српске културе уз помоћ књижевнанаучних и ванкњижевних текстова; поштује вредности српске културе.

ЗАДАТАК 4

2.СН.2.2.4. – 2.СН.2.3.2. – 2.СН.2.3.3. – 2.СН.2.3.4.

Средњи ниво

Етнографски музеј у Београду чува неизмерно благо традиционалне културе. Прочитај текст о сталној изложби Етнографског музеја и размишљај о значају очувања културног наслеђа.

НАРОДНА КУЛТУРА СРБА У XIX И XX ВЕКУ

Стална изложба „Народна култура Срба у XIX и XX веку” отворена је 2001. поводом обележавања 100 година постојања Етнографског музеја. У приземљу су изложене свечане народне ношње. Углавном је ношња с краја XIX века и из прве половине XX века, односно из доба пре индустријализације. Идеја групе аутора сталне изложбе била је да се прикаже живот на саборима, који су се у прошлости одржавали испред цркава и манастира. На саборима се трговало, уговарали су се послови, млади су се упознавали, играло се и певало. Атмосферу дочаравају и употпуњују старе фотографије са сабора, а изнад централне витрине, у луковима, су приказани манастири са целокупног српског етничког простора на Балкану.

На улазу у изложбени део налази се мапа са означеним културно-географским областима из којих потичу предмети са изложбе. Аутори су желели да представе како су природна средина (рељеф, клима, вегетација) и историјске прилике утицали на начин живота – одевање, становање, исхрану, обичаје итд. Током обиласка изложбе могу да се уоче сличности и разлике у панонској, динарској, централно-балканској и приморској области.

На првом спрату се види какво је било становање на селу и у граду. За сваку област је издвојена типична кућа која је настала услед утицаја природних одлика краја и историјских околности. У панонској зони се издваја кућа зидана од набијене земље. У динарској је то брвнара, направљена од дрвета. У приморју и залеђу где је једини грађевински материјал био камен, градила се кућа од камена. У централно-балканској, односно моравско-вардарској области је то бондручара, моравска кућа саграђена од плетери и ћерпича (сушена цигла).

Унутрашњост градске куће источно-балканског типа из прве половине XIX века, указује на знатан оријентални утицај, и по архитектонским одликама и по уређењу просторија. Унутрашњост грађанске куће с краја XIX века и почетка XX века указује на процес европеизације. Представљен је салон са европским намештајем.

У појединим витринама, које осликавају свакодневни живот породице, дочарани су Ускрс, Бадње вече и слава.

Традиционална привреда је представљена тако што су изложени алати који су се користили у земљорадњи, сточарству, воћарству, пчеларству, маслинарству, виноградарству, лову и риболову.

Извор: etnografskimuzej.rs

1) Одговори на питања на основу текста.

а) Шта у овом тексту значи реч сабор?

б) Зашто су сабори у прошлости били важни?

в) Како су се људи облачили за сабор?

г) Шта утиче на начин живота људи у одређеном времену и простору?

д) Зашто су се у Панонији куће зидале од набијене земље, а у приморју од камена?

ђ) Чији се утицај види у грађанској кући на почетку XIX века, а какав на прелазу из XIX у XX век?

е) Који се празници спомињу у тексту?

ж) Какви су алати изложени?

2) Објасни својим речима зашто је важно познавати културу свог народа и културу других народа.

---

3) Предмети и разни други документи прошлости у музеју су сврстани у збирке: накит, вез и чипка, сеоско покућство, градско покућство, занати, сточарство, керамика, лов и риболов, музички инструменти, предмети уз обичаје, народне ношње, градске ношње, играчке, елементи архитектуре, оружје и опрема ратника.

Које би ти збирке најрадије погледао/погледала? Објасни зашто.

---

4) Поред сталне поставке Етнографски музеј нуди и друге садржаје. Одабери једну од понуђених тема, сазнај више о њој и припреми се да је прикажеш осталим ученицима у одељењу. Труди се да их заинтересујеш за та дешавања. Можеш направити и презентацију.

- Повремене тематске изложбе
- Поједине збирке
- Курсеви старих заната
- Радионице за одрасле
- Радионице за децу
- Гостовања Етнографског музеја
- Међународни фестивал етнолошког филма
- Концерти

Решење

1) Прихватљиви су сви одговори који су суштински (глобално) тачни, независно од граматичке исправности. Прихватају се и непотпуне реченице.

- а) Скуп већег броја људи на једном месту.
- б) На саборима се трговало, уговарали су се послови, млади су се упознавали, играло се и певало.
- в) Свечано.
- г) Природна средина (рељеф, клима, вегетација) и историјске прилике.
- д) Зато што је то материјал који је најдоступнији у тим крајевима.
- ђ) На почетку XIX века види се оријентални утицај (утицај истока), а на прелазу у XX век утицај Европе (запада).
- е) Ускрс, Бадње вече и слава.
- ж) Они који су се користили у традиционалној привреди (у земљорадњи, сточарству, воћарству, пчеларству, маслинарству, виноградарству, лову и риболову).

Напомена: Овим се питањима проверава стандард 2.СН.2.3.4.

2) Прихватљиви су одговори у којима је садржано да познавање своје културе и културе других народа води бољем међусобном разумевању, познавање прошлости омогућава боље разумевање садашњости и сл.

Напомена: Овим се задатком проверава стандард 2.СН.2.2.4.

3) Ученици се опредељују за неке од понуђених збирки и образлажу свој избор. Наставник оцењује адекватност образложења.

Напомена: Овим се задатком проверава стандард 2.СН.2.3.2.

4) Наставник процењује колико се успешно ученик припремио за излагање.

Напомена: Овим се задатком проверава стандард 2.СН.2.3.3.

2.3. Напредни ниво

- **2.СН.3.2.1.** Препознаје дела и ауторе из обавезног школског програма на основу одломка; дело локализује у опус аутора, у књижевноисторијски контекст и жанр коме дело припада; користи секундарну литературу.

ЗАДАТАК 1

2.СН.3.2.1.

Напредни ниво

Повежи наведене стихове с њиховим ауторима. Одреди којем уметничком правцу они припадају.

а) Јесте ли ми род, сирочићи мали?
Ил' су и вас, можда, јади отровали?
Или вас је, слабе, прогонио свет –
Па дођосте само да, кад људе знамо,
Да се и ми мало боље упознамо,
У двопеву тужном певајући сет?

б) Љубим ли те... ил' ме санак вара,
Што те удиљ уза ме дочара;
Љубим ли те... ил' ме душа вара
Што се удиљ с тобом разговара;

в) Ој, Карловци, место моје драго,
К'о детенце дошао сам амо,
Игра беше једино ми благо,
Слатко зва ја мед и смокву само.

- 1) Бранко Радичевић, *Ђачки растанак*
- 2) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи XIV*
- 3) Ђура Јакшић, *На Липару*

Одговор:

- а) – _____
б) – _____
в) – _____

Песници Јован Јовановић Змај, Ђура Јакшић и Бранко Радичевић припадају уметничком правцу који се назива _____.

Решење

- а) – 3) Ђура Јакшић, *На Липару*
б) – 2) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи XIV*
в) – 1) Бранко Радичевић, *Ђачки растанак*

Песници Бранко Радичевић, Јован Јовановић Змај и Ђура Јакшић припадају уметничком правцу који се назива романтизам.

- **2.СН.3.2.3.** Самостално уочава и критички тумачи проблеме и идеје у књижевном делу и повезује их са проблемима које изучавају друге хуманистичке науке (психологија, филозофија, социологија, историја).

ЗАДАТАК 2

2.СН.3.2.3.

Напредни ниво

Прочитај одломке из приповетке *Мртво море*, Радоја Домановића, па реши задатке.

Допаде ми се нешто да у овој земљици живим што дуже времена. Учинио сам с многима познанство. Неки красни људи. Мирни, тихи, кротки, као голубови. Једу, пију, дремају, помало нешто посла гледају. Једним словом: срећни људи. Ништа не ремети дубок мир, нико не квари хармонију, никакав ветрић не уздрмава мирну, непомичну, површину устајале поззеленеле बारे, ако би се с тим могло поредити друштво те заиста срећне земљице.

Ја сам из Србије донео тамо нешто мало мисли и нешто мало отрцаних идеала, што их наследих од старијих; али се и то мало изгуби у тој земљици, и ја се, као хипнотисан, предадох слатком дремежу, па ми то поче годити. Тад сам видео да и ми Срби имамо диспозиције врло јаке да једног дана постанемо овако срећан народ, а у томе нам иду на руку и саме прилике наше.

Тако су протицали дани мирно, нечујно, тромо, док се једног дана не поремети равнотежа друштвене хармоније.

Млад један човек изда на јавност збирку својих песама.

Песме су биле лепе, пуне дубоког, искреног осећања и идеала.

Цело друштво дочека књигу с негодовањем. Нико је није читао, нити је хтео читати; али коме год дође до руку, одмах направи лице кисело, претури листове, на два-три места и пропипа листове као да гледа квалитет хартије, одгурне књигу од себе као какву најодвратнију ствар на свету, окрегне с презрењем главу на другу страну и изговори јетко:

– Песме?!... Којешта!...

(...)

– Па зар ове трице да читам! Макар да полудим, а при чистој свести ја то не читам... – Затим додаде мало тише: – Познајеш ли ти тога што је написао ове песме?

– Не познајем.

– Тхе!... Зато тако и говориш! – рече први, и узе махати руком, правећи лице још киселијим, као да тиме каже како је то пропала личност.

– Ти га познајеш?

– Познајем! – изговори с омаловажавањем, а лице тако направи као да вели: „Боље да ту будалаштину нисам урадио”, мада је, у ствари, с тим истим човеком до јуче, док се год не појавише његове песме, био добар пријатељ и није у друштву никад о њему рђаво говорио.

(...)

Али ствар се, на жалост, није свршила само разговорима који су се једнако свуда водили. Јавно мњење окрете фронт према младоме песнику. Чак и оно што су му отпре приписивали у добре стране, сад му стадоше осуђивати, а ситне мане, које су му пре праштане, као и сваком другом, сад постадоше ужасни пороци. Пронађоше одједном како је подлац, пијаница, коцкар, некарактеран човек, шпијун а, сем тога, и како је луцкаст.

(...)

Почеше по друштвима да праве шале с њим, а где је год требало да сврши какав свој посао, сваки који му је могао сметати сматрао је за своју дужност да му смета, јер сваком се дух узбуди чим га види, као да му сине кроз главу мисао: „Шта ми се ти ту правиш важан!... Песме, е, чекај да видиш, умемо ми и овако!” [...]

Министар га премести.

Али, на жалост, земља мала, а рђав глас далеко иде, те га тамо још горе дочекају и, шта се друго могло радити, већ то чудовиште што пише песме, министар, у интересу угледа државне службе, па чак и у интересу морала у јавном мњењу, мораде отпустити из државне службе.

Јавно мњење доби сатисфакцију, а ниједна се више песма младог песника не појави. Он се негде изгуби и нико за њега ништа није могао сазнати.

– Штета, млад човек! – говорили су.

– Па и није био рђав човек.

– Није, али ето, кад га ђаво носи да ради што нико не ради.

– Жао ми га грешног!

– Тхе, шта ћеш? Ко му је крив!

И брзо се поврати у друштву за часак поремећена хармонија, нестаде и тог маленог таласића што се уздиже на мирној, непокретној површини устајале воде, и друштво задовољно, мирно продужи и даље свој слатки дремеж.

Задатак:

1) Заокружи тачну тврдњу.

Писац у овој приповеци критикује: а) појединца. б) друштво.

2) Наведи најмање три карактеристике које Домановић у овом делу подвргава критици. Аргументе пронађи у тексту.

Решење

1) – б)

2)

На пример:

Инертност, жеља да се ништа не мења (друштво је срећно када „ништа не ремети дубок мир, нико не квари хармонију, никакав ветрић не уздрмава мирну, непомичну, површину устајале позеленеле बारे”), подсмевачење и презир према свему што је другачије („Почеше по друштвима да праве шале с њим, а где је год требало да сврши какав свој посао, сваки који му је могао сметати сматрао је за своју дужност да му смета, јер сваком се дух узбуни чим га види, као да му сине кроз главу мисао: „Шта ми се ти ту правиш важан!... Песме, е, чекај да видиш, умемо ми и овако!”); дволичност, неискреност (Штета, млад човек!, Па и није био рђав човек!, Жао ми га грешног!); површност („Нико је није читао, нити је хтео читати, али коме год дође до руку, одмах направи лице кисело”); приписивање негативних карактеристика да би се оправдало одбацивање („Пронађоше одједном како је подлац, пијаница, коцкар, некарактеран човек, шпијун а, сем тога, и како је луцкаст”). Осим наведених, прихватљиви су и одговори у којима ученик наводи и образлаже: неповерење према другачијем од уобичајеног, одбацивање сваког ко се издваја, нетрпељивост према разликама, таленат је мана, осуда свега што је ново и непознато и сл.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

3.1. Основни ниво

- ▶ **2.СН.1.3.1.** Разуме дуже говорне исказе о темама из свакодневног живота и окружења, основни садржај информативних и других емисија електронских медија и стручна упутства из области за која показује интересовања изговорене стандардним језиком, нормалним темпом.

ЗАДАТАК 1

2.СН.1.3.1.

Основни ниво

Саслушај како је настао израз „устати на леву ногу”. Након тога допуни реченице.

Јесте ли приметили да је ова необична фраза честа у многим народима и језицима? Она је настала пре много векова, из врло занимљивих разлога...

Сви знамо шта значи када нам неко каже да смо вероватно устали на леву ногу – нерасположени смо и непријатни без неког посебног разлога. Међутим, мало је људи који знају тачно порекло овог израза. Према неким изворима, Стефан Немања је записао: „За путеве на десној страни зна Бог, а на левој страни су путеви ђаволски и развратни”.

Овај израз потиче од старих Римљана – баш као и много других обичаја и фраза. Објашњење је прилично једноставно: лева страна је у Риму сматрана лошом, злом, баксузном. Веровало се да ће вам читав дан протећи лоше ако устанете тако што ћете под најпре додирнути левом ногом. Ово веровање је, такође, разлог што су Римљани у куће улазили прелазећи праг најпре десном ногом – како не би призвали зло.

Занимљиво је да је енглеска реч *sinister*, што значи „злокобан”, настала од латинског *sinister* које је значило – леви.

Када кажемо да је неко „устао на леву ногу” то значи да је он _____ без неког посебног разлога.

У време Стефана Немање мислило се да су на десној страни путеви _____, а на левој путеви _____.

И у _____ је лева страна сматрана лошом.

Да ли и у твом матерњем језику постоји овај израз? Ако има, напиши га. Ако нема, напиши како би га објаснио некоме ко га не зна.

Решење

Када кажемо да је неко „устао на леву ногу” то значи да је он нерасположен, непријатан без неког посебног разлога.

У време Стефана Немање мислило се да су на десној страни путеви божји/Бога, а на левој путеви ђаволски/Ђавола.

И у /старом/ Риму је лева страна сматрана лошом.

Да ли и у твом матерњем језику постоји овај израз? Ако има, напиши га. Ако нема, напиши како би га објаснио некоме ко га не зна. Ученик пише израз на матерњем језику или га описно објашњава.

-
- **2.СН.1.3.2.** Учествоје у разговору о темама из свакодневног живота и области свог интересовања; исказује своја осећања, искуства и мишљења користећи једноставне језичке изразе.

ЗАДАТАК 2

2.СН.1.3.2.

Основни ниво

Друштво твојих вршњака разговара о музици. Укључи се и ти. Допуни реченице својим речима. Води рачуна о теми.

Волим _____

Не волим _____

Смета ми _____

Дивим се _____

Најчешће слушам _____

Решење

На пример:

Волим / Не волим рок музику / да слушам рок музику. Напомена: тачан одговор захтева директан објекат или допунску реченицу.

Смета ми гласна музика / када неко пушта гласну музику / ако неко намеће свој укус. Напомена: тачан одговор захтева граматички субјекат или зависну временску/условну реченицу.

Дивим се музичарима. Напомена: тачан одговор захтева допуну у дативу.

Најчешће слушам народну музику: Напомена: тачан одговор захтева директни објекат.

- **2.СН.1.3.4.** Чита са разумевањем, уз помоћ речника, књижевне, стручне или информативне текстове различитих форми и садржаја.²⁵

ЗАДАТАК 3

2.СН.1.3.4.

Основни ниво

Прочитај текст *Како су се српски војници хранили у Првом светском рату?* и реши задатке.

Иако је аустроугарска војска имала богатије оброке, српски војници су се хранили здравије током Великог рата – конзумирали су таин.

И сит и сигуран! То је таин значио за српског војника.

Специфична мешавина раженог и белог брашна могла је да траје дуго и да даје снагу и гипкост у борби. Реч „таин” је турског порекла и значи „следовање”, објашњава Димитрије Вујадиновић, аутор пројекта „Хлеб у Великом рату”. „Наша војска је одмах после турско-српских ратова – почела да производи таин, војни хлеб. Он је био здрав и храњив. Његови састојци су: 70 одсто раженог брашна, 30 одсто белог брашна и све се то замеси, не са квасцем већ старим и очврслим, сувим – већ квасним тестом, које се зове комин.”

На почетку рата Србија је могла да прехрани и цивиле и војску, која је имала одређено следовање. „Следовање војника је било 800 грама хлеба. Неспорно је да је тај хлеб, који је конзумирао војник у Првом светском рату, обезбеђивао довољну енергетску вредност да војник може извршавати основне борбене задатке”, објашњава Бошко Тешановић, професор агрономије.

Прича се да је успеху српске војске у Церској бици допринела и специфична исхрана: таин у комбинацији са јачим, сланијим сиром, уз лук, паприку и пасуљ.

а) Допуни реченице. Користи речник ако су ти неке речи непознате.

Назив Велики рат односи се на _____ светски рат.

Таин је следовање, а следовање је _____.

Ако је неко сит значи да није _____.

У таину има највише _____ брашна.

Конзумирати значи _____.

б) Подвуци тврдњу која није тачна.

1. Таин је давао енергију војницима.
2. Таин се месио с квасним тестом.
3. Таин се брзо кварује.
4. Таин је био здрав.

Решење

а)

Назив Велики рат односи се на Први/II светски рат.

Таин је следовање, а следовање је оно што некоме следује / оно што некоме припада / оброк хране / храна коју добија неко за оброк / именица од следовати, припадати.

Ако је неко сит значи да није гладан.

У таину има највише раженог брашна.

Конзумирати значи трошити/јести.

б) 3) Таин се брзо кварује.

²⁵ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

- **2.СН.1.3.5.** Пише краће текстове различитих врста и жанрова, у складу са школским програмом; поштује правописну норму која је предвиђена у образовним стандардима за крај обавезног образовања.

ЗАДАТАК 4

2.СН.1.3.5.

Основни ниво

Завршио/завршила си средњу школу и пријављујеш се на оглас за посао. Састави своју биографију (CV) тако што ћеш написати тражене податке. Поља са звездицом (*) су обавезна. Води рачуна о граматичкој, правописној и стилској исправности.

Конкурс за место _____ (напиши занимање које се тражи)

Лични подаци (име и презиме, адреса, контакт)*

Образовање (име школе, место, занимање)*

Радно искуство (укључујући и волонтерске послове)

Познавање језика (навести језике и ниво – основни, средњи, високи)*

Курсеви и семинари

Вештине и способности (рад на рачунару и сл.)

Личне особине и интересовања (битни за посао за који се конкурише)*

Остало (уколико има података који су битни за посао, а који нису обухваћени претходним пољима)

Решење

Наставник процењује:

- да ли је ученик попунио сва обавезна поља;
- да ли ученик поштује граматичка и правописна правила;
- да ли стил текста одговара стилу писања биографије за посао;
- да ли ученик бира податке који су релевантни за дати оглас.

Напомена:

Требало би да ученик избегава реченичне конструкције типа Ја волим /знам / сам способан ..., Мене интересује.... Уместо њих, с обзиром на тип текста, препоручљиво је Волим / знам /способан сам..., Интересује ме...

3.2. Средњи ниво

- **2.СН.2.3.1.** Разуме основни садржај сложенијег говорног исказа, песме, филма и електронских медија, предавања из струке која га интересује.

ЗАДАТАК 1

2.СН.2.3.1.

Средњи ниво

Саслушај текст и уради задатке.

Лесковачком роштиљу нико не може да одоли

Волонтерски кампови, организовани због санирања последица поплава, обележили су лето 2014. године и окупили велики број младих из Србије и иностранства. Удруженим снагама волонтери су уређивали игралишта, обале река, паркове, спортске терене, домаћинства и указали на вредност солидарности и спремности за пружање подршке. Као специфичан облик волонтерског рада, волонтерски камп је омогућио учесницима да лето проведу на другачији начин упознавајући нова места, људе, другачију културу и пружио осећај да су део нечег великог. Један од учесника кампа у Смедеревској Паланци, Петар Бојовић, говори о личном искуству и истиче да се на свет гледа другачије када у њега уградиш део себе. Причајући о стицању добрих пријатеља на кампу, Петар је са нама поделио и то каква је осећај бити у својој земљи, а истовремено живети и радити са волонтерима из иностранства.

„Свима препоручујем волонтирање, јер је то најбољи начин за коришћење слободног времена. Сјајна прилика свима да изађу из кућа и помогну у ширењу добре слике и улепшавању Србије, уместо да се на интернету жале о очајном стању земље. Другачије се гледа на свет када у њега уградиш део себе не очекујући надокнаду. Кампови су за све оне који хоће да постану бољи људи. Смештај је био пристојан, били смо смештени у сали за физичко у једној основној школи. Ништа другачије од кампова у иностранству. Храна је добра, или се допрема из градске мензе или је сами спремамо. Пошто смо волонтери, није било обавезно радити више од прописаног (до 6 сати дневно). Ипак, имали смо велику жељу за радом и радили више него што је требало. Било је занимљиво и ништа нам није било тешко, осећали смо се лепо помажући другима. Камп је био безбедан. Предузете су све мере да ни до каквих проблема не дође (...).

Моја девојка и ја смо заједно учествовали на кампу. Једног дана смо раније отишли са посла (у договору са камп лидерима) како бисмо спремили изненађење осталим учесницима кампа. Од куће су нам послали више пакета хране – домаћих џемова, традиционалних колача, домаће слатко од јагода и шљива, сирева, домаћих качкаваља, погаче, месо и роштиљ који смо сами спремали (наравно лесковачки, јер смо ми одатле). Спремили смо праву малу гозбу, чак смо направили и украсне салвете поред сваког тањира. Остали учесници кампа су се одушевили када су се вратили са посла и видели постављене столове. Колективно смо довршили постављање хране, гостили се и причали до касно у ноћ. Била је то права домаћинска, српска гозба. Највећи успех су били празни тањира (које нико није очекивао јер је било превише хране) и то што је једна вегетаријанка оставила по страни храну спремљену за њу и пробала лесковачки роштиљ (...).

Као мали сам слушао приче о радним акцијама и увек жалио што тако нешто и даље не постоји. Када сам постао пунолетан, одлучио сам да се пријавим за волонтирање у иностранству, не знајући за кампове у нашој земљи. Пријавио сам се на мејлинг листу Младих истраживача и након прошлгодишњих поплава добио позиве за пријављивање на кампове за санацију поплавлених подручја. Било ми је потребно пола сата да одлучим и одем да се пријавим. Од тада сам одлучио да ћу сваке године учествовати на камповима у Србији, јер тиме директно могу да помогнем грађењу Србије и ширењу добре слике о Србији међу интернационалним волонтерима.”

Према: *Приче са кампова* (kamповi.mis.org.rs)

1) Заокружи тачну тврдњу.

Волонтерски кампови су у Србији 2014. године организовани да би се:

- а) ублажиле последице поплава.
- б) ублажиле последице суше.
- в) ублажиле последице земљотреса.

У волонтерским камповима у Србији 2014. године учествовали су:

- а) само млади из Србије.
- б) млади из Србије и из иностранства .
- в) само млади из иностранства.

Петар сматра:

- а) да смештај и храна нису били задовољавајући.
- б) да је смештај био пристојан, али да је храна могла бити боља.
- в) да су смештај и храна у кампу били добри.

Волонтерима је било прописано да раде:

- а) од 6 сати ујутру.
- б) до 6 сати поподне.
- в) до 6 сати дневно.

2) Наведи најмање три разлога зашто Петар свима препоручује да учествују у волонтерским камповима.

Решење

1)

Волонтерски кампови су у Србији 2014. године организовани да би се:

а) ублажиле последице поплава.

У волонтерским камповима у Србији 2014. године учествовали су:

б) млади из Србије и из иностранства .

Петар сматра:

в) да су смештај и храна у кампу били добри.

Волонтерима је било прописано да раде:

в) до 6 сати дневно.

2) Прихватљиви су сви одговори у којима ученици наводе развијање позитивних особина самих учесника, добитак који они имају од учествовања у волонтерском кампу, добитак који имају људи и заједнице којима волонтери помажу: људи постају бољи, мења се поглед на свет, стичу се нови пријатељи, упознају се нова места, слободно време се користи на најбољи начин, задовољство у помагању другима, изградња и улепшавање Србије, ширење добре слике о Србији и сл.

- **2.СН.2.3.4.** Чита сложеније текстове различитих врста и жанрова,²⁶ а значење непознатих речи одређује на основу контекста.

ЗАДАТАК 2

2.СН.2.3.4.

Средњи ниво

Прочитај текст *Маске у Србији: Веза с оним светом*, ауторке др Весне Марјановић и реши задатке.

У народној религији Срба маске и маскирање третирају се као вид комуникације са „бићима са оног света”, односно са прецима и са аграрним демонима или божанствима.

Маскирани су били медијум између живих и мртвих, између оностраног и оностраног. Од њих је, према веровањима, зависила плодност у наредном циклусу вегетационе и аграрне године. Након што маскирани учесници спроведу све ритуале према „прописаном реду”, веровало се да доприне се заштитити колектива и појединаца од сваког зла.

У току зимских празника маске су сачувале на неки начин архаичну и формалну везу са старим култовима душа предака и природе. У пролећном периоду поворке са маскама поседују забавни карактер (...).

Зооморфне маске попут јелена, козе, овце, роде, медведа, вука карактеристичне су за аграрне заједнице. Маска јелена је сачувана код становништва у југоисточним деловима Баната и пределима Кључа и Неготинске крајине. Користе је у својим коледарским поворкама Срби, Румуни и Мађари у Дебељачи (Банат), док је Роми и Бугари у јужном Банату користе током покладних поворки. Маске овце или овна повремено се запајају на простору јужног Баната, док маска медведа има дугу традицију.

Антропоморфни архаични ликови најчешће су баба и деда, млада и младожења. И у једном и у другом пару прерушавају се мушкарци.

Религијска комуникација која се успостављала помоћу маскираних учесника поворки давно је напуштена и данас није могуће говорити о сурвивалима прошлости и веровањима у инкарнацију душа предака или аграрних божанстава. Одавно су успостављени игровни облици и општење под маском ради забаве.

а) Уз дате речи напиши оне које у тексту имају одговарајуће значење:

схватан, сматран – _____

пољопривредни, земљишни – _____

зао дух – _____

²⁶ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

посредник, веза – _____
заједница – _____
старински, застарео – _____
отеловљење – _____

б) Објасни значења речи тако што ћеш допунити реченице:

Антропоморфне маске су маске које _____

Зооморфне маске су маске које _____

в) Пронађи реч коју би требало употребити уместо енглеске речи „сурвивал”. Доврши реченицу.

Уместо речи „сурвивал” требало би употребити реч _____.

Решење

а) схватан, сматран – третиран
пољопривредни, земљишни – аграрни
зао дух – демон
посредник, веза – медијум
заједница – колектив
старински, застарео – архаичан
отеловљење – инкарнација

б) Антропоморфне маске су маске које лице на човека / су сличне човеку / су човеколике / имају лик човека / изгледају као човек.

Зооморфне маске су маске које лице на животиње / имају облик/лик животиње / изгледају као животиња.

в) Уместо речи „сурвивал” требало би употребити реч остатак/опстанак/преживљавање.

-
- **2.СН.2.3.5.** Пише текстове средње сложености различитих врста и жанрова, бирајући одговарајућа језичка средства; прави белешке из усменог и писаног текста; уме да се служи Правописом.
-

ЗАДАТАК 3

2.СН.2.3.5.

Средњи ниво

Гледао/гледала си филм који ти се свидео. Припреми се да га препоручиш својим пријатељима. Прикупи кључне податке и неке занимљиве појединости. Немој га препричати, откриј само оно што процењујеш да ће твоје пријатеље заинтересовати да га погледају.

Текст треба да садржи следеће податке:

- Наслов
- Жанр
- Режија
- Главни глумци
- Година производње
- Награде (уколико је награђиван)
- Занимљивости (заплет који ће подстаћи слушаоце/читаоце да одгледају филм, детаљи о току снимања, глумцима, ликовима, специјалним ефектима, историјској позадини, сценарију, музици и сл.)

Решење

У овом задатку се вреднује оствареност два стандарда.

За 2.СН.2.3.3.

Ученик је на задату тему прикупио и обрадио податке.

За 2.СН.2.3.5.

Наставник процењује да ли текст одговара тексту средње сложености; да ли ученик бира одговарајућа језичка средства; да ли се труди да заинтересује слушаоце/читаоце; да ли је изнео занимљиве појединости.

Није прихватљив текст у којем је филм препричан.

3.3. Напредни ниво

- **2.СН.3.3.1.** Разуме садржај говорених и писаних текстова различитих врста и жанрова на нивоу матерњег говорника.
-

ЗАДАТАК 1

2.СН.3.3.1.

Напредни ниво

Слушај текст и размишљај.

И неуспех је могућност (према ауторки Хани Блох)

Неуспех – коме никада не тежимо, кога се увек плашимо и који је немогуће игнорисати – авет је која лебди над сваким истраживачким покушајем. Ипак, без жаоке неуспеха која нас подстиче на преиспитивање и промишљање, напредак би био немогућ. („Покушај поново. Поново погрешити”, написао је Семјуел Бекет. „Погрешити боље.”) Данас је све присутнија свест о значају неуспеха. Васпитачи осмишљавају начине да науче децу да га лакше прихвате. У пословним школама учи се о њему. Психолози проучавају како се носимо са њим, обично с намером да побољшају шансе за успех. И заиста, сама енглеска реч success („успех”) изведена је из латинске речи succedere („следити”, „долазити после нечега”) – а оно после чега долази успех, наравно, јесте неуспех. Једно не може без другог. Океанограф Роберт Балард, ветеран са 130 подводних експедиција и проналазач „Титаника”, ову међусобну повезаност назива јином и јангом успеха и неуспеха.

Неуспеси, чак и они најпатетичнији, пружају нам информације које нам помажу да следећи пут поступимо другачије. „У прва четири покушаја освајања Евереста научио сам како не треба да се пењем на њега”, каже алпиниста Пит Атанс, који се на највиши светски врх попео седам пута. „Неуспех вам пружа прилику да усавршите свој приступ. Сваки пут све интелигентније преузимате ризик.” У његовом случају то је значило реорганизацију тима и избор мање изазовне руте за први успешан успон 1990. године.

Неуспех је, такође, подсетник да срећа и игра значајну улогу у сваком подухвату. Алпинисту Алана Хинкса, члана малог клуба планинара који је освојио највише светске врхове, пратила је лоша срећа: сломио је руку, једна грана му је пробила ногу „попут средњовековног копља”, надомак врха пакистанске 8.126 метара високе планине Нанга Парбат тако јако је кинуо да му је излетео дискус, па је морао да обустави пењање. „Вероватно би требало да сам већ мртав”, признаје. „Али нисам доживео ниједан прави неуспех. Мада сам се у неким ситуацијама извукао за длаку.”

Ових прича се присећамо из истог разлога из којег се присећамо и сопствених неуспеха. „Сећамо их се јер их још увек анализирамо”, каже Балард. Успех је, с друге стране, „пролазна ствар”. А прекомерни успех може да доведе до претераног самопоуздања – што онда може да доведе до неуспеха. Током сезоне успона на Еверест 1996. године, када је настрадало 12 пењача, алпинистички експерти су погрешно „проценили да је планина сасвим добро припремљена и спремна за пењање”, каже Атанс, који је помогао у спровођењу спасилачких операција. „У ствари, у невоље се запада када се уљуљкате у рутину.” Неуспех вас чини опрезним.

Научни истраживачи нису вољни да јавно признају неуспехе. Углед и будућност финансирања њихових експедиција зависе од схватања успеха. Међутим, у протеклој деценији бар је 6 часописа – углавном из области медицине и заштите животне средине – тражило извештаје о неуспелим експериментима, студијама и клиничким испитивањима. Образложење је да „негативни” резултати на крају могу да доведу до позитивних исхода. Пословни свет, поготово у динамичној области високе технологије где су присутни брзи успони и падови, већ разуме значај негативних резултата, уколико они не коштају много и не доводе до катастрофалних последица. Да би подстакла предузетнички дух, банка „ABN AMRO” са седиштем у Холандији основала је Институт за брилијантне неуспехе. Фармацеутски гигант „Eli Lilly and Company” пре две деценије у част података прикупљених током тестирања лекова који нису деловали почео је да одржава „прославе усредсређене на истраживање и развој” – прославе својих неуспеха. (Око 90 одсто свих таквих тестирања је неуспешно.) Неке фондације су почеле чак да траже стипендије за извештаје о неуспешним исто као и о успешним покушајима.

Напредак технологије померио је границе истраживања. Али научници наглашавају да технологија не чини баш све могућим. И добро је што је тако. „Искључите ли неизвесност, искључили сте мотивацију”, каже Атанс. „У човековој је природи да жели да прошири видике. Нема никакве магије у постизању онога што већ знамо да можемо постићи.”

1. Каква осећања најчешће прати неуспех?
2. На који начин неуспех може довести до напретка?
3. Како се свест о значају неуспеха примењује у васпитању и психологији?
4. Зашто претерано самопоуздање може бити штетно?
5. Шта мислиш о утицају среће на успех? Образложи своје мишљење.

Решење

Очекују се искази који садрже следеће елементе:

1. На пример: разочарање, незадовољство, плашимо се неуспеха, не желимо да га признамо...
2. Позивање на делове текста: неуспех нас подстиче на преиспитивање и промишљање, неуспеси пружају информације које нам помажу да следећи пут поступимо другачије, неуспех пружа прилику да усавршимо свој приступ, сваки пут све интелигентније преузимамо ризик...
3. Позивање на делове текста: Васпитачи осмишљавају начине да науче децу да лакше прихвате неуспех. У пословним школама учи се о њему. Психолози проучавају како се носимо са њим, обично с намером да побољшају шансе за успех.
4. Позивање на делове текста: прекомерни успех може да доведе до претераног самопоуздања – што онда може да доведе до неуспеха, у невоље се запада када се уљуљкамо у рутину, неуспех вас чини опрезним.
5. Срећа може / не може имати значајну улогу у успеху и сл. Ученик образлаже своје мишљење.

-
- **2.СН.3.3.2.** Равноправно учествује у разговору са изворним говорницима, поштујући интонацију реченице и акценат речи.
-

ЗАДАТАК 2

2.СН.3.3.2.

Напредни ниво

Након што сте саслушали текст *И неуспех је могућност* разговарајте на тему успеха и неуспеха. Припреми се да причаш о једном свом искуству. Размишљај о следећим питањима.

1. Шта си желео/желела да постигнеш?
2. Како си се припремао/припремала да то оствариш?
3. Шта се десило?
4. Које су околности утицале на твој успех или неуспех?
5. Како си реаговао/реговала?
6. Како то искуство може да утиче (или је утицало) на твоје касније поступке?

Наставник процењује одабир примера за илустрацију теме, прати да ли ученик прича занимљиво, течно, бира адекватне речи, говори граматички исправно, излаже логичним редоследом, уме да размишља о узроцима и последицама, извлачи закључке на основу догађаја.

- **2.СН.3.3.3.** Пише сложеније текстове различитих врста и жанрова користећи одговарајућа језичка средства; прави систематичне белешке на основу усменог и писаног дискурса.

ЗАДАТАК 3

2.СН.3.3.1. – 2.СН.3.3.3.

Напредни ниво

Прочитај одломке из текста *Звона из Белосаваца*, аутора Николе Буре, па уради задатке.

- 1) Звук звона можемо упоредити и с током човековог живота. Заједнички су им почетни импулси, вибрације, периоди стабилизације, слабљења и утихнућа, који ће на крају прећи у апсолутну тишину.
- 2) Није прошло ни четврт сата откако су утихнула новопостављена звона на дрвеном звонику Манастира Црна река, монашкој испосници смештеној усред планина на југозападу Србије, кад се пред манастиром појави, свечано обучен, стасити горштак из оближњег села Рибариће и задихан упита: „Зашто раније нисте најавили да нам долази владика?“ „Није владика, већ то звоноливци испробавају звоно“, одговара му игуман Николај.
- 3) „Човек је знао да звона позивају на богослужење, да су сигнал за почетак и главне тренутке богослужбених радњи, али и да објављују долазак црквених великодостојника, па и надлежног владике за њихов манастир“, преноси нам и појашњава овај дијалог звоноливац Младен Кременовић, кога смо посетили у његовој радионици „Лиграп“ у Белосавцима, на педесетак километара јужно од Београда.
- 4) Зна, вероватно, тај горштак из прича својих старих и да су некада звона позивала народ на одбрану од надирућег непријатеља, на одбрану од шумског пожара, на весеље поводом ратне победе или рођења краљевог наследника.
- 5) Познато нам је из старих записа да су далеко од Рибарића, на позив звона са градских звоника грађани одлазили на посао, окупљали се и бирали градску управу, дочекивали крунисане главе, војсковође и друге знамените људе. Звона су најављивала отварање и затварање градских капија, почетак и завршетак градских сајмова и локалних свечаности или једноставно – звона су објављивала колико је сати. О потреби да имају звона сведочи и један захтев житеља француског града Лиона из 1481. године, упућен градском већу, у коме се каже „да се осећа горућа потреба за једним великим звоном чије ће ударце чути сви грађани у свим деловима града. Кад би се направило такво звоно, на вашаре би долазило више трговаца, грађани би били већма утешени, раздрагани и срећни и живели би уреднијим животом, а град би добио свој украс.“
- 6) „До сада сам излио преко 800 звона. Поставио сам их на хришћанским храмовима широм света, од Северне Америке до Аустралије и, наравно, широм Србије и региона. Њихов звук се чује из Дечана, Шишатовца, Ремете, Кувеждина, Девича, Острога, Житомислића, Милешеве и са градских звоника у Београду, Тивту, Косовској Митровици, Мостару, Добоју, Бенковцу.“ – прича нам звоноливац Младен Кременовић.
- 7) Само ливење течног метала у калуп само је део обимног технолошког поступка израде звона. Додуше, ливење је његов најатрактивнији део, али се без добро извршених радњи које претходе ливењу (одређивања профила звона, израде шаблона и калупа, топљења смеше), као и завршних радњи (полирања, израде бата и његове монтаже), не може замислити квалитетна израда звона и добијање тражене јачине и боје звука.
- 8) „Хемијски састав материјала од којег ће бити изливена звона, као и сам процес њиховог ливења није се мењао вековима“, говори Младен, док његова два сина, Немања и Угљеша, убацују у пећ комаде метала (78% бакра и 22% калаја), који ће се на температури од 1.1000 °С претворити у бронзу за звона. „Дозвољена су и мала одступања“, открива нам Младен део тајне ливења звона. „Звоноливачка бронза не сме да садржи више од 2% страних примеса, а од тога највише 1% олова. Најниже учешће чистог калаја у овој легури мора бити 20%. Процес сипања течног метала у калуп, као и процес његовог хлађења, умеће је које ће подарити звоно са високом стабил-

ношћу структуре материјала, као предуслов да се звук неће мењати ни након његове вишедеценијске употребе.”

9) „Нема два иста звона, као што нема ни два иста човека”, говори Младен Кременовић, показујући нам два звона спремна за испоруку. Наизглед иста по облику и величини, разликују се по натпису. „Довољно је, на пример, у изради калупа за ливење променити само ознаку године ливења, па да услед те минималне промене рељефа дође до разлике у звуку у односу на претходно изливено звоно.”

10) Заједно констатујемо да је само једна генерација људи била савременик чина изливања и постављања одређеног звона, тако да је само она имала прилику да звона упамти по њиховом облику или уметничкој изведби. Све наредне генерације звона препознају и памте само по звуку. Звук је физичка појава, али, кад су у питању звона, она је само предуслов за субјективно психолошки смисао, тј. појава коју прима ухо и преноси је у свест слушаоца. Низом узастопних опажаја који се повезују у целину, ствара се звучни исказ. Звук се тако прима слухом, а доживљава духом.

а) Напиши на линије бројеве пасуса који се односе на следеће теме:

Значај звона у свакодневном животу људи у прошлости: _____

Технологија израде звона: _____

Симболичка и психолошка повезаност звука звона с човеком: _____

б) Одабери један од понуђених наслова и напиши састав. Обрати пажњу на делове текста Звона из Белосаваца у којима се виде основе ових тема. Они ти могу послужити као полазиште с којим се можеш, али и не мораш сложити.

Живот човека је као звук звона

Нема два иста звона, као што нема ни два иста човека

Звук се прима слухом, а доживљава духом

Твој рад ће бити вреднован на основу тога:

- колико твој састав одговара теми коју си одабрао/одабрала;
- да ли јасно заузимаш став о теми;
- да ли наводиш аргументе и бираш одговарајуће детаље и примере;
- колико водиш рачуна о граматичком склопу реченице и њеном смислу;
- да ли поштујеш правописна правила.

Решење

а)

Значај звона у свакодневном животу људи у прошлости: 3), 4) и 5)

Технологија израде звона: 7), 8) и /9)/

Симболичка и психолошка повезаност звука звона с човеком: 1), 10) и /9)/

Напомена: задатком се проверава стандард СН.3.3.1. – Разуме садржај говорених и писаних текстова различитих врста и жанрова на нивоу матерњег говорника.

б)

Наставник процењује да ли текст састава одговара сложенијем тексту:

- садржај састава одговара одабраној теми;
- у саставу се види став ученика према одабраној теми;
- састав садржи аргументе, примере и детаље који поткрепљују ставове ученика;
- састав је граматички и лексички коректан, ученик користи сложеније граматичке структуре и бира адекватну лексику;
- ученик примењује правописну норму.

Напомена: Задатком б) проверава се стандард 2.СН.3.3.3. – Пише сложеније текстове различитих врста и жанрова користећи одговарајућа језичка средства.

4.4. Задаци за крај основног образовања одраслих

1. Област ЈЕЗИК

1.1. Основни ниво

- **ОЗ.СН.1.1.1.** Активно користи лексички фонд од 500 до 700 речи,²⁷ именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота, и приписује им типичне активности, стања и особине.

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.1.1.1.

Основни ниво

Допиши речи које недостају.

понедељак, уторак, _____, четвртак, _____, субота, _____

Решење

понедељак, уторак, среда, четвртак, петак, субота, недеља

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.1.1.1.

Основни ниво

Подвуци реч која не припада низу:

јабука, кромпир, млеко, парадајз, ташна, хлеб, кафа

Решење

ташна

- **ОЗ.СН.1.1.2.** Говори и пише личне податке особама из ближег окружења; чита ћирилицу и латиницу, а пише писмом које је ближе писму његовог матерњег језика.

ЗАДАТАК 3

ОЗ.СН.1.1.2.

Основни ниво

Напиши своје податке.

Име, име оца/мајке, презиме: _____

Место рођења: _____

Датум рођења: _____

Адреса (улица и број, место, држава): _____

²⁷ Подразумевају се не само именице, придеви, прилози и глаголи, него и основни и редни бројеви, личне, присвојне и најфреквентније показне заменице, као и најфреквентнији предлози, напоредни везници, речце и узвици.

Број телефона: _____

Решење

Наставник процењује да ли је ученик уписао податке на одговарајуће линије.

- **ОЗ.СН.1.1.3.** Разуме и саставља реченице са следећим члановима: граматички субјекат,²⁸ прост глаголски и копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз глаголе давања и говорења (са значењем реципијента);²⁹ прилошке одредбе исказане најфреквентнијим прилозима и предлошко-падежним конструкцијама.

ЗАДАТАК 4

ОЗ.СН.1.1.3.

Основни ниво

Из следећих реченица препиши речи (и групе речи) које одговарају на дата питања.

Моји пријатељи су јуче били у биоскопу.
У суботу смо седели испред куће и разговарали.
Они су се гласно смејали.
Комшија се наљутио и ми смо брзо отишли.

Ко? _____
Где? _____
Када? _____
Како? _____

Решење

Ко? моји пријатељи, они, комшија, ми
Где? у биоскопу, испред куће
Када? јуче, у суботу
Како? гласно, брзо

ЗАДАТАК 5

ОЗ.СН.1.1.3.

Основни ниво

Допуни реченице речима које одговарају на питање у загради.

Моја другарица воли да гледа _____ (шта?)
Јуче сам срео _____ (кога?)
Ми смо често _____ (где?)
Обично учим _____ (када?)
Мој друг говори _____ (како?)

Решење

Ученици самостално бирају речи којима ће допунити реченице. Одговор треба да буде лексички, граматички и семантички у вези са почетком реченице.

²⁸ Уме да постави питање с речима *Ко? Шта?* у функцији субјекта.

²⁹ Мисли се на именице у дативу, а заменице само у реченичним исказима типа: *Дај ми! Реци ми!* итд.

-
- **ОЗ.СН.1.1.4.** Разуме садашњост, прошлост и будућност исказане основним значењима презента, перфекта, односно футура I; препознаје лица у тим глаголским облицима; разуме значење императива у типичним свакодневним примерима.
-

ЗАДАТАК 6

ОЗ.СН.1.1.4.

Основни ниво

Прочитај следеће реченице.

Марија живи у Нишу (1). У Ниш се доселила када је завршила средњу школу (2). Станује код рођака (3). Ради у једном фризерском салону и веома је задовољна (4). До лета ће уштедети довољно новаца и отпутоваће на море (5).

На линије напиши бројеве реченица у којима је исказана:

- садашњост: _____
- прошлост: _____
- будућност: _____

Решење

- садашњост: (1), (3), (4)
  - прошлост (2)
  - будућност (5)
-

1.2. Напредни ниво

-
- **ОЗ.СН.2.1.1.** Активно користи лексички фонд од 700 до 1.000 речи.
-

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.2.1.1.

Напредни ниво

Разврстај речи на две групе.

рука, глава, ципеле, прсти, стомак, папуче, нога, мајица, панталоне, нос, капа, чарапе

Делови тела: _____

Одећа и обућа: _____

Решење

Делови тела: рука, глава, прсти, стомак, нога, нос

Одећа и обућа: ципеле, папуче, мајица, панталоне, капа, чарапе

- **ОЗ.СН.2.1.2.** Користи основне реченичне моделе: граматички субјекат, прост и сложен глаголски предикат, прост копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз најфреквентније глаголе, прилошке одредбе и допуне; користи основне врсте зависних реченица (временске, намерне, узрочне, изричне, односне³⁰).

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.2.1.2.

Напредни ниво

Стигла ти је порука. Прочитај је, а затим уради задатак.

Нахрани мачку. Немој гледати дуго ТВ. Ако хоћеш, поједи остатак ручка. Ја сам ручала. Ако не желиш, немој прати судове.

Допуни реченице глаголима *требати*, *морати*, *моћи*, *смети* у садашњем времену.

_____ да нахраним мачку.
_____ дуго да гледам ТВ.
_____ да поједем остатак ручка.
_____ да перем судове.

Решење

Треба/морам да нахраним мачку.
Не смем / не би требало дуго да гледам ТВ.
Могу да поједем остатак ручка.
Не морам да перем судове.

ЗАДАТАК 3

ОЗ.СН.2.1.2.

Напредни ниво

У следећим сложеним реченицама недостају везници. Допиши везнике *јер*, *кад* и *да* на одговарајуће линије.

У пекари су рекли _____ поподне неће радити _____ неће бити струје.
Купићу више хлеба _____ имамо и за вечеру.
Ручаћу _____ дођем кући.

Решење

У пекари су рекли да поподне неће радити јер неће бити струје.
Купићу више хлеба да имамо и за вечеру.
Ручаћу кад дођем кући.

³⁰ Односне реченице с везничким елементом који у функцији субјекта.

- **ОЗ.СН.2.1.3.** Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима.

ЗАДАТАК 4

ОЗ.СН.2.1.3.

Напредни ниво

Дата је реченица с глаголима у садашњем времену (презенту). Напиши је у прошлом и у будућем времену. Пази на ред речи и род у прошлом времену.

Она гледа филм, а он чита књигу.

Прошло време (перфекат): _____

Будуће време (футур I): _____

Решење

Прошло време (перфекат): Она је гледала филм, а он је читао књигу.

Будуће време (футур I): Она ће гледати филм, а он ће читати књигу.

Напомена: У перфекту се проверава и конгруенција између субјекта и предиката у роду.

ЗАДАТАК 5

ОЗ.СН.2.1.3.

Напредни ниво

Треба заједно да спремите кухињу после вечере. Кажи ко шта треба да уради. Глаголе у загради употреби у императиву (заповедном начину).

_____ (направити) заједно ред у кухињи. Марина, _____ (ставити), молим те, остатке хране у фрижидер. Игоре и Марија, _____ (опрати) судове. Иване, _____ (обрисати) сто. Ја ћу бацити ђубре.

Решење

Направимо/направите заједно ред у кухињи. Марина, стави, молим те, остатке хране у фрижидер. Игоре и Марија, оперите судове. Иване, обриши сто. Ја ћу бацити ђубре.

- **ОЗ.СН.2.1.4.** Познаје правила конгруенције (предиката са субјектом, атрибута са именицом) и покушава да их примени у писању и говору.

ЗАДАТАК 6

ОЗ.СН.2.1.4.

Напредни ниво

У следећој реченици има грешака. Погрешан је род речи које стоје уз именице. Исправљену реченицу напиши на линију.

У соби је један велика фотеља, једно мало сто и један огледало.

Одговор:

_____

Решење

У соби је једна велика фотелја, један мали сто и једно огледало.

ЗАДАТАК 7

ОЗ.СН.2.1.4.

Напредни ниво

Допуни реченице глаголима у загради. Употреби их у прошлом времену (перфекту). Пази на род и број.

Ја _____ (доћи) на аутобуску станицу у 9 сати.
После 5 минута _____ (стићи) Милан.
Ми _____ (сести) на клупу.
Возач _____ (чекати) путнике до 9:15.
Две девојке _____ (закасни),

Решење

Ја сам дошао/дошла на аутобуску станицу у 9 сати.
После 5 минута стигао је Милан.
Ми смо сели на клупу.
Возач је чекао путнике до 9:15.
Две девојке су закасниле.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.1. Основни ниво

- **ОЗ.СН.1.2.1.** Разуме кратак једноставан књижевноуметнички текст (по потреби језички прилагођен и дат на нивоу одломка); разуме једноставна питања о прочитаном тексту (која започињу питањима ко, шта, где, када) и уме да формулише кратке једноставне одговоре.

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.1.2.1.

Основни ниво

Прочитај текст и одговори на питања.

Пас и његова сенка (језички прилагођена басна Доситеја Обрадовића)

Пас је носио парче меса и пролазио поред једне реке. У реци је видео своју сенку и помислио да је то други пас с месом. Учинило му се да је онај комад много већи. Потрчао је да га ухвати, али је испустио свој комад па га је вода однела. Пас се чудило како је изгубио оба комада меса.

Ко је носио парче меса? _____
Куда је пас пролазио? _____
Шта је видео у реци? _____
Шта је помислио? _____
Шта је пас желео? _____
Када је испустио своје парче меса? _____
Да ли на крају басне пас има месо? _____

Решење

Прихватљиви су и одговори који су формулисани као потпуне реченице, али и они на нивоу речи/ синтагме којима се директно одговара на питање. Образложење: Овим се стандардом проверава разумевање текста, те су непотпуне реченице довољне за такву проверу; непотпуне реченице су у замишљеном дијалогу ове врсте природније. На пример:

На пример:

Ко је носио парче меса? Пас. / Пас је носио парче меса. / Парче меса је носио пас.

Куда је пас пролазио? Поред реке. / Пас је пролазио поред реке.

Шта је видео у реци? Своју сенку. / Пас је видео своју сенку. / Пас је у реци видео своју сенку.

Шта је помислио? Да је то /неки/ други пас. / Помислио је да је то други пас /с месом/.

Шта је пас желео? Већи комад меса. / Оба комада меса. / Пас је желео и други комад меса.

Када је испустио своје парче меса? Када је потрчао. / Када је утрчао у воду и сл.

Да ли на крају басне пас има месо? Нема. / На крају басне пас нема ниједан комад меса и сл.

Напомена: Иако је текст поједностављен и лексички и граматички, у њему остају поједине речи које пробијају минимум од 500–700 предвиђених за активно владање на овом нивоу. Уколико наставник процени да неке нису ни у пасивном фонду ученика, што је довољно за разумевање текста, испод текста може дати објашњење тих речи. За разлику од препорученог поступка у већини случајева (објашњење речи у контексту), у задацима овог типа објашњење речи се може дати изоловано, а ученик га у контексту разуме читајући текст. Не морају све речи бити познате, битно је да им је познато значење кључних за разумевање суштине текста.

- **ОЗ.СН.1.2.2.** Препознаје лирску песму, приповетку (бајку и басну) и драмски текст (као карактеристичне врсте књижевних родова).

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.1.2.2.

Основни ниво

Прочитај следеће текстове и уради задатак.

Ветар и Сунце

Једном су се Сунце и љути Северац препирали ко је од њих двоје јачи. Дуго су се тако препирали и најзад одлучили да испробају своју снагу на путнику који је туда јахао.

– Пази – рекао је Северац – кад почнем да дувам, одмах ћу му скинути огртач!

Чим је то изговорио, одмах поче дувати из све снаге. Али, што је више дувао Северац, то се путник јаче увијао у свој огртач. Он је проклињао невреме, али је ипак јахао све даље и даље. Северац се љутио, беснео, бацао на једног путника и снег и кишу. Проклињући Северца, путник је још чвршће затегнуо појас. Онда се Северац и сам уверио да не може скинути огртач са путника.

Сунце, видевши немоћ свог противника, насмешило се, извирило иза облака, огрејало и осушило земљу и једног полусмрзнутог путника. Осетивши топлоту Сунчевих зрака, путник је сам скинуо свој огртач, умотао га и привезао за седло.

– Видиш, – рекло је онда Сунце свирепом Северцу: „Милошћу и добротом може се много више урадити него бесом и грубошћу”.

Лето на висоравни

На висоравни, где је сјало
Од сунца све ко огледало,
Чини се сад да неће стати
Киша и сунце опет сјати.

Ал' преста... Тек са лишћа смокве
Цеде се капи. Дрхте локве.
И већ од сунца блесну кришом:
Корњачин оклоп опран кишом.

Балкански шпијун
(одломак)

СОЊА: Мама, молим те, ако је могуће, да разговарамо озбиљно и паметно. На тај ручак, у четвртак, он је позвао мене и Драгана, али Драган није могао да дође јер...

ДАНИЦА: Јер му ти ниси рекла.

СОЊА: Рекла сам му.

ДАНИЦА: Ниси му рекла!

СОЊА: Па... нисам.

ДАНИЦА: Немој мене да лажеш!

СОЊА: На ручак ме је звао да ме пита шта се догађа у нашој кући. Рекао је да се збивају неке чудне ствари. Ја нисам ништа знала да му кажем.

ДАНИЦА: Сад ћеш му све рећи?

СОЊА: Нећу, ако отац престане да га прати и прогони.

Допиши наслов текста уз књижевну врсту:

лирска песма – _____

драмски текст – _____

приповетка – _____

Решење

лирска песма – Лето на висоравни

драмски текст – Балкански шпијун

приповетка – Ветар и Сунце

Напомена: Текстови лексички и граматички пробијају минимум предвиђен за овај ниво стандарда. Задатком се не проверава њихово разумевање у потпуности, већ само глобално, које омогућава ученику препознавање књижевне врсте. Томе доприносе и форме ових текстова. Књижевнотеоријско знање очекује се као трансфер из матерњег језика.

2.2. Напредни ниво

- **ОЗ.СН.2.2.1.** Тумачи³¹ препоручена књижевна дела (нпр. кратка лирска песма; прилагођен одломак из аутобиографије) и/или драмске и наративне одломке из српске књижевности (по потреби језички прилагођене), користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика (књижевни лик, јунак, приповедање, мотив, рима, стих, строфа итд.).

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.2.2.1.

Напредни ниво

Прочитај одломак драмског дела *Избирачица*, Косте Трифковића, и одговори на захтеве испод текста.

- ЈОВАН: Ево једно писмо!
- МАЛЧИКА: Дај овамо. (*Јован преда и оде – Малчика чита адресу.*) „Госпођици Малчики”... Гле, гле, још ће бити какво љубавно писмо!... (*Отвори и прочита.*) Ко би се томе надао?! (*Смеје се.*)
- СОКОЛОВИЋ и ЈЕЦА: Шта је?... Шта је?
- МАЛЧИКА: Чујте и пазите! (*Чита.*)
„Госпођице Малчика,
Ви сте за ме прилика,
То сам одмах видео,
Само сам се стидео,
Да вам кажем усмено.
Зато ево писмено,
Поштено је мишљено:
Будите ми женица
То вас моли Тошица.“ (*Смеје се.*) ... Ха, ха, ха?...
- СОКОЛОВИЋ: Та то је просидба!
- ЈЕЦА: Од господина Тошице?
- МАЛЧИКА: И то у стиховима, на лепом сатинираном папиру, са намолованим прободеним срцем; ал' гле, има још и постскрипtum! (*Чита.*)
„Још се ово додаје,
Пословица српска је,
Она гласи: Избирач
Наиђе на отирач!”
... А, гледај ти само господина Тошице!... Какав безобразлук тако што написати?! Овамо момче за избор!... Ха, ха, ха! Тошица – мој просилац... са његовим носом! Ха, ха, ха!...
- ЈОВАН (*ступи*): Ево још једно писмо!
- МАЛЧИКА: Још једно? Да се није господин Тошица предомислио?... (*Прими писмо – Јован оде.*) „Госпођи Соколовићки” – то је за вас, мати!

31 Одређује основну тему, главни догађај и везе међу њима, време и место радње и ликове (носиоце радње) у књижевноуметничком тексту; одређује карактеристичне особине ликова.

- ЈЕЦА: Отвори писмо, дете моје, па прочитај!
- МАЛЧИКА: *(Учини и чита.)* „Поштована госпођо! Ја сам тако слободан био заљубити се у вашу кћер.” ... Шта? „Зато сам тако слободан умолити вас за њену руку.” – ... Дакле, и он?... „И бићу тако слободан кроз један сахат за одговор доћи. Штанцика Лазић”... Прекрасно, та то је већ и други младожења!
- СОКОЛОВИЋ и ЈЕЦА: Два просиоца!
- САВЕТА: Заиста, Малчика, то се зове срећа!
- МАЛЧИКА: Срећа?... Зашто срећа?... Право да ти кажем мене није ни најмање изненадило! Штавише не бих се чудила да дође и трећи!
- САВЕТА: Трећи?
- МАЛЧИКА: Трећи просилац!
- ЈОВАН (ступи): Ево још једно писмо.
- МАЛЧИКА: Шта велиш, Савета? Ја бих се чисто опкладила!... Но, ал’ одмах ћемо видети... *(Узме писмо – Јован одлази.)* „Господину Соколовићу.”
- СОКОЛОВИЋ: Мени?
- МАЛЧИКА: Да, отац, и ако немате ништа противно, ја ћу га отворити... *(Учини.)* Потписан је Бранко.
- САВЕТА (за себе): Бранко?!
- МАЛЧИКА: А гласи: „Поштовани господине! Љубазност и доброта којом ме је ваша мила породица увек предусретала, охрабрила је у мени мисао да бих могао цео свој живот у њеном пријатном кругу провести. Стога се усуђујем понудити вам се за зета, молећи за руку ваше миле кћерке Малчике. Долазим по одговор за један сахат!”
- СОКОЛОВИЋ и ЈЕЦА: Трећи просилац!
- МАЛЧИКА: Но, Савета, јесам ли погодила?
- САВЕТА: Јеси, сасвим си погодила! Како си знала?
- МАЛЧИКА: Ти си се збунила?
- САВЕТА: Збунила? Зар сам збуњена?! Ти се вараш, драга Малчика, ја нисам ни најмање збуњена, ни најмање!
- МАЛЧИКА: Што му драго! Доста да имам три просиоца. Могу бирати по вољи!
- САВЕТА: Зар ћеш ти тек да бираш?
- МАЛЧИКА: А зашто да не? Између тројице може се бирати.
- САВЕТА: Али ја сам мислила да твоје срце само за једним може куцати, а онда је избор свршен!
- МАЛЧИКА: А ако моје срце не куца ни за једним!

- САВЕТА: Онда не треба ни да бираш!
- МАЛЧИКА: Ти се шалиш! Ја ћу да бирам – да се промислим, ионако ми неће утећи ниједан!
- СОКОЛОВИЋ: Драго дете моје, кад би мене питала, ја бих саветовао да пођеш за Штанцику – он је богат!
- МАЛЧИКА: Не спада у интелигенцију!
- САВЕТА: А ти узми Бранка. Он је журналиста.
- МАЛЧИКА: Он ми је сиромах, п' онда је и озбиљан.
- ЈЕЦА: А ти узми Тошицу, он је увек расположен
- МАЛЧИКА: Сувише је луцкаст!
- СОКОЛОВИЋ: Ал' ови људи чекају одговора!
- МАЛЧИКА: Нека чекају... Шта је мени брига! Ако чекају, чекају за мном! Разумете ли? За мном! (Оде.)

а) Наведи лица која се појављују у овом одломку. _____

Главни лик је _____.

б) Одреди основну тему овог одломка. _____

Решење

а) Малчика, Соколовић, Јеца, Јован, Савета. Главни лик је Малчика.

б) Прихватљив је и једноставан одговор, на пример: Писма просилаца. Прихватљиве су и проширене модификације, на пример: Читање и коментарисање писама просилаца и сл.

Напомена: Текст лексички и граматички пробија предвиђен минимум. Неадаптиран се може искористити за задатке који су овде дати. За детаљнију анализу потребно је објашњење мање фреквентних речи или адаптација.

- **ОЗ.СН.2.2.2.** Разуме пренесени смисао у односу на дословно значење књижевноуметничког текста у једноставнијим примерима (нпр. метафора у дескриптивној лирској песми).

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.2.2.1., ОЗ.СН.2.2.2.

Напредни ниво

Прочитај пажљиво песму и уради задатке.

Очију твојих да није, Васко Попа

Очију твојих да није
Не би било неба
У слепом нашем стану

Смеха твога да нема

Зидови не би никад
Из очију нестајали

Славуја твојих да није
Врбе не би никад
Нежно преко прага прешле

Руку твојих да није
Сунце не би никад
У сну нашем преноћило

Допуни реченицу:

Очију твојих да није припада _____ лирским песмама.

Славуј је птица певачица. Шта су славуји у овој песми? Шта песник тиме поручује? _____

Објасни како присуство драге особе мења простор који окружује песника. Илуструј своја запажања речима из песме.

Решење

Очију твојих да није припада љубавним лирским песмама.

Славуји су у овој песми речи, песме, глас његове драге. Песник поручује да је њен глас умилан као глас славуја.

Присуство драге особе простор чини отворенијим, већим, светлијим, обасјаним сунцем, лепшим, испуњеним... Њено присуство уноси смисао и радост. Прихватају се одговори у којима ученик објашњава везе и супротности између мотива: очи – небо – слепи стан, смех – зидови (смех уклања зидове), славуји – врбе (нежност, умилност), руке – сунце (руке доносе светлост, топлину).

3. Област Језичка култура

3.1. Основни ниво

- **ОЗ.СН.1.3.1.** Разуме суштину кратке изговорене информације и основна питања која се односе на њега самог, предмете, особе из његовог окружења, њихове активности, стања и особине, изговорена спорим темпом, јасно и разговетно; разуме основне усмене налоге у вези са свакодневним активностима.

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.1.3.1.

Основни ниво

Саслушај временску прогнозу и уради задатак.

Сутра се у целој земљи очекују тропске врућине. Температура ће бити и до 38 степени. Лекари саветују да се не буде на сунцу у најтоплијем делу дана. Треба пити веће количине течности и јести лагану храну.

Подвуци речи и групе речи које одговарају овој временској прогнози.

наочаре за сунце, кишобран, чизме, флаша с водом, танка мајица, папуче, воће, џемпер

Решење

наочаре за сунце, кишобран, чизме, флаша с водом, танка мајица, папуче, воће, џемпер

- **ОЗ.СН.1.3.2.** Чита појединачне речи на ћирилици и латиници; разуме кратак једноставан текст (по потреби језички прилагођен и дат на нивоу одломка).

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.1.3.2.

Основни ниво

Прочитај текст и одговори на питања.

Град Сомбор је дуго година имао проблема са псима луталицама. Пси су лутали по граду и нападали су грађане. Из градског буџета је исплаћивано више милиона динара одштете грађанима које су пси озледили. Недавно је почело да ради ново прихватилиште за псе које прима око 130 напуштених љубимаца. Услови су добри, пси су у чистим кавезима са кућицама. У свакој су по два пса, а ако је пас већи, има свој кавез. Све псе прегледају ветеринари и пси добијају чип. За све псе било би боље да су нечији љубимци и грађани који желе да имају кућног љубимца могу да оду у прихватилиште и узму пса.

- 1) Шта су пси радили?
- 2) Колико љубимаца прима ново прихватилиште?
- 3) Какви су услови у прихватилишту?
- 4) Шта грађани могу да ураде са псима из прихватилишта?

Решење

Прихватљиве су и потпуне и непотпуне реченице:

- 1) Пси су лутали по граду и нападали грађане. / Лутали по граду и нападали грађане.
- 2) Ново прихватилиште прима 130 љубимаца. /130.
- 3) Услови су добри.... / Добри.
4. Грађани могу да оду у прихватилиште и узму пса. / Да узму пса.

- **ОЗ.СН.1.3.3.** Поставља основна питања у вези са особама, предметима и појавама из свог окружења и одговара на таква питања; учествује у минималном дијалогу.

ЗАДАТАК 3

ОЗ.СН.1.3.3.

Основни ниво

Постави питања за следећу реченицу.

Јован је јуче купио цвеће Ани.

- Да ли _____ ?
Ко _____ ?
Шта _____ ?
Коме _____ ?
Када _____ ?

Решење

Да ли је Јован /јуче/ купио цвеће /Ани/?
Ко је /јуче/ купио цвеће /Ани/?
Шта је /јуче / /Јован/ купио /Ани/? или Шта је /јуче/ /Јован/ /у/радио?
Коме је /јуче/ /Јован/ купио цвеће?
Када је /Јован/ купио цвеће /Ани?

ЗАДАТАК 4

ОЗ.СН.1.3.3.

Основни ниво

Замисли да си срео/срела другарицу на улици. Допуни дијалог речима у загради. Труди се да користиш правилне облике.

Марина: Здраво!

Ја: _____

Марина: Куда си кренуо/кренула?

Ја: _____ (ићи, пекара)

Марина: Шта ћеш радити поподне?

Ја: _____ (имати, тренинг)

Марина: Када ти се завршава тренинг?

Ја: _____ (7 сати)

Марина: Договорила сам се с Јасмином и Петром да се у 8 видимо у центру. Хоћеш да дођеш?

Ја: _____ (не моћи)

Марина: Зашто?

Ја: _____ (морати, учити. сутра, имати, испит)

Марина: Добро. Јави ми како си прошао/прошла. Срећно!

Ја: _____ (хвала. послати, порука)

Решење

Марина: Здраво!

Ја: Здраво!

Марина: Куда си кренуо/кренула?

Ја: Идем у пекару.

Марина: Шта ћеш радити поподне?

Ја: Имаћу / Имам тренинг.

Марина: Када ти се завршава тренинг?

Ја: У 7 сати.

Марина: Договорила сам се с Јасмином и Петром да се у 8 видимо у центру. Хоћеш да дођеш?

Ја: Не могу /нећу моћи.

Марина: Зашто?

Ја: Морам да учим / учити. Сутра имам / ћу имати испит.

Марина: Добро. Јави ми како си прошао/прошла. Срећно!

Ја: Хвала. Послаћу поруку.

1.2. Напредни ниво

► **ОЗ.СН.2.3.1.** Чита и пише на ћирилици и латиници, примењујући правила о писању великог слова код личних имена; употребљава основне интерпункцијске знакове.³²

► **ОЗ.СН.2.3.2.** Разуме информације битне за задовољење свакодневних животних потреба (нпр. у породици, школи итд.); разуме садржај кратког континуираног говореног или писаног текста (до 10 реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно споријим темпом, лексички, граматики и тематски познатог, пратећи главну идеју у једноставној свакодневној комуникацији и повезујући узрок и последицу.

ЗАДАТАК 1

ОЗ.СН.2.3.2.

Напредни ниво

Прочитај дијалог на аутобуској станици и напиши реченице одговарајућим редоследом.

На аутобуској станици

- Изволите кусур. 50 динара.
- Треба ми једна карта за Београд.
- Кад креће први аутобус?
- Добар дан.
- Колико коштају карте?
- Хвала. Довиђења.
- Изволите.
- Имате у 8.30 и у 8.45. Овај у 8.45 иде аутопутем и стиже раније у Београд.
- Идем овим у 8.30. Изволите 700 динара. Немам ситно.
- Довиђења.
- Овај што иде аутопутем кошта 750 динара, а онај други 650.

Добар дан .

Решење

На аутобуској станици.

- Добар дан.
- Изволите.
- Треба ми једна карта за Београд. Кад креће први аутобус?
- Имате у 8.30 и у 8.45. Овај у 8.45 иде аутопутем и стиже раније у Београд.
- Колико коштају карте?
- Овај што иде аутопутем кошта 750 динара, а онај други 650.

³² То су, пре свега, тачка, упитник и запета у набрајању.

- Идем овим у 8.30. Изволите 700 динара. Немам ситно.
- Изволите кусур. 50 динара.
- Хвала. Довиђења.
- Довиђења.

ЗАДАТАК 2

ОЗ.СН.2.3.2.

Напредни ниво

Саслушај следећу најаву и одговори на питања.

Свечани дочек наших олимпијаца, после успеха на Играма у Рио де Жанеиру, биће одржан у уторак 23. августа испред Дома Народне скупштине, са почетком од 20 сати. Уместо традиционалног дочека на балкону Скупштине града Београда, који просто није довољан за све добитнике медаља у Рију, дочек ће бити одржан на бини која ће бити постављена испред Дома Народне скупштине. Од 19 сати почиње музички програм, а око 20 часова ће се спортисти обратити навијачима. Велика бина ће имати лед екране, са којих ће моћи да се гледа пренос. Србија је на Олимпијским играма у Рију освојила осам медаља, две златне, четири сребра и две бронзе, а на платоу пред Скупштином појавиће се 54 члана нашег тима.

- а) У ком граду су 2016. године одржане Олимпијске игре?
- б) Када је био дочек олимпијаца из Србије?
- в) Зашто дочек није организован на балкону Скупштине града Београда?
- г) Колико је медаља Србија освојила у Рију?

Решење

- а) У Рио де Жанеиру / У Рију.
- б) 23. августа / од 20 часова/
- в) Зато што није довољно велик (и сл. на основу текста).
- г) Осам.

Напомена: У решењу су дати директни одговори на питања. Није неопходно инсистирати на потпуним реченицама, будући да је задатак усмерен на проверу разумевања саслушаног текста.

ЗАДАТАК 3

ОЗ.СН.2.3.2.

Напредни ниво

Саслушај текст и уз сваку тврдњу напиши „тачно” или „нетачно”.

ПАЖЉИВО НА ПУТУ (адаптиран текст према извору: Бета, 23. 08. 2016.)

У Србији су мокри путеви и смањена видљивост, па се возачима саветује спорија вожња, саопштио је данас Ауто мото савез Србије (АМСС). Према подацима Управе граничне полиције, на граничним прелазима у Србији нема дужих чекања од 30 минута за путнички саобраћај. У планинским пределима, саобраћај поред мокрих коловоза угрожавају и чести одрони, наводи се у саопштењу АМСС-а.

На граничним прелазима се дуго чека. _____

У Србији је падала киша. _____

Видљивост на путевима је добра. _____

На неким деловима пута одронила се земља. _____

Решење

На граничним прелазима се дуго чека. нетачно
У Србији је падала киша. тачно
Видљивост на путевима је добра. нетачно
На неким деловима пута одронила се земља. тачно

Напомена: Текст садржи лексику и граматичке структуре које ученик не мора да познаје, не влада њима активно, али их може разумети на основу контекста.

- **ОЗ.СН.2.3.3.** Уме да у 5–8 логички повезаних једноставних реченица опише себе и познате особе; да исприча неки догађај, да саопшти своје намере, жеље, потребе и молбе.
-

ЗАДАТАК 4

ОЗ.СН.2.3.3. – ОЗ.СН.2.3.1.

Напредни ниво

Напиши састав од 5–8 реченица. Опиши једну особу. Састав треба да садржи одговоре на питања.

Ово је _____ (ко?)

Колико има година?

Где живи?

Како изгледа? (коса, очи, облачење...)

Шта воли/не воли? (храна, пиће, спорт, музика и сл.)

Шта ради? (иде у школу, студира, ради у... и сл.)

Решење

Наставник процењује лексичку, граматичку и правописну исправност текста. Наставник процењује да ли је ученик обухватио све што се тражи у тезама.

- **ОЗ.СН.2.3.4.** Уме да пренесе кратке информације добијене од других лица.
-

ЗАДАТАК 5

ОЗ.СН.2.3.4.

Напредни ниво

Стигла ти је порука од сестрине другарице Ане.

„Сестра ти се не јавља на телефон. Ако је код куће, реци јој да ме назове.”

Реци сестри шта је Ана написала. Настави започету реченицу.

Стигла ми је порука од Ане. Каже да _____

Решење

На пример: Стигла ми је порука од Ане. Каже да /се не јављаш на телефон и да/ је назовеш.

- **ОЗ.СН.2.3.5.** Разуме основне информације из краћег текста³³ на основу којих изводи једноставне закључке.

ЗАДАТАК 6

ОЗ.СН.2.3.5.

Напредни ниво

Прочитај текст и допуни реченице.

Ако имате температуру, боли вас глава, повраћате, боли вас грло, уморни сте, боле вас леђа и мишићи, могуће је да вас је ујео комарац који је заражен вирусом западног Нила. Ови знаци слични су онима када имате грип. Ипак, нема разлога за панику јер се у 80% случајева код људи које је ујео комарац не јављају никакви симптоми. Код 20% инфицираних особа симптоми нису тешки, па се већина оболелих и не јавља лекару. Код мање од 1% заражених особа, нарочито старијих од 65 година, долази до развоја тешког облика болести.

Ево неколико савета како да се сачувате од болести које се преносе комарцима:

- предвече и рано ујутру, када су комарци најактивнији и има их највише, избегавајте да шетате поред река и других вода,
- редовно користе средства против комараца,
- носите одећу дугих рукава и ногавица како бисте што већи део тела заштитили од уједа комарца,
- ако већ нисте, уградите мрежице против комараца, нарочито ако живите близу река.

Вирус Западног Нила преноси _____.

Знаци ове болести су _____ (наведи најмање 3 симптома)

Многи инфицирани се не јављају лекару зато што _____.

Тешки облици ове болести чешће се јављају код _____.

Поред воде не треба се шетати _____. (када?)

Треба обући _____.

На врата и прозоре треба ставити _____.

Решење

Вирус Западног Нила преноси комарац.

Знаци ове болести су /висока/ температура, главобоља, повраћање, бол у грлу, леђима, мишићима, умор.

Многи инфицирани се не јављају лекару зато што немају симптома / симптоми нису тешки / не осећају се јако лоше и сл.

Тешки облици ове болести чешће се јављају код старијих особа / особа старијих од 65 година.

Поред воде не треба се шетати предвече и рано ујутру. (када?)

Треба обући одећу с дугим рукавима и ногавицама / одећу која прекрива већи део тела и сл.

На врата и прозоре треба ставити мрежице против комараца / комарнике.

- **ОЗ.СН.2.3.7.** Уме самостално да напише кратак текст.

ЗАДАТАК 7

ОЗ.СН.2.3.1. – ОЗ.СН.2.3.3. – ОЗ.СН.2.3.7.

Напредни ниво

У 5–8 реченица напиши шта си радио/радила прошлог викенда. Пиши у прошлом времену (перфекту).

Решење

Наставник процењује граматичку, лексичку и правописну исправност текста. Наставник процењује логичку повезаност реченица.

³³ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

5. СТАНДАРДИ И УЧЕЊЕ

5.1. Стандарди и планирање

У нашем образовном систему наставни програми су дуги низ година били традиционално конципирани, засновани на циљевима, задацима и попису наставних садржаја. Наставници су предавали, а ученици учили бројна граматичка (фонетска, морфолошка и синтаксичка) правила, лексички корпус и књижев-ноуметничке садржаје без конкретних и дефинисаних компетенција којима ученици треба да овладају како би стекли функционално знање језика, а не знања о језику и књижевности. Дефинисањем исхода и стандарда, наставници ће моћи да планирају наставу усмерену према конкретним ученичким компетенцијама, при чему ће се узимати у обзир и одговарајући нивои специфичне предметне компетенције (основни, средњи и напредни).

Искази исхода и стандарда омогућавају наставницима самостално планирање – на који начин ће садржај наставног програма ускладити са стицањем одговарајуће компетенције, односно достизањем одговарајућег стандарда од стране ученика. Поједини садржаји ће резултирати достизањем само једног стандарда (нпр. учење правилне употребе великог слова користиће у достизању стандарда који се односи на правилно писање), али ће већина језичких садржаја бити мерљива кроз неколико исхода, односно стандарда.

Успешним повезивањем садржаја наставног програма са очекиваним стандардима за одговарајући ниво и циклус образовања, наставници омогућавају развијање компетенција релевантних за лични, професионални и социјални развој и функционисање ученика.

5.2. Стандарди, методе и облици рада

Развој компетенција ученика и достизање стандарда непосредно зависи од начина организације наставе Српског као нематерњег језика – од општег приступа овом предмету, преко примене различитих метода, до сваког конкретног методског поступка и облика рада на часу. Неспорно је да постоји узајамна повезаност између организације часа и мотивисаности, активног учешћа ученика у наставном процесу, што директно утиче на развој компетенција и достизање стандарда.

Имајући у виду све што је речено о сложености проблематике наставе Српског као нематерњег језика, јасно је да је у настави овог предмета неопходно примењивати различите методе и поступке. Потребно је, притом, узети у обзир и оне које су карактеристичне за наставу матерњег језика, односно предмета Српски језик (и књижевност), и оне које су специфичне за наставу другог/страног језика. Начелно се може говорити о већој адекватности метода наставе другог/страног језика уколико матерњи језик ученика није сродан српском и уколико се настава остварује у претежно хомогеним срединама. Насупрот томе, у околностима изразите блискости матерњег и српског језика, у многим су сегментима адекватне оне које се препоручују у настави српског језика као матерњег. Међутим, ово треба прихватити веома условно, будући да је неретко састав одељења такав да у њему има ученика чије (пред)знање српског језика знатно одудара од већине. Битно је имати на уму да примена једне методе не искључује примену друге, те да се може говорити о комбиновању метода, њиховом прожимању, доминантној на једном часу уз коришћење и других и сл.

Методе у настави другог/страног језика најчешће се наводе хронолошким редом, уз указивање на недостатке претходне и истицање карактеристика нове, која је те недостатке настојала да отклони. Будући да се, током историје, тежиште учења страног језика са претежно формалног пренело на доминантно функционални план, данас се оне процењују првенствено према ефикасности у практичном овладавању страним језиком. Тако гледано, може се пратити развој метода од граматичко-преводне, природне, директне, аудиолингвалне и аудиовизуелне, до комуникативне. А постоје и мешовите, настале комбиновањем елемената различитих метода, као и различите алтернативне.

Циљеви наставе матерњег језика (и књижевности) разликују се од оних који се стављају пред наставу другог/страног језика, мада су приметне и неке подударности. У методичкој литератури наставе српског језика и књижевности (као матерњег), у зависности од примењеног критеријума, методе се различито разврставају. Као фундаменталне, према изворима знања, односно средствима и начинима преносења-примања информација, могу се издвојити: монолошка, дијалошка, текст-метода и метода демонстрација. Од логичких се наводе: поредбена или компаративна, индуктивна, дедуктивна и аналитичко-синтетичка метода, као и методе апстракције и конкретизације. Поред тога, говори се и о методичким системима, скуповима различитих метода (и методских поступака) и свих других дидактичких компонента као организованим и планираним целинама којима се постижу постављени циљеви. Чешће размотри методички системи јесу: догматско-репродуктивни, репродуктивно-експликативни, интерпретативно-аналитички, проблемско-стваралачки, корелацијско-интеграцијски, систем програмиране наставе и систем учења путем откривања.

Ово набрајање метода имало је за циљ да укаже на богатство могућности којима наставници располажу и да скрене пажњу на значај размишљања о одабиру поступка који ће, у датим околностима, у највећој мери допринети развоју компетенција. Нема, дакле, једне методе која је безусловно адекватна у свим ситуацијама. Ниједна сама по себи није ни добра ни лоша. Правилно схваћене и ваљано примењене, све оне имају своје место у настави. Предуслов је, разуме се, суштинско познавање њихових карактеристика и познавање могућности конкретних ученика.

У даљем тексту предочавају се карактеристике неких од наведених метода и поступака, уз сугестију да их наставник примењује флексибилно и креативно, укључујући и све друге могућности у одговарајућим околностима.

Демонстрација. Метода демонстрације (показивање предмета, слика, различитог аудитивног и визуелног материјала; гестикулација, извођење радњи...) налази велику примену у директној методи наставе другог језика коју карактерише усвајање страног језика без употребе матерњег језика. Значајно доприноси и уважавању дидактичког принципа очигледности у настави. Погодна је за објашњавање речи и ситуација чије се значење недвосмислено може разумети на основу визуализације, нарочито на почетним нивоима усвајања језика. На овај начин смањује се удео матерњег језика на часу (речи се не преводе, већ се ствара директна веза између појма и његовог именовања у српском језику). Данас интернет омогућава лако долажење до адекватног материјала, те наставници и сами могу креирати наставу која ће бити богата одговарајућим, функционалним визуелним елементима.

Слушање и репродукција. У савременој методичкој литератури често се истичу негативне стране методе рада у чијој је основи запамћивање и репродуковање градива које излаже наставник. Уколико је основна активност ученика памћење података и чињеница (граматичких, књижевнотеоријских, књижевноисторијских и сл.) јасно је да таква активност није примарно усмерена на развијање аналитичких способности и критичког става према појавама које се проучавају. Међутим, приликом усвајања другог језика, репродукција има другачији смисао. Овладавање језиком подразумева слушање (доброг изво-

ра, говорника који добро влада стандардним српским језиком јер се очекује имитација од стране ученика) и запамћивање (речи и њихових облика, реченичних модела, устаљених конструкција, уобичајених форми кратких дијалога...). Предуслов усвајања јесте разумевање, али оно није довољно да би се одређени језички елементи, када се укаже потреба, и употребили. За спонтану употребу језичких елемената неопходно је систематично понављање и увежбавање. Гласно понављање (које може бити индивидуално или у хору) има вишеструк значај: овладавање правилном артикулацијом гласова, акцентом, реченичном интонацијом; усвајање лексике, фреквентних устаљених структура, уобичајених дијалошких форми и сл. Развијању ових компетенција доприноси и учење песама напамет, учење напамет делова драмских текстова и сл. Имитација и меморизација, стицање језичких навика опонашањем и понављањем има, дакле, значај у усвајању језика као основа за даљу његову продуктивну употребу. Наравно, репродуковање само једна од фаза у овладавању језиком, оно има своје место у настави, али се усвајање језика тиме не завршава јер је циљ спонтани одабир оних језичких елемената који су потребни у конкретној комуникативној ситуацији.

Индукција, дедукција и структурне вежбе. Индукција је пут долажења до знања у којем се на основу појединачних примера долази до правила, док је дедукција обрнутог смера – полази се од правила, а затим се наводе примери. У настави језика, првенствено у области која се односи на граматiku, примењују се оба приступа. Индуктивном би, ипак, требало дати предност кад год језичка материја то допушта јер се на тај начин код ученика развија способност самосталног закључивања. Наставников задатак је да припреми и презентује типичне и недвосмислене примере у којима се налази језички елемент чије правило треба уочити. Ученици самостално, по потреби уз помоћ наставника, откривају правило које, затим, примењују у новим контекстима.

Уочавање и разумевање правила предуслов је за његово усвајање. Усвајање и стварање навика његове примене подразумева да се оно увежбава. Граматичке вежбе које имају за циљ аутоматизацију реченичних структура највише су разрађене и примењиване у аудиолингвалној методи. То су понајвише структурне вежбе типа супституције (замена једног елемента другим у оквиру исте реченичне структуре) и трансформације (преобликовање једне форме у другу), као и комплементарне вежбе (допуњавање исказа елементом који недостаје) и конститутивне вежбе (састављање исказа од датих елемената). Ови и њима слични типови вежбања оспособљавају ученике за формирање граматички исправних исказа, усмерени су на развијање језичке компетенције. Будући да је у њима фокус на граматичком елементу, најчешће се спроводе независно од комуникативног контекста.

Текст-метода. Текстови у настави Српског као нематерњег језика имају разноврсну функцију. Према основној, доминантној функцији могу се разликовати они чији је примарни циљ илустровање одређене граматичке појаве у језичком контексту и усмерени су на развијање компетенција из области Језик (такви морају бити засићени језичком појавом која се у датом моменту изучава), они чији је примарни циљ развијање различитих типова и нивоа комуникативне компетенције (који су дефинисани највише у стандардима из области Језичка култура) и они чији је примарни циљ развијање компетенција из области Књижевност. Строго разликовање текстова према овим функцијама није могуће, нити је потребно. Поједини текстови могу се користити за развијање више различитих компетенција, што зависи од њихових језичких, стилских, уметничких, културолошких, информативних и других карактеристика.

Према аутентичности могу се разликовати аутентични, адаптирани и конструисани текстови. У аутентичне спадају књижевноуметнички текстови различитих врста, као и стручни, новински и разни други информативни текстови. Њихова је вредност управо у томе што представљају језик у његовој природној употреби. Међутим, и када садржајно и тематски одговарају узрасту ученика, њихове граматичке и лексичке карактеристике често нису усклађене с очекиваним нивоом компетенција у одређеном образовном циклусу. Стога је поједине изворне текстове неопходно адаптирати. На почетним нивоима учења/усвајања језика неопходни су и конструисани текстови. Такве текстове може и треба да саставља и сâм наставник руководећи се граматичким, лексичким и комуникативним захтевима на одређеном нивоу постигнућа и образовног циклуса. Удео конструисаних и адаптираних текстова смањује се с повећањем компетенција, те се постепено прелази на неадаптиране аутентичне текстове.

Текст-метода у ужем смислу подразумева разноврсне активности које се организују у оквиру рада на тексту (различити типови и стратегије читања, рецепција и анализа текста, говорне и писане вежбе). Ова метода има широку примену у настави матерњег језика и књижевности, у којој централно место припада раду на уметничком тексту. Уметнички текстови у настави Српског као нематерњег језика имају кључну улогу у упознавању ученика са српском културном баштином и развијању интеркултуралности. У обради и изучавању оваквих текстова потребно је активирати књижевнотеоријска знања, умења и искуства која су ученици стекли у оквиру наставе матерњег језика и књижевности.

Корелацијско-интеграцијски систем. Суштина овог методичког система јесте у повезивању. У ужем смислу реч је о функционалном повезивању наставних области у оквиру једног предмета, а у ширем смислу о повезивању сродних наставних предмета. У оквиру предмета Српски као нематерњи језик корелација се остварује међу областима Језик, Књижевност и Култура изражавања. Када се термин употребљава у ширем смислу обично се мисли на корелацију с другим уметностима (ликовна, музичка, сценска и филмска уметност) и сродним друштвеним предметима, али је отворена и могућност корелације с природним наукама. У настави Српског као нематерњег језика корелацију треба остваривати у свим овим видовима. Скрећемо пажњу на оне могућности које се односе на повезивање са другим школским предметима јер ученици треба да стекну и компетенције које им омогућавају наставак школовања на српском језику. У средњим стручним школама изузетно је значајна корелација са стручним предметима.

Одабир поступака зависи искључиво од наставника. Креирајући час, он треба да размишља о сваком кораку, о својим активностима и о активностима ученика и да себи поставља питања:

Да ли активност/метод/поступак о којем размишљам доприноси функционалном владању српским језиком? Ученици треба да стекну знања, вештине и ставове које ће умети да користе у различитим животним ситуацијама (практичним, образовним, друштвеним, културним, интерперсоналним, итд.). Функционално владање српским језиком кључна је компетенција коју треба постићи предметом Српски као нематерњи језик. Она се развија постепено, кумулативно, од првих часова овог предмета, из циклуса у циклус. Сваки планирани поступак треба да буде вид доприноса развијању ове опште предметне компетенције. Уколико поступак није сврсисходан, треба га кориговати или одбацити.

Коју специфичну предметну компетенцију развија? Образовни стандарди за предмет Српски као нематерњи језик садрже стандарде постигнућа за области Језик, Књижевност и Језичка култура. Област Језик садржи компетенције које обухватају лексичку и граматичку компоненту српског језика, област Језичка култура првенствено је усмерена на развој комуникативних компетенција, док област Књижевност описује компетенције које се односе на познавање и разумевање дела српске књижевности. Ове области није могуће, а ни потребно, строго одвајати. Напротив, прожимања су нужна и пожељна. На пример: поједини књижевни одломци погодни су за обраду одређених граматичких садржаја, читањем штива богати се лексички фонд, језичка култура развија се и путем разговора о прочитаном делу и сл. Наравно, многе активности остају у домену једне области. Размишљајући о овом питању, наставник се опредељује да ли ће планирану активност повезати с једном или више области, проверава повезаност активности с једним или са више стандарда.

На коју је вештину усмерена? У стандарде су уграђене четири основне језичке вештине: разумевање на слух, говор, читање (тихо читање / читање у себи с разумевањем) и писање. Две су рецептивне (разумевање на слух и читање у себи), две су продуктивне (говор и писање), односно две се односе на говорени вид комуникације (разумевање на слух и говор), а две на писани (читање у себи и писање). Уз њих, стандарди предвиђају и овладавање комплексним језичким делатностима, на пример: гласно читање (рецептивна писана и продуктивна усмена), прављење бележака из усменог и писаног текста (разумевање на слух / разумевање прочитаног и писање), учествовање у дијалогу (разумевање на слух и говор) и сл. Наставник води рачуна о томе да код ученика равномерно развија све језичке и друге вештине неопходне за комуникацију на српском језику.

Којем нивоу постигнућа одговара? Наставник познаје своје ученике и одмерава усклађеност поступка с њиховим могућностима. На нивоу одељења постоје индивидуалне разлике међу ученицима, како у погледу владања српским језиком, тако и према психо-физичким и другим особинама. Чак и у оквиру владања српским језиком, могу постојати разлике у оспособљености за поједине вештине, разлике у знањима из различитих области. Сваком ученику потребно је обезбедити напредак у складу с његовим могућностима. У условима школске наставе није могуће у потпуности спровести индивидуализацију, али је могуће, и неопходно, оријентисати се на групе ученика сличних способности, што и јесте суштина разликовања нивоа постигнућа. Брижљивим осмишљавањем рада могуће је у једном одељењу истовремено развијати компетенције различитих нивоа. Треба, такође, разликовати тренутни ниво и ниво који се жели и може достићи. Наставник размишља о поступном довођењу ученика до наредног нивоа. Очекивања, разуме се, морају бити реална.

Да ли је предвиђена активност примерена узрасту? Ученици истог разреда имају многе заједничке узрасне психофизичке карактеристике и интересовања. Усклађеност с узрастом подразумева да њихове способности нису ни прецењене ни потцењене. Једнако је штетно и преценити и потценити њихове могућности. Ученици пред које се постављају превисоки захтеви убрзо постају демотивисани јер ни уз нај-

веће напоре неће успети да на њих одговоре. Потцењивање такође резултира незаинтересованошћу јер задатак не представља изазов, ученици реагују рутински, не удубљујући се. Наставник познаје карактеристике узраста ученика и рад осмишљава тако да ученици треба да уложе напор, али да је резултат достижан. Искусан наставник зна да млађи ученици радо уче песме напамет, воле игре и драматизације, лакше меморишу готове структуре и лакше усвајају гласовни систем другог језика. Њима неће значити теоријска објашњења. Адолесценти почињу да се преиспитују и траже своје место у свету, блиске су им расправе о одређеним темама, анализе апстрактнијег нивоа и сл. Ово су само неке генералне карактеристике. Наставник треба да размишља о овим и другим моментима везаним за узраст ученика.

Којим предзнањима ученици владају? На наставу српског као нематерњег језика ученици долазе с неким већ стеченим знањима, вештинама и ставовима. Они нису нужно везани за српски језик, нити за друге школске предмете. И ученици који полазе у 1. разред основне школе имају одређена знања о себи и свету који их окружује, стечена у породици, окружењу, предшколској установи. Оно што се увек мора имати на уму јесте чињеница да они, на нивоу свог узраста, већ владају једним језиком – матерњим. Током школовања стичу нова знања и животна искуства, развијају способност комуникације. Задатак је Српског као нематерњег језика да најпре оспособи ученике за комуникацију о ономе што им је познато, односно да оно што умеју да искажу на матерњем језику постепено науче да исказују и на српском. Систем матерњег језика може узроковати грешке у продукцији на другом језику. Наставник креира задатке и вежбе с циљем њиховог поступног кориговања и отклањања. Међутим, владање једним језиком може и знатно допринети усвајању другог. Наставник користи позитиван трансфер, постојећа знања и вештине користи у функцији стицања и развијања нових. Будући да се настава Српског као нематерњег језика не ограничава само на језичку, књижевну и културолошку сферу, већ тежи да ученике оспособи за успешно сналажење и у другим доменима и различитим животним ситуацијама, наставник мора бити упознат с компетенцијама дефинисаним и за друге школске предмете, а наравно, и с општим и међупредметним компетенцијама. Посебан значај имају стандарди и компетенције дефинисани за предмет Матерњи језик и књижевност. У настави матерњег језика ученици стичу одређена знања о језику и књижевности која је потребно искористити у настави Српског као нематерњег језика. Наставник процењује на који ће начин, када и која знања активирати код ученика.

Повезивање онога што се зна и уме с оним што је ново има вишеструки значај. С једне стране доприноси економичности наставе, расположиво време се рационализира. С друге стране, ученици се на тај начин оспособљавају да уочавају везе међу појавама из различитих области, оспособљавају се за примену различитих знања и вештина у новим контекстима. Уважавање и активирање постојећих знања на ученике делује веома подстицајно. Свест о томе да постоји веза између онога што знају и онога што уче, да нове информације могу повезати са личним искуствима, те да и сами могу допринети настави и учењу, подиже њихово самопоуздање и поспешује мотивацију за даљи напредак.

Да ли ћу мотивисати ученике и да ли ће они бити активни? Без мотивисаности за учење нема напретка. Да ли ће ученици бити мотивисани за учење зависи од многих чинилаца, од који су неке већ споменуте (уважавање узрасних карактеристика и интересовања, повезаност с личним искуствима, могућност практичне примене...). Градиво често само по себи није ни занимљиво ни досадно, ни претешко ни прелакно. Таквим га може учинити наставник. Отуда и изразита улога начина на који се одређеном сегменту приступа, на који се обрађује и увежбава. Разноврсне активности, начини и облици рада, смањују вероватноћу да ће се часови утопити у монотонији једног предвидљивог начина рада.

Који облик рада примењујем? Размишљајући о сваком сегменту часа, наставник се опредељује када ће и с којим циљем примењивати фронтални, индивидуални, групни или рад у паровима. Свака од наведених форми има и предности и недостатке. У најкраћем: фронтална настава показује се као најеконичнија у појединим фазама часа, али у таквој форми рада активност ученика остаје у другом плану и занемарују се индивидуалне разлике међу ученицима; индивидуални рад (нарочито када се остварује путем индивидуализованог наставног материјала који подразумева припрему различитих задатака за различите нивое постигнућа) неопходно је примењивати управо да би се уважиле индивидуалне могућности ученика, али тада обично изостаје интеракција с другим ученицима; групни рад подстиче активно учешће ученика у настави и њихову међусобну сарадњу, захтева пажљиво планирање наставника и праћење рада ученика унутар групе како би сви ученици били укључени; предности рада у паровима највише долазе до изражаја у дијалошким вежбама. Наставник одабира и комбинује различите облике рада у зависности од компетенције која је у датом моменту у фокусу.

5.3. Стандарди, вредновање постигнућа и оцењивање

Образовање оријентисано на развој компетенција и достизање стандарда заснива се на идеји да су настава, учење и оцењивање међусобно повезани процеси који у узајамном деловању доводе до жељених резултата. Континуирано праћење развоја и напредовања ученика омогућава увид у степен развијености компетенција у појединим фазама учења и усмерава даљи рад наставника и ученика.

На почетку процеса учења и на почетку школске године наставник процењује степен развијености компетенција сваког ученика. Такво иницијално оцењивање има за циљ да се утврде нивои постигнућа и потешкоће појединих ученика или читавог одељења. Наставник планира и организује рад узимајући у обзир карактеристике и одељења у целини и појединачних ученика.

Током процеса наставе и учења наставник систематски прикупља податке о постигнућима ученика. Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање је оцењивање које се врши у току наставног процеса с функцијом прикупљања информација о напредовању ученика и даљем креирању процеса наставе. Оно је показатељ напредовања ученика током наставног процеса. Редовним праћењем постигнућа ученика, наставник добија повратне информације и о свом раду и о раду ученика. На основу тих података модификује начин свога рада, а ученике благовремено информисе о њиховој ефикасности у процесу учења и даје им смернице и препоруке за даље напредовање. Сумативним (финалним) оцењивањем вреднује се постигнуће ученика на крају програмске целине. Њиме се утврђује у којој је мери ученик постигао постављене циљеве, оно је показатељ стечене компетенције.

Провера остварености стандарда постигнућа, процена постигнућа исхода и степена развијености компетенција остварује се применом различитих метода и техника које наставник бира у зависности од узраста, нивоа постигнућа, природе специфичних компетенција и прилагођава их могућностима ученика.

За разумевање улоге образовних стандарда у вредновању постигнућа и оцењивању ученика важно је знати да су они дефинисани за крај појединачних образовних циклуса. Провера постигнућа стандарда врши се, дакле, на крају једног образовног циклуса, а у току циклуса они представљају смернице, оно чему се тежи до краја одређеног циклуса. У току једног циклуса процена постигнућа прати се из разреда у разред и наставник се руководи постављеним циљевима и исходима за сваки разред. У току школске године врши се провера савладаности сегмената програма, развијеност компетенција у одређеној фази учења на одређеном нивоу постигнућа.

Такође је важно разумети да је оствареност стандарда само један од елемената вредновања постигнућа и оцењивања. Поред остварености стандарда постигнућа, достизања исхода и степена развијености компетенција, у обзир се узимају ангажовање ученика и његово напредовање у односу на претходни период. Наставник вреднује активност ученика у настави, његов одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу с другима, интересовање и спремност за учење и напредовање. Праћењем напредовања сваког ученика у односу на претходни период уважавају се индивидуалне разлике. То значи да се оцена формира на основу више критеријума, те да се стандарди не преводе у оцену, оцена се не формира само на основу остварености стандарда, нити се ниво постигнућа везује за одређену оцену.

Поштовани наставници,

Надамо се да ће вам овај Приручник помоћи да од своје учионице направите радионицу у којој ће ваши ученици успети да обликују своје знање српског језика и, на задовољство и ваше и њихово, достигну предвиђене стандарде.

Аутори

Ван Балком, Д. и Бауцал, А. (2011). *Израда стандарда за опште средње образовање: концептуални оквир* (радни материјал). Београд: ЗВКОВ.

Вујанић, М., Д. Гортан-Премк и др. (2007). *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.

Вучо, Ј. (2009). *Како се учио језик*. Београд: Министарство за науку и заштиту животне средине : Филолошки факултет.

Дурбаба, О. (2011). *Теорија и пракса учења и наставе страних језика*. Београд: Завод за уџбенике.

Закон о основама система образовања и васпитања (2009). Службени гласник РС, бр. 72/09.

Звекић-Душановић, Д., Н. Добрић (2008а). *Српски као нематерњи језик: диференцирани наставни план и програм од првог до осмог разреда основног образовања и васпитања (предлог)*. Нови Сад: Педагошки завод Војводине.

Звекић-Душановић, Д., Н. Добрић (2008б). *Приручник за наставу српског као нематерњег језика уз уџбенике за 3. и 4. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.

Звекић-Душановић, Д., Н. Добрић (2010). *Приручник за наставнике српског као нематерњег језика уз уџбенике од 5. до 8. разреда основне школе са оријентационим распоредом градива*. Београд: Завод за уџбенике.

Илић, П. (1998). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*. Методика наставе. Нови Сад: Змај.

Крајишник, В (2011). Лексички аспекти у српском као страном језику. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси. Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 123–131.

Крајишник, В. (2016). Нека питања из методике наставе српског као страног језика. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III. Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 7–26.

- Крајишник, В. (2016). *Лексички приступ српском као страном језику*. Београд: Филолошки факултет.
- Маринковић, Н. (2007). Граматички минимум или минимална граматика? У: *Српски као страни језик у теорији и пракси. Зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 111–119.
- Маринковић, Н. (2011) Однос граматичке и комуникативне компетенције у нивоима Б1 и Б2. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси. Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 145–151.
- Мркаљ, З. (2011). Разумевање прочитаног. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси. Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 7–18.
- Мркаљ, З. (2016). Коришћење различитих типова текстова у настави српског језика као страног. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III. Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. Стр. 357–377.
- Настава усмерена на исходе, компетенције и стандарде. Приручник за наставнике. Српски језик. Српски језик и књижевност. Српски као нематерњи (2015)*. <http://www.razvionica.edu.rs/wp-content/uploads/2015/08/Prirucnik-Srpskijezik.pdf> преузето 5. 11. 2015.
- Наставни планови и програми за српски као нематерњи језик* <<http://www.zuov.gov.rs/poslovi/nastavni-planovi/nastavni-planovi-os-i-ss/>> 28. 10. 2013.
- Николић, М. (2006). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Образовни стандарди за крај обавезног образовања (2009)*. Београд: Министарство просвете Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
- Оквир предметног курикулума – обавезни предмети у основном образовању (2015)*. <http://www.razvionica.edu.rs/wp-content/uploads/2015/08/Okvirnacionalnogkurikuluma-II-deo-osnovne-skole.pdf>
- Оквир предметног курикулума – обавезни предмети у општем средњем образовању (2015)*.
<http://www.razvionica.edu.rs/wp-content/uploads/2015/08/Okvirnacionalnogkurikuluma-II-deo-srednje-skole.pdf>
- Општи стандарди постигнућа за крај општег средњег и средњем стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета за предмет Српски језик и књижевност: Приручник за наставнике (2015)* (ур. Ана Пејић). Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
- Пејић, А., В. Картал, Д. Станојевић (2013). *Општи стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања. Приручник за наставнике*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
- Петровачки, Љ., Г. Штасни (2010). *Методички системи у настави српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Пешикан, М., Ј. Јерковић, М. Пижурница (2010). *Правопис српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, П., И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић, Б. Тошовић, Бранко (2005). *Синтакса савременог српског језика, Проста реченица*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, П., И. Клајн. (2014). *Нормативна граматика српског језика. Друго, измењено и допуњено издање*. Нови Сад: Матица српска.
- Правилник о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања (2010)*. Службени гласник РС – Просветни гласник, бр. 5/2010.

Правилник о образовним стандардима за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете Српски језик, Математика и Природа и друштво (2011). Службени гласник РС – Просветни гласник, бр. 5/2011.

Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета (2013). Службени гласник РС, бр. 117, 30. децембар 2013.

Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (2013). Службени гласник РС, бр. 67/2013.

Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању (2015). <http://www.mprn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Pravilnik-o-ocenjivanju-učenika-u-srednjem-obrazovanju-i-vaspitanju-za-objavljivanje-1.pdf>

Станојчић, Ж., Љ. Поповић. *Граматика српског језика, Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, осмо, прерађено издање.* (2002). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Точанац-Миливојевић, Д. (1997). *Методике у настави и учењу страног језика.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Bošković, N., D. Nenadić, M. Rodić, J. Marjanović (ur.) (2014). *Studija o mogućnostima unapređenja nastave i učenja Srpskog kao nematernjeg jezika u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa.* Београд: Служба Координационог тела Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медведа.

Burzan, M. (1979). *Metodički priručnik za nastavu srpskohrvatskog kao jezika društvene sredine od III do VIII razreda osnovnog vaspitanja i obrazovanja.* Нови Сад: Педагошки завод Војводине.

Kočiš, N., A. Čipkar, J. Jerković, E. Brunet (1966). *Srpskohrvatski u školama narodnosti, Priručnik za učitelje i nastavnike 1.* Нови Сад: Покрајински завод за издавање удџбеника.

Mikeš, M., J. Baliž, K. Čeh, I. Farkaš, E. Homolja, V. Juhas, L. Erdelj, D. Stanojević (2008). *Mali jezikoslovci su krenuli u školu: priručnik za srpski kao nematernji jezik: za prvi i drugi razred osnovne škole primenom komunikativno iskustvenog metoda.* Нови Сад: Педагошки завод Војводине.

Mrazović, P. (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance.* Сремски Карловци: Издавачка књижевница Зорана Стојановића; Нови Сад: Добра вест.

Zajednički evropski okvir za učenje, nastavu i ocjenjivanje jezika (2002). <<http://propisi.weebly.com/uploads/3/2/3/2/32327273/eu-okvir-za-ucenje-oth-srb-t07.pdf>> 10.01. 2015.

На основу члана 24. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 – аутентично тумачење, 68/15 и 62/16 – УС),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

Правилник о Општим стандардима постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих

Правилник је објављен у “Службеном гласнику РС”, бр. 55/2017 од 2.6.2017. године, а ступио је на снагу 10.6.2017.

Члан 1.

Овим правилником утврђују се Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих.

Општи стандарди постигнућа из става 1. овог члана одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-95/2017-04

У Београду, 18. маја 2017. године

Министар,
Младен Шарчевић, с.р.

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА ЗА ПРЕДМЕТ СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК ЗА КРАЈ ПРВОГ И ДРУГОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА, ОПШТЕГ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА И ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

I Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог циклуса обавезног образовања

Општа предметна компетенција

Ученик уме да, у складу са узрастом и одговарајућим нивоом стандарда постигнућа, води усмену и писану комуникацију с говорницима српског језика и да чита и пише текстове на српском језику. Препознаје дела из књижевности за децу. Познаје ћирилично и латиничко писмо.

Основни ниво

Располаже ограниченим фондом основних речи и једноставних израза стандардног српског језика у складу с узрастом, које користи у познатим, конкретним ситуацијама. Разуме суштину кратког усменог обавештења, основна питања и основне усмене налоге у вези са уобичајеним породичним и школским активностима уколико су саопштени разговетно и полако. Може да прати кратак текст и једноставне дијалог из књижевности за децу, који садрже познате граматичке структуре и лексику.

Употребљава ограничен број једноставних, увежбаваних граматичких форми. Може да се укључи у минимални дијалог. Разуме суштину исказа, иако у комуникацији прави елементарне системске грешке.

Чита наглас, спорим темпом, познат кратак текст писан латиницом или ћирилицом. Репродукује одабране одломке из српске књижевности који су тематски у складу са узрастом, а лексички и граматички, по потреби, адаптирани.

Уме да напише, ћирилицом и латиницом, усмено увежбаване једноставне реченице примењујући најосновнија правила о писању великог слова и употреби интерпункције.

Средњи ниво

Располаже основним фондом речи и израза стандардног српског језика у складу с узрастом. Употребљава основне граматичке структуре. Води кратак разговор о теми која му је позната, саопштава информације о себи и другима, исказује своје потребе и планове. Типичне грешке које прави не ометају суштину комуникације. Разуме питања, налоге и информације уколико се говори полако и разговетно и уколико се употребљава претежно позната лексика.

Чита с разумевањем текст који му није познат, али садржи граматичке структуре и лексику коју зна. Разуме питања о прочитаном тексту и уме да формулише једноставне одговоре. Разуме основни садржај једноставног, тематски блиског, књижевноуметничког текста.

Чита наглас познат краћи текст водећи рачуна о интонацији. Саставља краћи текст и пише га ћирилицом и латиницом.

Напредни ниво

Влада граматиком српског језика, вештином читања и разумевања прочитаног, писаним изражавањем и говорном културом у складу са основним нивоом образовних стандарда предвиђених за крај првог циклуса обавезног образовања за предмет Српски језик. Активно користи око 1.200 речи и израза у свакодневной комуникацији.

Чита и тумачи одабрана дела различитих жанрова књижевности за децу користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика. Познаје одговарајућу књижевнотеоријску терминологију.

Специфичне предметне компетенције

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИК

Основни ниво

Разуме и употребљава 500–700 основних речи стандардног српског језика неопходних за комуникацију у складу с узрастом. Саставља основне моделе простих реченица. Разуме облике садашњег, прошлог и будућег времена у основним значењима. Разуме заповедни начин у типичним свакодневним примерима. Разликује основни облик именице у једнини и множини и препознаје род и број фреквентних именица и придева.

Средњи ниво

Употребљава 700–1.000 речи стандардног српског језика из свакодневног живота. Саставља проширене реченице с типичним реченичним члановима. Употребљава најфреквентније облике императива.

Напредни ниво

Влада књижевним (стандардним) језиком у складу са основним нивоом стандарда за предмет Српски језик за крај првог циклуса образовања. Активно користи око 1.200 речи и израза у свакодневној комуникацији.

Специфична предметна компетенција: КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

Разуме кратке једноставне дијалоге ликова из текстова књижевности за децу и репродукује одабране одломке из српске књижевности који су тематски у складу са узрастом, а лексички и граматички у складу са стандардима и компетенцијама предвиђеним за основни ниво.

Средњи ниво

Разуме кратак једноставан књижевноуметнички текст. Разуме питања о прочитаном тексту и уме да формулише једноставне одговоре. Именује карактеристичне врсте књижевних родова.

Напредни ниво

Чита и тумачи одабрана дела различитих жанрова књижевности за децу користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика. Прави разлику између основног и пренесеног значења у примерима из књижевности за децу и одабраним кратким народним умотворинама.

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни ниво

Разуме суштину кратке изговорене информације, основна питања и основне усмене налоге у вези са најважнијим породичним и школским активностима уколико су саопштени разговетно, спорим темпом. Учествује у минималном дијалогу. Разуме кратак текст који садржи познате граматичке структуре и лексику. Чита наглас, спорим темпом, кратак познат текст писан латиницом или ћирилицом. Примењује правила о писању великог слова код личних имена и употребљава основне интерпункцијске знаке.

Средњи ниво

Разуме питања, налоге и информације уколико се говори полако и разговетно и уколико се употребљава претежно позната лексика. Уме да саопшти информације о себи и другима. Уме да искаже своје потребе и планове. Чита наглас краћи познат текст водећи рачуна о интонацији. Чита с разумевањем текст који садржи познате граматичке структуре и лексику. Саставља и записује ћирилицом и латиницом краћи текст.

Напредни ниво

Пише, говори и чита са разумевањем у складу са основним нивоом образовних стандарда предвиђених за крај првог циклуса обавезног образовања за предмет Српски језик.

СТАНДАРДИ

Општи стандарди постигнућа за крај првог циклуса обавезног образовања за предмет Српски као нематерњи језик садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа постигнућа.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на основном нивоу** у свакој области.³⁴

1. Област ЈЕЗИК

1.СН.1.1.1. Активно користи лексички фонд од 500 до 700 речи³⁵, именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота и приписује им типичне активности, стања и особине.

1.СН.1.1.2. Разуме и саставља реченице са следећим члановима: граматички субјекат³⁶, прост глаголски и копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз глаголе давања и говорења (са значењем реципијента)³⁷; прилошке одредбе исказане најфреквентнијим прилозима и предлошко-падежним конструкцијама.

1.СН.1.1.3. Разуме садашњост, прошлост и будућност исказане основним значењима презентата, перфекта, односно футура I; препознаје лица у тим глаголским облицима; разуме значење императива у типичним свакодневним примерима.

1.СН.1.1.4. Разликује облике номинатива једине и множине фреквентних заједничких именица које имају правилне (системске) облике множине; препознаје граматички род и број код фреквентних именица које имају правилан облик множине и код придева који с њима конгруирају.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

1.СН.1.2.1. Репродукује казујући или певајући кратке одломке из одабраних књижевноуметничких и других текстова.

1.СН.1.2.2. Разуме једноставне дијалоге ликова из текстова књижевности за децу.

34 Сви стандарди на основном нивоу подразумевају да ученик прави типичне грешке које, међутим, не ометају комуникацију и да проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

35 Подразумевају се не само именице, придеви, прилози и глаголи, него и основни и редни бројеви, личне, присвојне и најфреквентније показне заменице, као и најфреквентнији предлози, напоредни везници, речце и узвици.

36 Уме да постави питање с речима *Ко? Шта?* у функцији субјекта.

37 Мисли се на именице у дативу, а заменице само у реченичним исказима типа: *Дај ми! Реци ми!* итд.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

1.СН.1.3.1. Разуме суштину кратке изговорене информације и основна питања³⁸ која се односе на њега самог, предмете, особе из његовог окружења, њихове активности, стања и особине, изговорена спорим темпом, јасно и разговетно; разуме основне усмене налоге у вези са свакодневним и школским активностима.

1.СН.1.3.2. Артикулише гласове и речи српског језика (уз могућу јачу интерференцију фонетско-фонолошког система матерњег језика); чита наглас спорим темпом кратак познат текст писан латиницом или ћирилицом.

1.СН.1.3.3. Поставља основна питања у вези са особама, предметима и појавама из свог окружења и одговара на таква питања; учествује у минималном дијалогу.

1.СН.1.3.4. Разуме кратак текст који садржи познате граматичке структуре и лексику.³⁹

1.СН.1.3.5. Чита и пише српско писмо које је блиско његовом матерњем писму (ћирилицу, односно латиницу) примењујући правила о писању великог слова код личних имена; употребљава основне интерпункцијске знакове.⁴⁰

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на средњем нивоу** у свакој области.⁴¹

1. Област ЈЕЗИК

1.СН.2.1.1. Активно користи лексички фонд од 700 до 1.000 речи⁴² именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота и приписује им типичне активности, стања и особине.

1.СН.2.1.2. Саставља реченице користећи одредбе за место и време; разуме одредбе за начин и узрок; користи сложени предикат са модалним глаголима; служи се најфреквентнијим облицима императива.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

1.СН.2.2.1. Разуме кратак једноставан књижевноуметнички текст; разуме питања о прочитаном тексту (која започињу са *ко, шта, где, када и како*) и формулише једноставне одговоре.

1.СН.2.2.2. Именује лирску песму, приповетку (бајку и басну) и драмски текст (као карактеристичне врсте књижевних родова).

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

1.СН.2.3.1. Разуме питања, налоге и информације, изговорене споријим темпом, разговетно и јасно, које се односе на свакодневне животне активности и потребе; разуме суштину разговора коме присуствује, уколико се говори полако и разговетно и уколико се употребљава претежно позната лексика.

1.СН.2.3.2. Једноставним језичким изразом исказује информације о себи, људима око себе и свакодневним потребама и плановима; започиње и води краћи разговор о познатој и блиској теми (користећи се одговарајућим формама учтивости).

1.СН.2.3.3. Артикулише гласове српског језика уз могућу слабију интерференцију. Чита наглас краћи писани познати текст водећи рачуна о интонацији реченице.

38 Основна питања су она која почињу са: *ко, шта, где, када, колико, зашто, затим како се зовеш и сл.*

39 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром и лексичким фондом**, наведеним у области Језик на истом нивоу.

40 То су, пре свега: *тачка, упитник и узвичник и запета у набрајању.*

41 Сви стандарди **на средњем нивоу** подразумевају да ученик прави спорадичне грешке које, међутим, не ометају комуникацију и да проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

42 Везници укључују типичне напоредне везнике и најчешће зависне везнике: *временско кад, намерно да, узрочно јер и зато што.*

1.СН.2.3.4. Разуме текст који садржи познате граматичке структуре и лексику.⁴³

1.СН.2.3.5. Пише краћи текст ћирилицом и латиницом.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на напредном нивоу** у свакој области.

1. Област ЈЕЗИК

1.СН.3.1.1. Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу са узрастом; активно користи око 1.200 речи.⁴⁴

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

1.СН.3.2.1. Тумачи⁴⁵ одабрана дела различитих књижевних жанрова књижевности за децу користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика и познаје одговарајућу терминологију.

1.СН.3.2.2. Разликује приповедање од описивања и дијалога; народну песму од ауторске песме; препознаје риму, стих и строфу у лирској песми.

1.СН.3.2.3. Разуме пренесени смисао у односу на дословно значење књижевноуметничког текста у примерима из књижевности за децу и из народних пословица и загонетки.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

1.СН.3.3.1. Разуме и интерпретира текст⁴⁶ који слуша или чита, а који је у складу са узрастом.

1.СН.3.3.2. Саставља говорени или писани наративни, описни или експозиторни текст поштујући ортоепску норму; употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише речцу ли и речцу не.

43 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром** и **лексичким фондом**, наведеним у области *Језик* на истом нивоу.

44 Прави повремене грешке у избору варијантне лексике.

45 Одређује основну тему, главни догађај и везе међу њима, време и место радње и ликове (носиоце радње) у књижевноуметничком тексту; одређује карактеристичне особине ликова.

46 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром** и **лексичким фондом**, наведеним у области *Језик* на истом нивоу.

II Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај другог циклуса обавезног образовања

Општа предметна компетенција

Ученик функционално влада српским језиком у мери која му омогућава усмену и писану комуникацију у складу са узрастом и одговарајућим нивоом стандарда постигнућа. Влада основним језичким вештинама и примењује их у циљу интеракције с говорним представницима српског језика и задовољења својих потреба. При усвајању и учењу српског језика користи знања из матерњег језика и других школских предмета, као и друга лична искуства. Познаје и разуме основне културне карактеристике српског народа и језика, познаје најзначајнија имена српске књижевности и културе. Разуме значај владања српским језиком и мотивисан је да унапреди своје знање.

Основни ниво

Располаже фондом речи и граматичких конструкција стандардног српског језика неопходним за елементарну свакодневну комуникацију. Разуме суштину кратког говореног или писаног текста с темом блиском ученицима, који садржи познате речи и познате граматичке облике.

Одговара на основна питања у вези са саслушаним или прочитаним текстом. Уме укратко да опише себе и познате особе, да исприча неки догађај, да саопшти своје жеље и намере, да пренесе кратке информације добијене од других лица.

Нормалним темпом, течно чита наглас краћи познати текст писан ћирилицом или латиницом. Самостално пише кратак текст.

Одговара на основна питања у вези са садржајем једноставнијег краћег наративног и драмског текста из српске књижевности.

Средњи ниво

Располаже фондом речи и граматичких конструкција стандардног српског језика неопходним за развијенију свакодневну комуникацију. Разуме кратак говорени или писани текст из свакодневног живота укључујући и емисије електронских медија о познатој теми; разговара о различитим темама користећи правила учтивости.

Чита и пише ћирилицу и латиницу. Користи се речницима. Пише краћи састав у вези са обрађеним текстовима и тематиком која је предвиђена програмом, поштујући правописну норму у типичним примерима.

Чита одабрана, по потреби језички прилагођена, књижевноуметничка дела и тумачи их користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика. Препознаје имена најзначајнијих српских писаца и називе њихових дела предвиђених наставним програмом.

Напредни ниво

Влада језиком у складу са основним нивоом стандарда за предмет Српски језик за крај обавезног образовања.

Разуме говорени и писани текст на нивоу изворног говорника, у складу са узрастом. Примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовима, облицима речи и врстама реченица. Чита течно и саставља говорени или писани текст у складу са узрастом.

Разуме значај дела великих српских писаца за српску културу. Износи свој доживљај уметничког дела. Интерпретира књижевноуметнички текст у складу са основним нивоом стандарда за предмет Српски језик.

Специфичне предметне компетенције

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИК

Основни ниво

Разуме и употребљава 700–1.000 основних речи стандардног српског језика неопходних за свакодневну комуникацију. Разуме и обликује једноставније реченице. Користи облике садашњег, прошлог и будућег времена у основним значењима и заповедни начин у основном значењу. Препознаје правилне падежне облике. Познаје основна правила слагања реченичних чланова. У говору и писању прави грешке које не ометају комуникацију.

Средњи ниво

Употребљава 1.000–1.400 речи стандардног српског језика и основне појмове из школских предмета. Разуме (пасивно) речи из свакодневног говора вршњака чији је матерњи језик српски. Разуме и обликује сложеније реченице. Употребљава потенцијал за изражавање жеље. Разуме исказе с презентом за будућност и прошлост. У типичним случајевима препознаје разлику у значењу исказа у зависности од глаголског вида. Правилно употребљава падежне облике у основним реченичним структурама и примењује правила слагања реченичних делова. У гласном читању познатог текста поштује место акцента у речи.

Напредни ниво

Влада вештином читања и разумевања прочитаног, писаним изражавањем и говорном културом у складу са основним нивоом образовних стандарда предвиђених за крај другог циклуса обавезног образовања за предмет Српски језик.

Специфична предметна компетенција: КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

Чита и разуме једноставније краће наративне и драмске текстове из српске књижевности који су тематски у складу са узрастом, а лексички и граматички у складу са стандардима и компетенцијама предвиђеним за основни ниво. Тумачећи књижевноуметнички текст, одговара на основна питања у вези са држајем текста.

Средњи ниво

Препознаје имена најзначајнијих српских писаца и називе њихових дела предвиђених наставним програмом. Чита и тумачи одабрана, по потреби језички прилагођена, књижевноуметничка дела користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика.

Разликује усмену и ауторску књижевност. Одређује тему, главни догађај, време и место дешавања радње, као и носиоце радње. Користи речнике као помоћ за читање и разумевање текстова различитих жанрова. Препричава краћи приповедачки текст и истиче битне појединости.

Напредни ниво

Разуме значај дела великих српских писаца за српску културу. Разликује књижевноуметнички текст од неуметничког текста. Препричава дужи приповедачки текст, износећи више значајних појединости. Разуме везе међу догађајима и ликовима у одабраном књижевноуметничком тексту. Изводи сложеније закључке на основу прочитаног текста. Разликује аутора књижевноуметничког дела од наратора, драмског лица или лирског субјекта. Разликује лице приповедања. Уочава опис, монолог и дијалог. Упоредује књижевност на матерњем језику са српском књижевношћу.

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ОСНОВНИ НИВО

Разуме основне информације битне за задовољење основних, свакодневних животних потреба. Разуме основни садржај кратког говореног или писаног текста с њему блиском темом, који садржи познате речи и познате граматичке облике.

Говорени текст разуме уколико је саопштен разговетно, споријим темпом. Способан је да прати главну идеју у једноставној свакодневној комуникацији. Уме укратко да опише себе и познате особе, да исприча неки догађај, да саопшти своје жеље и намере, да пренесе кратке информације добијене од других лица.

Нормалним темпом, течно чита наглас краћи познат текст из савременог стандардног српског језика писан ћирилицом или латиницом који садржи познате граматичке структуре и познату лексику поштујући интонацију српске реченице.

Уме самостално да напише кратак текст поштујући језичка и правописна правила која су предвиђена у образовним стандардима за крај првог циклуса образовања.

Средњи ниво

Разуме садржај јасног стандардног казивања нормалним темпом о стварима, особама и активностима које су део свакодневног живота. Разуме садржај емисија електронских медија о познатој теми. Правилно употребљава основне језичке структуре у свакодневном разговору и усклађује их с комуникативном ситуацијом.

Разговара о различитим познатим темама⁴⁷ користећи једноставне језичке изразе, уз потпитања и подстицај саговорника. За речи и изразе које не познаје проналази алтернативна решења.

Уз претходну припрему, самостално излаже кратак текст на познату тему.

Правилно артикулише гласове српског језика, поштује акценатска правила. Чита наглас с мањим заостајањем краћи непознат текст писан ћирилицом и латиницом који садржи познате граматичке структуре и познате речи. Изражајно чита претходно обрађени дијалогски или поетски текст.

Разуме текст⁴⁸ средње дужине писан ћирилицом и латиницом.

Пише краћи састав у вези с обрађеним текстовима и тематиком која је предвиђена програмом, користећи познату лексику и увежбаване граматичке структуре, поштујући правописну норму у типичним примерима.

Напредни ниво

Учествује равноправно у разговору са изворним говорницима вршњачког узраста. У говору и писању интерпретира текстове различитих врста и жанрова, предвиђене програмом.

Чита течно, уз поштовање реченичне интонације, ћириличке и латиничке текстове. Разуме говорени и писани текст на нивоу изворног говорника, у складу за узрастом.

⁴⁷ У складу са стандардима у области Језик на истом нивоу.

⁴⁸ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром** и **лексичким фондом**, наведеним у области Језик на истом нивоу.

СТАНДАРДИ

Општи стандарди постигнућа за крај другог циклуса обавезног образовања за предмет Српски као нематерњи језик садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа постигнућа.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на основном нивоу** у свакој области.⁴⁹

1. Област ЈЕЗИК

СН.1.1.1. Активно користи лексички фонд 700 до 1.000 речи.

СН.1.1.2. Користи основне реченичне моделе: граматички субјекат, прост и сложен глаголски предикат, прост копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз најфреквентније глаголе, прилошке одредбе и допуне; користи основне врсте зависних реченица (временске, намерне, узрочне, изричне, односне⁵⁰).

СН.1.1.3. Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима.

СН.1.1.4. Разуме појам падежа; препознаје правилне падежне облике и покушава да их употреби у писању и говору.

СН.1.1.5. Познаје правила конгруенције (предиката са субјектом, атрибута са именицом) и покушава да их примени у писању и говору.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

СН.1.2.1. Чита и разуме једноставније наративне и драмске текстове из српске књижевности који су у складу са узрастом (по потреби језички прилагођени и дати на нивоу одломка); зна напамет краће поетске текстове; одговара на питања која започињу са *ко, шта, где, када*.

СН.1.2.2. Изводи закључке на основу прочитаног текста (питања која започињу са *како, зашто*); препознаје основне карактеристике књижевних јунака у краћем наративном уметничком тексту на нивоу одломка (на основу описа, понашања, дијалога) и разуме односе међу ликовима.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

СН.1.3.1. Разуме информације битне за задовољење свакодневних животних потреба (нпр. у породици, школи итд.); разуме садржај кратког континуираног говореног или писаног текста (до 10 реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно споријим темпом, лексички, граматички и тематски познатог, пратећи главну идеју у једноставној свакодневној комуникацији и повезујући узрок и последицу.

СН.1.3.2. Уме да у 5–8 логички повезаних једноставних реченица опише себе и познате особе; да исприча неки догађај; да саопшти своје намере, жеље, потребе, молбу, извињење, честитање, захвалност; даје једноставне налоге, уз употребу одговарајућих говорних чинова.

СН.1.3.3. Уме да пренесе кратке информације добијене од других лица.

СН.1.3.4. Нормалним темпом, течно чита наглас краћи познат текст из савременог стандардног српског језика писан ћирилицом или латиницом који садржи познате граматичке структуре и познату лексику поштујући интонацију српске реченице.

⁴⁹ Ученик **на основном нивоу** прави граматичке грешке које не ремете глобални смисао и разумевање поруке и проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

⁵⁰ Када је *који* у функцији субјекта.

CH.1.3.5. Разуме основне информације из краћег текста⁵¹ на основу којих изводи једноставне закључке.

CH.1.3.6. Уме самостално да напише кратак текст у складу са језичком и ортографском нормом; у писању издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује их у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); поштује сва правописна правила која су предвиђена у образовним стандардима за крај првог циклуса образовања за предмет Српски језик.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **средњем нивоу** у свакој области.⁵²

1. Област ЈЕЗИК

CH.2.1.1. Активно користи лексички фонд од 1.000 до 1.400 речи укључујући основне појмове из школских предмета, а пасивни фонд му дозвољава да разуме говор вршњака матерњих говорника.

CH.2.1.2. У говору и писању уобичава сложеније синтагме и користи зависне реченице (уведене везницима и најфреквентнијим везничким спојевима).⁵³

CH.2.1.3. Употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима.⁵⁴

CH.2.1.4. Правилно употребљава падежне облике у основним синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.

CH.2.1.5. У гласном читању познатог текста поштује место акцента у речи.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

CH.2.2.1. Тумачи одабрана дела различитих књижевних жанрова користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика: бајку и басну, ауторску приповетку, лирску песму, биографију, аутобиографију, дневник и путопис; уме да одреди тему, главни догађај, време и место дешавања радње и да

издвоји ликове (који су носиоци радње) у одабраном (језички прилагођеном) књижевноуметничком тексту; препознаје риму, стих и строфу у лирској песми.

CH.2.2.2. Уз помоћ речника чита и разуме шаљиве народне приче, народне песме и прилагођене изборне књижевноуметничке и књижевнонаучне текстове.

CH.2.2.3. Уме да преприча краћи наративни књижевноуметнички текст (према задатом плану) уз истацање битних појединости.

CH.2.2.4. Чита књижевна дела предвиђена наставним програмом; наводи аутора и назив његовог дела; одабрана књижевна дела из српске књижевности локализује у основне књижевне контексте (усмена/ауторска и лирска/епска/драмска књижевност).

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

CH.2.3.1. Разуме садржај јасног стандардног казивања нормалним темпом о стварима, особама и активностима које су део свакодневног живота и садржај емисија електронских медија о познатој теми.

51 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем – одређена је **граматичком структуром** и **лексичким фондом**, наведеним у области *Језик* на истом нивоу.

52 Ученик на **средњем нивоу** прави спорадичне грешке које не ометају комуникацију и проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

53 Изузимају се условне реченице.

54 Нпр. у перфекту, за разликовање једнократне од понављане радње и за разликовање именоване од обављене радње.

CH.2.3.2. Правилно употребљава основне структуре у свакодневној комуникацији у функцији уљудног обраћања и ословљавања, тражења допуштења и исказивања става.

CH.2.3.3. Говори о познатим темама⁵⁵ уз потпитања и подстицај саговорника поштујући фонетска и прозодијска правила; говори о различитим темама једноставним језичким изразима; самостално излаже кратак текст на познату тему (лично искуство, догађај из школског живота и сл.), уз претходну припрему.

CH.2.3.4. Чита наглас, с мањим застајкивањем, краћи непознат текст писан ћирилицом и латиницом који садржи познате граматичке структуре и познату лексику; изражајно чита претходно обрађени дијалогски или поетски текст.

CH.2.3.5. Разуме текст⁵⁶ средње дужине писан ћирилицом и латиницом.

CH.2.3.6. Пише, ћирилицом и латиницом, састав од осам до 15 реченица у вези са обрађеним текстовима и тематиком која је предвиђена програмом, користећи познату лексику и увежбаване граматичке структуре, поштујући правописну норму у типичним примерима.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на напредном** нивоу у свакој области.

1. Област ЈЕЗИК

CH.3.1.1. Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу са узрастом.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

CH.3.2.1. Разуме значај дела великих српских писаца за српску културу⁵⁷; упоређује књижевност на матерњем језику са српском књижевношћу.

CH.3.2.2. Разуме везе међу догађајима у одабраном књижевноуметничком тексту и уме да га преприча; ствара план текста и именује делове плана, уважавајући структуру књижевног дела које чита.

CH.3.2.3. Разликује аутора књижевноуметничког дела од наратора, драмског лица или лирског субјекта; одређује карактеристичне особине, изглед и поступке ликова у књижевноуметничком делу и изводи сложеније закључке на основу прочитаног текста (начин, узрок, последица); разликује књижевноуметнички текст од неуметничког текста који обрађује исте/сличне теме, ликове и догађаје; уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; разликује приповедање у првом и приповедање у трећем лицу; уочава описивање, врсте описа; уочава монолог и дијалог.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

CH.3.3.1. Учествује равноправно у разговору са изворним говорницима; у говору и писању интерпретира текстове различите форме и садржаја предвиђене програмом.

CH.3.3.2. Чита течно, уз поштовање реченичне интонације, ћириличке и латиничке текстове.

CH.3.3.3. Разуме говорени и писани текст⁵⁸ на нивоу изворног говорника, у складу за узрастом.

55 У складу са стандардима у области Језик на истом нивоу.

56 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

57 Нпр. дела Св. Саве, Вука Караџића, Доситеја Обрадовића, Бранислава Нушића, Десанке Максимовић, Иве Андрића, Душка Радовића итд.

58 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем – одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

III Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај општег средњег образовања

Општа предметна компетенција

Ученик функционално влада српским језиком у мери која му омогућава усмену и писану комуникацију у складу с узрастом и одговарајућим нивоом стандарда постигнућа. Користи се српским језиком да би писмено и усмено исказао мишљење, намере, осећања, искуства и потребе. Разуме књижевне, стручне и информативне текстове и користи стручну терминологију у вези са наставним програмом или области интересовања. Има шира знања о српској култури и књижевности.

Основни ниво

Располаже фондом речи и граматичких конструкција стандардног српског језика неопходним за развијенију свакодневну комуникацију. Разуме говорени или писани текст из свакодневног живота, укључујући и емисије електронских медија које га интересују. Учествује у свакодневној неформалној комуникацији са матерњим говорницима користећи уобичајене и устаљене реченичне моделе.

Пише различите врсте краћих текстова, поштујући правописну норму. Цитира, препричава и скраћено преноси информације које чује или прочита.

Чита књижевна дела српске књижевности из школског програма. Уочава истакнуте уметничке особности дела битне за његов смисао, уважавајући шири контекст дела.

Средњи ниво

Разуме садржај сложенијег писаног или говореног исказа, парафразира и резимира основне информације. Значење непознатих речи одређује на основу контекста.

У говору и писању користи разноврсне реченичне моделе, прилагођава исказ жанру текста. Проналази компромисна лексичка и граматичка решења. Бележи основне податке из текста који слуша.

Има изграђене читалачке навике. Критички интерпретира текст и увиђа културнопоетичке вредности књижевних дела из школског програма.

Напредни ниво

Влада језиком у складу са основним нивоом стандарда за предмет Српски језик и књижевност за крај средњошколског образовања.

Разуме говорене и писане текстове различитих врста и садржаја. Учествује у разговору са матерњим говорницима о темама у складу са интересовањем. Прави систематичне белешке на основу писаног и говореног исказа.

Одређује литерарно-филолошки контекст дела српске књижевности из школског програма, тумачи текст и уме да прилагоди читалачком задатку стратегије читања уметничког текста.

Специфичне предметне компетенције

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИК

Основни ниво

Разуме и користи од 1.000 до 1.400 речи. Учествује у разговору са матерњим говорницима о свакодневним темама. У говору и гласном читању поштује место акцента у речи. У говору и писању обликује једноставније реченичне конструкције поштујући морфолошка и синтаксичка правила.

Средњи ниво

Разуме и користи од 1.400 до 1.800 речи, међу којима су и термини из струке или области интересовања. У говору и писању користи већи број реченичних модела и конструкција које му омогућавају да исказе богатији садржај и да варира стил исказа.

Напредни ниво

Влада свим језичким вештинама у складу са основним нивоом образовних стандарда предвиђених за крај трећег циклуса за предмет Српски језик и књижевност.

Специфична предметна компетенција: КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

Чита књижевна дела из обавезног школског програма и уме да исказе свој доживљај књижевноуметничког дела. Уочава основну уметничку структуру текста битну за његов смисао. Анализира издвојен проблем који књижевно дело покреће, а своје мишљење образлаже наводима из текста. Разуме шири контекст којем књижевно дело српске књижевности припада.

Средњи ниво

Има изграђене читалачке навике. Критичко читање уметничког дела прилагођава различитим читалачким задацима. Разуме и пореди особености књижевних дела из обавезног школског програма, интерпретирајући смисао дела. Уме да уочи и особености неуметничких текстова које добијају уметнички статус у књижевности. Увиђа културолошке, сазнајне и естетске вредности књижевних дела српске књижевности.

Напредни ниво

Препознаје књижевноуметничка дела и њихове ауторе на основу одломака и одређује литерарно-филолошки контекст коме дело припада. Уме да примени одговарајуће стратегије читања књижевног дела усаглашене са посебним циљевима у читању. Самостално уочава психолошке, филозофске, друштвене и историјске проблеме које покреће књижевни текст, тумачећи и вреднујући такво дело.

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни ниво

Разуме теме из свакодневне комуникације и струке за коју показује интересовање, као и суштину информација из медија. Говори о темама из свакодневног живота и области интересовања користећи стручне изразе у складу са наставним програмом. Разуме и пише краће текстове различитих врста и садржаја.

Средњи ниво

Разуме основни садржај сложенијих говорених и писаних текстова (књижевних, медијских и стручних) и по потреби их цитира, парафразира и препричава. Аргументовано говори о различитим темама које га интересују. Пише једноставније текстове различитих врста, бирајући погодна језичка средства. Непознате речи одређује на основу контекста.

Напредни ниво

Разуме говорене и писане текстове различитих врста и жанрова на нивоу матерњих говорника. Равноправно учествује у разговору са изворним говорницима. Пише текстове различитих врста и жанрова у складу са језичком нормом. У стању је да јавно наступа на српском језику.

СТАНДАРДИ

Општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања за предмет Српски као нематерњи језик садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа постигнућа.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на основном нивоу** у свакој области.⁵⁹

1. Област ЈЕЗИК

2.CH.1.1.1. Активно користи лексички фонд од 1.000 до 1.400 речи; разуме свакодневну неформалну комуникацију матерњих говорника, али не влада продуктивно свим речима; разуме основну стручну терминологију.

2.CH.1.1.2. У говору и писању уобличава сложеније синтагме и користи главне врсте зависних реченица (уведене најфреквентнијим везницима и везничким спојевима).⁶⁰

2.CH.1.1.3. Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима; употребљава потенцијал за учтиво изражавање жеље; разуме исказе у којима се употребљава презент за будућност и прошлост; разуме значај глаголског вида за разликовање значења у типичним случајевима.⁶¹

2.CH.1.1.4. Употребљава падежне облике у најчешћим синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.

2.CH.1.1.5. У гласном читању познатог текста поштује место акцента у речи.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.CH.1.2.1. Чита књижевна дела из обавезног школског програма; уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; уочава приповедање у 1. и приповедање у 3. лицу; уочава описивање, врсте описа; монолог и дијалог; уочава облике стиха и облике строфе (дистих, терцет и катрен); уочава риму и разликује везан и слободан стих.

2.CH.1.2.2. Анализира издвојен проблем, идеју или поруку у књижевном тексту из обавезног школског програма⁶² и уме то да аргументује примарним текстом.

2.CH.1.2.3. Књижевна дела из обавезног школског програма локализује у основне књижевне контексте (српска/светска, стара/нова, усмена/ауторска и лирска/епска/драмска књижевност) на основу њиховог одломка.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.CH.1.3.1. Разуме дуже говорне исказе о темама из свакодневног живота и окружења, основни садржај информативних и других емисија електронских медија и стручна упутства из области за која показује интересовање изговорене стандардним језиком, нормалним темпом.

2.CH.1.3.2. Учествује у разговору о темама из свакодневног живота и области свог интересовања; исказује своја осећања, искуства и мишљења користећи једноставне језичке изразе.

2.CH.1.3.3. Интерпретира основни садржај предавања или текстова струке која га интересује, користећи стручне изразе.

⁵⁹ Ученик **на основном нивоу** прави граматичке грешке које не ремете глобални смисао и разумевање поруке и проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

⁶⁰ Условне реченице са везницима *ако* и *да* на нивоу препознавања.

⁶¹ Нпр. у перфекту, за разликовање једнократне од понављане радње и за разликовање именоване од обављене радње.

⁶² Мисли се на наративне и драмске текстове из српске књижевности који су у складу са узрастом (по потреби језички прилагођени и дати на нивоу одломка), као и на друге краће једноставне поетске текстове.

2.CH.1.3.4. Чита са разумевањем, уз помоћ речника, књижевне, стручне или информативне текстове⁶³ различитих форми и садржаја.

2.CH.1.3.5. Пише краће текстове различитих врста и жанрова, у складу са школским програмом; поштује правописну норму која је предвиђена у образовним стандардима за крај обавезног образовања.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме **на средњем нивоу** у свакој области.⁶⁴

1. Област ЈЕЗИК

2.CH.2.1.1. Активно користи лексички фонд од 1.400 до 1.800 речи; влада основним терминима своје струке, односно области интересовања.

2.CH.2.1.2. У говору и писању користи различите реченичне моделе (пасивне, обезличене и безличне реченице; реченице са допунским предикативом, са најфреквентнијим семикопулативним глаголима; реченице са логичким субјектом, разноврсним неправим објектима), укључујући и различите врсте зависних реченица.⁶⁵

2.CH.2.1.3. Разуме исказе у којима је употребљен приповедачки аорист; употребљава футур II у зависним реченицама; разликује глаголски вид.

2.CH.2.1.4. Правилно употребљава падежне облике у предвиђеним синтаксичким структурама и примењује правила конгруенције.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.CH.2.2.1. Има развијену читалачку културу; чита ради уметничког доживљаја књижевног дела, знања, богаћења лексичког фонда, способности аргументације и исказивања мишљења и ставова; критички чита књижевна дела средње сложености из обавезног и изборног школског програма и пореди књижевна дела на основу жанра/врсте, теме, мотива, језичко-стилских обележја.

2.CH.2.2.2. Познаје основне књижевне термине и примењује их у тумачењу књижевних дела; разуме функцију основних језичко-стилских средстава.⁶⁶

2.CH.2.2.3. Уочава елементе књижевног дела који примарно припадају научном изразу или изразу других уметности (нпр. сликарство, музика, позориште, филм) и анализира њихову улогу у сазнајној и естетској вредности књижевног дела.

2.CH.2.2.4. Стиче увид у вредности и значај српске културе уз помоћ књижевнонаучних и ванкњижевних текстова; поштује вредности српске културе.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.CH.2.3.1. Разуме основни садржај сложенијег говорног исказа, песме, филма и електронских медија, предавања из струке која га интересује.

2.CH.2.3.2. Говори о разним темама и аргументује своје мишљење спонтано замењујући непознате речи познатим лексичким изразима одговарајућег значења.

63 Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром и лексичким фондом**, наведеним у области Језик на истом нивоу.

64 Ученик **на средњем нивоу** прави спорадичне грешке које не ремете глобални смисао и разумевање поруке и проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

65 Активно влада најважнијим врстама условних реченица.

66 Ученик не именује језичко-стилска средства, већ тумачи њихову функцију у делу (уметничку и значењску, нпр. функцију епитета, поређења, персонификације, метафоре, апострофа, хиперболе, контраста, градијације и оноματοпеје).

2.CH.2.3.3. Резимира основни садржај предавања или писаних текстова из струке која га интересује користећи стручне изразе; на задату тему прикупља и обрађује податке и јавно их излаже; прави једноставну презентацију на задату тему повезујући информације у линеарном и нелинеарном тексту.

2.CH.2.3.4. Чита сложеније текстове различитих врста и жанрова⁶⁷, а значење непознатих речи одређује на основу контекста.

2.CH.2.3.5. Пише текстове средње сложености различитих врста и жанрова, бирајући одговарајућа језичка средства; прави белешке из усменог и писаног текста; уме да се служи Правописом.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **напредном нивоу** у свакој области.

1. Област ЈЕЗИК

2.CH.3.1.1. Влада језиком и књижевнојезичком нормом на нивоу изворног говорника, у складу са узрастом.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.CH.3.2.1. Препознаје дела и ауторе из обавезног школског програма на основу одломка; дело локализује у опус аутора, у књижевноисторијски контекст и жанр коме дело припада; користи секундарну литературу.

2.CH.3.2.2. Примењује различите стратегије читања које су усаглашене са типом књижевног дела и посебним циљевима у читању.

2.CH.3.2.3. Самостално уочава и критички тумачи проблеме и идеје у књижевном делу и повезује их са проблемима које изучавају друге хуманистичке науке (психологија, филозофија, социологија, историја).

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.CH.3.3.1. Разуме садржај говорених и писаних текстова различитих врста и жанрова на нивоу матерњег говорника.

2.CH.3.3.2. Равноправно учествује у разговору са изворним говорницима, поштујући интонацију реченице и акценат речи.

2.CH.3.3.3. Пише сложеније текстове различитих врста и жанрова користећи одговарајућа језичка средства; прави систематичне белешке на основу усменог и писаног дискурса.

2.CH.3.3.4. Прикупља и обрађује податке о једноставним темама из области језика, књижевности и културе, и јавно их излаже, правилним језиком; прави презентацију на задату тему повезујући информације у линеарном и нелинеарном тексту.

⁶⁷ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је **граматичком структуром и лексичким фондом**, наведеним у области *Језик* на истом нивоу.

IV Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај основног образовања одраслих

Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања одраслих за предмет Српски као нематерњи језик садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура. У оквиру сваке области описани су захтеви на основном и напредном нивоу постигнућа.

Општа предметна компетенција

Полазник уме да, у складу са узрастом и одговарајућим нивоом стандарда постигнућа, води усмену и писану комуникацију с говорницима српског језика – ради свакодневног учешћа у друштву, на послу и ради личног усавршавања. Разуме смисао једноставних кратких неуметничких текстова с темама из свакодневног живота, као и препоручене текстове из српске књижевности и културе⁶⁸ (по потреби језички прилагођене, на нивоу одломка).

На основном нивоу постигнућа полазник:

- саставља једноставне кратке говорене и писане текстове, користећи фонд основних речи (од 500 до 700 речи);
- чита ћирилицу и латиницу;
- пише писмом које је ближе његовом матерњем језику;
- разуме суштину кратке информације у једноставном, препорученом књижевноуметничком и неуметничком тексту.

Следећи искази описују шта полазник зна и уме на **основном нивоу**.⁶⁹

1. Област ЈЕЗИК

ОЗ.СН.1.1.1. Активно користи лексички фонд од 500 до 700 речи⁷⁰ именујући предмете, особе, животиње и биљке из свакодневног живота и приписује им типичне активности, стања и особине.

ОЗ.СН.1.1.2. Говори и пише личне податке особама из ближег окружења; чита ћирилицу и латиницу, а пише писмом које је ближе писму његовог матерњег језика.

ОЗ.СН.1.1.3. Разуме и саставља реченице са следећим члановима: граматички субјекат⁷¹, прост глаголски и копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз глаголе давања и говорења (са значењем реципијента)⁷²; прилошке одредбе исказане најфреквентнијим прилозима и предлошко-падежним конструкцијама.

ОЗ.СН.1.1.4. Разуме садашњост, прошлост и будућност исказане основним значењима презента, перфекта, односно футура I; препознаје лица у тим глаголским облицима; разуме значење императива у типичним свакодневним примерима.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

ОЗ.СН.1.2.1. Разуме кратак једноставан књижевноуметнички текст (по потреби језички прилагођен и дат на нивоу одломка); разуме једноставна питања о прочитаном тексту (која започињу питањима ко, шта, где, када) и уме да формулише кратке једноставне одговоре.

68 Наставници бирају и препоручују полазницима књижевноуметничка дела и неуметничке текстове у складу са принципом индивидуализације наставе (у пракси нема обавезне и изборне лектире).

69 Сви стандарди **на основном нивоу** подразумевају да ученик прави типичне грешке које, међутим, не ометају комуникацију и да проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

70 Подразумевају се не само именице, придеви, прилози и глаголи, него и основни и редни бројеви, личне, присвојне и најфреквентније показне заменице, као и најфреквентнији предлози, напоредни везници, речце и узвици.

71 Уме да постави питање с речима ко и шта у функцији субјекта.

72 Мисли се на именице у дативу, а заменице само у реченичним исказима типа: *Дај ми! Реци ми!* итд.

ОЗ.СН.1.2.2. Препознаје лирску песму, приповетку (бајку и басну) и драмски текст (као карактеристичне врсте књижевних родова).

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ОЗ.СН.1.3.1. Разуме суштину кратке изговорене информације и основна питања⁷³ која се односе на њега самог, предмете, особе из његовог окружења, њихове активности, стања и особине, изговорена спорим темпом, јасно и разговетно; разуме основне усмене налоге у вези са свакодневним активностима.

ОЗ.СН.1.3.2. Чита појединачне речи на ћирилици и латиници; разуме кратак једноставан текст (по потреби језички прилагођен и дат на нивоу одломка).

ОЗ.СН.1.3.3. Поставља основна питања у вези са особама, предметима и појавама из свог окружења и одговара на таква питања; учествује у минималном дијалогу.

На напредном нивоу постигнућа полазник:

- активно користи шири лексички фонд (од 700 до 1.000 речи);
- разуме садржај кратког континуираног текста;
- саставља говорени и писани текст, користећи основне реченичне моделе;
- тумачи препоручене кратке књижевне текстове (по потреби језички прилагођене) у основним слојевима значења.

Следећи искази описују шта полазник зна и уме на **напредном нивоу**.⁷⁴

1. Област ЈЕЗИК

ОЗ.СН.2.1.1. Активно користи лексички фонд од 700. до 1.000 речи.

ОЗ.СН.2.1.2. Користи основне реченичне моделе: граматички субјекат, прост и сложен глаголски предикат, прост копулативни предикат, прави објекат, неправи објекат уз најфреквентније глаголе, прилошке одредбе и допуне; користи основне врсте зависних реченица (временске, намерне, узрочне, изричне, односне⁷⁵).

ОЗ.СН.2.1.3. Користи презент, перфекат, футур I и императив у њиховим основним значењима.

ОЗ.СН.2.1.4. Познаје правила конгруенције (предиката са субјектом, атрибута са именицом) и покушава да их примени у писању и говору.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

ОЗ.СН.2.2.1. Тумачи⁷⁶ препоручена књижевна дела (нпр. кратка лирска песма; прилагођен одломак из аутобиографије) и/или драмске и наративне одломке из српске књижевности (по потреби језички прилагођене), користећи књижевнотеоријско знање стечено на часовима матерњег језика (књижевни лик, јунак, приповедање, мотив, рима, стих, строфа итд.).

ОЗ.СН.2.2.2. Разуме пренесени смисао у односу на дословно значење књижевноуметничког текста у једноставнијим примерима (нпр. метафора у дескриптивној лирској песми).

⁷³ Основна питања су она која почињу са: *ко, шта, где, када, колико, зашто*, затим *како се зовеш* и сл.

⁷⁴ Сви стандарди на **напредном нивоу** подразумевају да ученик прави спорадичне грешке које, међутим, не ометају комуникацију и да проналази компромисна решења у погледу лексике и граматике.

⁷⁵ Када је *који* у функцији субјекта.

⁷⁶ Одређује основну тему, главни догађај и везе међу њима, време и место радње и ликове (носиоце радње) у књижевноуметничком тексту; одређује карактеристичне особине ликова.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ОЗ.СН.2.3.1. Чита и пише на ћирилици и латиници, примењујући правила о писању великог слова код личних имена; употребљава основне интерпункцијске знакове.⁷⁷

ОЗ.СН.2.3.2. Разуме информације битне за задовољење свакодневних животних потреба (нпр. у породици, школи итд.); разуме садржај кратког континуираног говореног или писаног текста (до 10 реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно споријим темпом, лексички, граматички и тематски познатог, пратећи главну идеју у једноставној свакодневној комуникацији и повезујући узрок и последицу.

ОЗ.СН.2.3.3. Уме да у 5–8 логички повезаних једноставних реченица опише себе и познате особе; да исприча неки догађај, да саопшти своје намере, жеље, потребе и молбе.

ОЗ.СН.2.3.4. Уме да пренесе кратке информације добијене од других лица.

ОЗ.СН.2.3.5. Разуме основне информације из краћег текста⁷⁸ на основу којих изводи једноставне закључке.

ОЗ.СН.2.3.6. Чита наглас краћи познат текст из савременог стандардног српског језика писан ћирилицом или латиницом који садржи познате граматичке структуре и познату лексику.

ОЗ.СН.2.3.7. Уме самостално да напише кратак текст.

⁷⁷ То су, пре свега, тачка, упитник и узвичник и запета у набрајању.

⁷⁸ Сложеност текста који ученик чита са разумевањем одређена је граматичком структуром и лексичким фондом, наведеним у области Језик на истом нивоу.

